

181. Maanantaina 11 päivänä helmikuuta 1991

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

	Siv.		Siv.
Kolmas käsittely:		5) Ehdotus laiksi Pohjoismaiden vä-	
1) Ehdotukset laeiksi rikosten yhty-		lillä virka-avusta veroasioissa tehdyn	
mistä koskevan lainsäädännön uudista-		sopimuksen eräiden määräysten hyväk-	
misesta	6388	symisestä	6391
Hallituksen esitys n:o 40		Hallituksen esitys n:o 265	
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15		Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 25	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 314		Suuren valiokunnan mietintö n:o 317	
2) Ehdotus laiksi Euroopan paikalli-		6) Ehdotukset laeiksi veronkantoa	
sen itsehallinnon peruskirjan eräiden		koskevien säännösten muuttamisesta .	6392
määräysten hyväksymisestä	6389	Hallituksen esitys n:o 281	
Hallituksen esitys n:o 235		Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o	
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 23		97	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 315		Suuren valiokunnan mietintö n:o 301	
3) Ehdotus laiksi lapsen oikeuksia		7) Ehdotus laiksi valtion osakasval-	
koskevan yleissopimuksen eräiden		lan käytöstä eräissä taloudellista toi-	
määräysten hyväksymisestä	mintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä
Hallituksen esitys n:o 296		Hallituksen esitys n:o 300	
Toivomusaloitteet n:ot 904/1987 vp. ja		Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o	
694/1988 vp.		100	
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 24		Suuren valiokunnan mietintö n:o 319	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 316		8) Ehdotus laiksi teollisuudelle ym-	
4) Ehdotus laiksi Neuvostoliiton		päristönsuojeluinvestointeihin myön-	
kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutus-		nettävistä valtiontakauksista annetun	
säännöstä tehdyn sopimuksen eräiden		lain muuttamisesta
määräysten hyväksymisestä sekä sopi-		Hallituksen esitys n:o 311	
muksen soveltamisesta	6391	Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o	
Hallituksen esitys n:o 273		101	
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 27		Suuren valiokunnan mietintö n:o 320	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 318		9) Ehdotukset laiksi oikeudesta enti-	
		seen tiealueeseen annetun lain muutta-	

	Siv.		Siv.
misesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi	6393	598 ja 599/1989 vp. sekä 714, 727 ja 795	
Hallituksen esitys n:o 36		Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 62	
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 40		Suuren valiokunnan mietintö n:o 327	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 321		16) Ehdotus laiksi velvoitetyön poikkeuksellisesta huomioon ottamisesta työeläketurvassa	6403
10) Ehdotus laiksi vesilain muuttamisesta	,,	Hallituksen esitys n:o 301	
Hallituksen esitys n:o 217		Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 61	
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 41		Suuren valiokunnan mietintö n:o 331	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 322		17) Ehdotukset laeiksi tieliikenteen tietojärjestelmästä annetun lain sekä tieliikennelain 84 §:n muuttamisesta ..	6405
11) Ehdotus laiksi virallisista kääntäjistä annetun lain 13 §:n muuttamisesta	,,	Hallituksen esitys n:o 286	
Hallituksen esitys n:o 269		Liikennevaliokunnan mietintö n:o 11	
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 29		Suuren valiokunnan mietintö n:o 328	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 323		18) Ehdotukset laeiksi sotilaskurinpitolain ja rikoslain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta	,,
12) Ehdotus laiksi taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain muuttamisesta	,,	Hallituksen esitys n:o 242	
Hallituksen esitys n:o 270		Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 19	
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 30		Suuren valiokunnan mietintö n:o 329	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 324		19) Ehdotukset laiksi hyödyllisyysmallioikeudesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi	6407
13) Ehdotukset laeiksi korkeakoulun professorin ja apulaisprofessorin viran täyttämisestä ja eräiden korkeakoululakien kutsumismenettelyä koskevien säännösten kumoamisesta	,,	Hallituksen esitys n:o 232	
Hallituksen esitys n:o 251		Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 20	
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 31		Suuren valiokunnan mietintö n:o 330	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 325		Ensimmäinen käsittely:	
14) Ehdotukset laeiksi Helsingin yliopistosta ja Helsingin yliopistosta annetun lain voimaanpanosta	6396	20) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta ...	6408
Hallituksen esitys n:o 250		Hallituksen esitys n:o 321	
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 32		Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 326		21) Ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtionaloutta koskevien säännösten muuttamisesta	6451
15) Ehdotukset laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a ja 31 §:n sekä lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta	,,	Hallituksen esitys n:o 262	
Hallituksen esitys n:o 319		Lakialoitteet n:ot 95/1988 vp. sekä 48 ja 127	
Lakialoite n:o 140		Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17	
Toivomusaloitteet n:ot 878, 888 ja 958/1987 vp., 693 ja 730/1988 vp., 531,		22) Ehdotus laiksi valtion paikallis-hallinnon kehittämisen perusteista	6452

Hallituksen esitys n:o 100
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö
n:o 47

Siv.

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pe-
sälä.

Ainoa käsittely:

23) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta 1990 .. 6453

Mainittu kertomus (K n:o 18)
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 34

24) Hallituksen kehitysysteistyöker-
tomus vuodelta 1989 6459

Mainittu kertomus (K n:o 11)
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 33

25) Valtioneuvoston kertomukset
päihdeolojen kehityksestä vuosina 1988
ja 1989 6460

Mainitut kertomukset (K n:ot 15/1989
vp. ja 14)
Talousvaliokunnan mietintö n:o 18

26) Eduskunnan palkkavaltuuskun-
nan kertomus vuodelta 1990 6464

Mainittu kertomus (K n:o 19)
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
105

27) Puhemiesneuvoston ehdotus
eduskunnan työjärjestyksen muuttami-
sesta ”

Mainittu ehdotus
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o
19

28) Puhemiesneuvoston ehdotus
eduskunnan kanslian ohjesäännön
muuttamisesta 6465

Mainittu ehdotus

Pöydällepanoa varten esi-
tellään:

29) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o
63 hallituksen esityksestä laiksi yksityi-
sen työnantajan kansaneläkemaksun
poikkeuksellisesta alentamisesta vuon-
na 1991 annetun lain 1 §:n muuttami-
sesta (HE n:o 324) ”

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander sekä edustajat Aaltonen, E. Aho, Ahonen, Ajo, Almgren, Antvuori, Apukka, Backman, von Bell, Elo, Gustafsson, Hacklin, Heikkinen, Helle, Hilpelä, Hokkanen, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Isohokana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Joutsensaari, Juhantalo, Järvenpää, Järvisalo, Jäätteenmäki, Kalima, Kanerva, Kankaanniemi, Kasurinen, Kauppinen, Kettunen, Kietäväinen, Kokko, Korkia-Aho, Kuuskoski-Vikamma, Kääriäinen, Laaksonen, M. Lahtinen, Lehtosaari, U. Leppänen, Maijala, Malm, Mattila, Metsämäki, Miettinen, Muttilainen, Myller, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mönkäre, Nieminen, Niinistö, Nordman, Nyby, Paasio, Pekkarinen, Pelttari, Perho, Pokka, Puhakka, Puolanne, Puska, Pystynen, Rehn, Renko, Renlund, Riihijärvi, Rusanen, Ryynänen, Saari, Saastamoinen, Salolainen, Sarapää, Sasi, Savolainen, Seppänen, Sillanpää, Särkijärvi, Taxell, Tenhiälä, Tiuri, Turunen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Valli, Varpasuo, Vastamäki, Westerlund, Vihriälä, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander sekä edustajat Varpasuo, Antvuori, Särkijärvi, Vistbacka, Puska, Gustafsson, Kalima, Sasi, Vastamäki, Kettunen, Mattila, Vähäkangas, Ryynänen ja Mönkäre.

Ilmoitusasiat:**Lomanpyynnöt**

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Järvisalo, Niinistö ja Renko, virkatehtävien takia edustajat Aaltonen, Hetemäki-Olander, Hämäläinen, Kanerva, Kasurinen, Kettunen, Mattila, Miettinen, Puolanne, Rehn, Salolai-

nen ja Seppänen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ahonen, Ajo, Almgren, Apukka, Backman, von Bell, Elo, Haavisto, Hacklin, Helle, Hilpelä, Huuhtanen, Häkämies, Jansson, Jokiniemi, Juhantalo, Järvenpää, Jääteenmäki, Kankaanniemi, Kauppinen, Kietäväinen, Kokko, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Laaksonen, M. Lahtinen, Lehtosaari, Majjala, Malm, Mutttilainen, Myller, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mönkäre, Nieminen, Nordman, Nyby, Paasio, Pekkarinen, Perho, Pystynen, Renlund, Riihijärvi, Rusanen, Ryytänen, Saari, Saastamoinen, Sarapää, Savolainen, Taxell, Tenhiälä, Turunen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Valli, Westerlund, Vihriälä, Vistbacka ja Vuoristo, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia ed. Puhakka sekä tämän kuun 13 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Paakkinen, Pelttari ja Tiuri.

Eduskunnan tietoon saatettuja asetuksia

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että maan ulkomaankaupan ja taloudellisen kasvun turvaamisesta 15 päivänä helmikuuta 1974 annetun lain 7 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet sanotun lain nojalla 1 päivänä helmikuuta 1991 annetut asetukset

Kiinan Kansantasavallan kanssa tehdyn tekstiilituotteiden kauppaa koskevan sopimuksen jatkamisen voimaansaattamisesta ja

Sri Lankan kanssa tehdyn keskinäistä tekstiili kauppaa koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta.

Nämä asetukset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi rikosten yhtymistä koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 40

Lakivaliokunnan mietintö n:o 15
Suuren valiokunnan mietintö n:o 314

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kun hallitus saa nyt kriminaalipoliittisen tuhoamistyönsä loppuun tämän lain hyväksymisellä eduskunnassa, niin haluan eduskunnan pöytäkirjoihin vielä kerran muistuttaa erästä asiasta, jolta osin laki on todella susi. Tähän saakka sarjarikoksissa myös ehdollinen rangaistus katkaisi ja katkaisee vielä tänä päivänäkin konkurrenssin. Se tarkoittaa sitä, että kun yhteiskunta huomauttaa rikosentekijää siihen saakka tehdyistä rikoksista, niin siitä eteenpäin tehdyt rikokset katsotaan uudeksi sarjaksi ja kun hän aikanaan jää niistä kiinni, niin hänet tutkitaan ja tuomitaan uudelleen. Se tapahtuu silloin uutena tekona ja rangaistus on uusi siitä johtuen, että rikosentekijä ei ole ottanut huomioon yhteiskunnan aikaisemmin antamaa huomautusta.

Nyt kun ehdollinen rangaistus, joita tullaan esimerkiksi nuorten rikosentekijöiden osalta viljelemään systemaattisesti kerrasta toiseen, ei katkaise konkurrenssia, tilanne on se, että useiden kymmenien rikosten sarjoja saattaa mennä samaan lukuun. Kun katsotaan, että henkilö on saamansa ehdollisen rangaistuksen jälkeen tehnyt esimerkiksi 20—50 rikosta, tuomioissa voidaan päättää, että aikaisemmin annettu rangaistus on riittävä myös uusien rikosten osalta. On uskomatonta, mihin hallitus on tässä asiassa mennyt. On aivan varmaa, että nämä asiat tullaan huomioimaan tulevaisuudessa. Kysymys on juuri siitä, korostan sitä, että ehdollisen rangaistuksen käyttäminen on lisääntynyt eikä ehdollinen rangaistus katkaise konkurrenssia.

Ed. Björkstrand: Herra puhemies! Toistan vain lyhyesti, että ed. Aittoniemi jää kyllä hyvin yksin omassa kannassaan. Ei Suomi voi jäädä miksikään yksinäiseksi linnakkeeksi Euroopassa, ja Suomi aivan vii-

meisinä maina siirtyy tämän tyyppiseen järjestelmään. Ne kauhukuvat, joita ed. Aitto-niemi maalailee, tuskin toteutuvat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 235
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 23
Suuren valiokunnan mietintö n:o 315

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 296
Toivomusaloitteet n:ot 904/1987 vp. ja 694/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 24
Suuren valiokunnan mietintö n:o 316

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen, sekä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Vihdoinkin Suomen eduskunta on edennyt lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymiseen. Samalla valiokunta, joka on asiaa käsitellyt, on todennut, että asiaa koskevat aloitteeni ovat tulleet myös käsitellyiksi. Kuluneiden kahden vuosikymmenen aikana olen jatkuvasti tehnyt lasten oikeuksia koskevia aloitteita eri aloilta ja voin nyt todeta, että vihdoinkin on eräs hyvin merkittävä asia edennyt.

Ensimmäinen lapsia ja heidän suojeluaan koskeva yleismaailmallinen julistus hyväksyttiin Genevessä jo vuonna 1924 ja seuraavana erityinen lapsen oikeuksien julistus 1959. Viimeksi mainitun tapahtuman 20-vuotisjuhlaa vietetty 1979.

Kautta maailman on tehty paljon lasten aseman korjaamiseksi näinä vuosikymmeninä. Kului kuitenkin vielä kymmenen vuotta ennen kuin yleissopimus hyväksyttiin YK:ssa, sen yleiskokouksen täysistunnossa 20.11.1989. Tuostakin on jo kulunut toista

vuotta, vaikka Suomi oli aktiivisesti mukana yleissopimuksen valmistelutyössä. Yli vuosi on siitäkin, kun Suomi allekirjoitti yleissopimuksen 28.1.1990 yhdessä 57 muun maan kanssa. Asia on vihdoinkin alkanut edetä. Mutta mitä tapahtuu käytännössä, se on vielä suuri ongelma.

Suomi tarvitsee tätä sopimusta, mutta vielä kipeämmin se tarvitsee YK:n lasten oikeuksien julistuksen asettamien tavoitteiden ja päämäärien toteuttamista käytännössä. Me kuvittelemme tässäkin talossa liian usein asioiden olevan Suomenmaassa vallan erinomaisessa järjestyksessä, mutta se on silmien sulkemista todellisuudelta. Tämän tosiasian olen saanut varsin karvaasti kokea näiden 21 vuoden aikana, joina olen eduskunnassa vaikuttanut.

Jospa tämän jälkeen ei enää kenenkään kansanedustajan tarvitse käydä läpi kaikkia mahdollisia hallinnollisia koukeroita, jotta pysty estämään esimerkiksi yksinhuoltajaäidin heittämistä ulos talvipakkaseen kahden pienen lapsen kanssa hänen menettäessä työpaikkansa, kun ei voi lasten vuoksi siirtyä vuorotyöhön, koska lasten päivähoitoa tai yöhoitoa ei ole järjestetty. Kaiken lisäksi on edellä mainitussa tapauksessa vielä kaupunki tämän vuokratalon omistaja ja vuokran maksun viivästyminen on syynä ulosheittoon. Tämä on suomalaista todellisuutta.

Sellainen se on todellakin tämä suomalainen todellisuus tänä päivänäkin, josta voisin luetella pitkän listan lähes vastaavia tapauksia. Pieni lapsi ja hänen äitinsä, varsinkin yksinhuoltaja, on todella sellaisen byrokraatian vanki, että vastaavaa tuskin muista tämän tason maista löytyykään.

Tänä päivänä maamme sairaaloissa lepää pahoinpideltyjä lapsia, joista julkisuudessa ei saa puhua. He ovat niiden onnettomien olosuhteiden uhreja, joihin heidän vanhempansa ovat joutuneet asuntovaikeuksien, työttömyyden tai kohtuuttoman velkataakan alla. Kun hermot joutuvat liian kireälle näillä nuorilla ihmisillä, katoavat mahdollisuudet vastata perheestä. Mutta meidän kalliilla mainoskoneistollamme ylläpidetyt tiedotusvälineemme eivät tietenkään näistä kerro. Eivät kerro muistakaan todellisista ongelmista, sillä tämä todellisuus saattaisi nimittäin karkottaa ostajia.

Me elämme valheen maailmassa ja haluamme sulkea silmät todellisuudelta liian

usein jopa tässä talossa. Kunpa nyt hyväksyttävänä oleva lapsen oikeuksien julistuksen henki ja kirjain velvoittaisi edes ajattelemaan ja näkemään niiden ongelmien todellisuuden, jotka ovat olemassa, mutta piilossa. Siihen yleiseen ajatteluun vaikuttamisen, johon toivoisin voivani vaikuttaa, koen kyllä ylivoimaisena. Sen jo sain kuulla vastaväitteistä.

Valitettavan laaja nykyinen tiedotus peittää yleensä ongelmat hyvin monistakin asioista. Tämä aikamme kuva on todella valheellinen. Suomalainen todellisuus kulkee sellaisilla valheen kengillä, että vain tarkan tutkimisen tuloksena saattaa kyllä löytää oikeaakin tietoa. Jopa Yleisradio ja televisioinkin ovat lentäneet tuohon samaan lankaan. Joskus saattaa saada palan oikeaakin tietoa, mutta varmemmin sellaiseen aikaan, että muut kanavat vetävät katsojat.

Lapset ovat kansakunnan tulevaisuus ja se tarkoittaa, että sellainen on kansakunnan tulevaisuus, miten se suhtautuu näihin tulevaisuutensa turvaajiin. Tämän hetken näkymät, kasvava työttömyys ja epävarmuus, ovat jälleen kerran pahimmat uhkatekijät. Lisäksi tulee viime vuosina jyrkästi kasvanut velkaantuminen, joka tilastojenkin mukaan on hälyttävää. Vaikka kaikki todelliset ongelmat eivät yksinään aiheudu tästä, niin kuitenkin ne ovat hyvin suuri tekijä.

Pelkään, että nämä tärkeät asiakirjat, joita olemme nyt käsittelemässä, joutuvat hyllytetyiksi muiden paperien mukana eivätkä johda tilanteen vakavaan tarkasteluun ja lasten aseman kaikinpuoliseen korjaamiseen ja heidän turvallisuutensa parantamiseen tässä maassa. Vähäinen ei ole myöskään se ongelma, joka saatiin aikaan muutamia vuosia sitten ja jolla luultiin korjattavan lasten asemaa ja turvallisuutta tässä talossa lainmuutoksen kautta ja avulla. Nyt on yhä useampi lapsi joutunut juuri tämän lain seurauksena revytyksi paikasta toiseen, eikä hänen lapsuutensa ja nuoruutensa lupaa hyvää tulevaisuutta.

Kun lainsäädännön aiheuttamia ongelmia syntyy, olisi niihin voitava välittömästi puuttua. Liian usein jopa ns. viranomaiset erehtyvät ratkaisuja tehdessään, mutta heidän arvovaltansa ei voi sitä milloinkaan myöntää, ja ongelma pahenee. Kun lapsi on kysymyksessä, tarvitaan nykyistä enemmän joustavuutta ja inhimillisyyttä. Mistähän sitä löytyisi tässä kovan kilpailun maailmassa?

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Haluan todeta ed. Jokiselle, kun hän puhui siitä, että totuus ei oikein tule selville, että jos katsotaan vähän laajemmalti oman maan rajojen ulkopuolelle, se viime aikoina on alkanut tulla selville, joten jonkin verran on tietysti kehitystä. Mutta tähän ei sellaiseen liity lapsen asioihin.

Mitä tulee lapsen oikeuksiin, on selvä asia, että jokainen ihminen, joka ajattelee terveellä järjellä, on huolissaan siitä, että lapsen oikeudet toteutuvat täysimääräisinä ja että niihin kiinnitetään erityistä huomiota myös poliittisessa päätöksenteossa.

Mutta niin kuin olen aina sanonut, asialla on toinen puoli. Lapsi katsotaan ainakin eräissä tapauksissa henkilöksi, joka on alle 18-vuotias. Tiedän, että tämä on tietyllä tavalla hirviön puhetta, mutta haluan todeta sen, että lasten oikeudet täytyy tinkimättöminä toteuttaa mutta myös täytyy huolehtia siitä, että pian 18 vuotta täyttävillä lapsilla on myös yhteiskunnassa velvollisuuksia ja niihin liittyen myös tiettyjä sanktioita. Emme voi lähteä siitä, että on pelkästään oikeuksia. On myös velvollisuuksia yhteiskunnassa, kun lapsi tulee tiettyyn ikään.

Tämän minä halusin ed. Jokisen esityksen perusteella, joka sellaisenaan oli varsin hyvä, omana tuttuna mielipiteenäni sen enemmälti selittämättä pelkistäen tuoda esille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Eduskunta yhtyy ulkoasiainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 273

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 27
Suuren valiokunnan mietintö n:o 318

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi Pohjoismaiden välillä virka-avusta veroasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 265

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 25
Suuren valiokunnan mietintö n:o 317

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa

käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Ed. Varpasuo merkitään läsnä olevaksi.

6) Ehdotukset laeiksi veronkantoa koskevien säännösten muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 281
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 97
Suuren valiokunnan mietintö n:o 301

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoitavissa osakeyhtiöissä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 300
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 100
Suuren valiokunnan mietintö n:o 319

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Uitto: Herra puhemies! Nyt on käsittelyssä laki valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä. Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään ollut sitä mieltä, että eduskunta olisi pidettävä tietoisena tapahtumista, mitä tapahtuu yhtiöissä, joissa myös valtiovalta on mukana. Kuitenkaan vasemmistoliiton edustajat valiokunnassa eivät ole sanamuotoa pitäneet riittävänä ja haluavat vastalauseessaan korostaa sitä, että eduskunnalla olisi suurempi mahdollisuus vaikuttaa omistussjärjestelyihin.

Tämän johdosta, herra puhemies, ehdotankin seuraavaa lausumaa, joka liittyy äsken mainitsemaani vastalauseeseen, ja se kuuluu näin: "Eduskunta edellyttää, että jos valtionyhtiössä omistussjärjestely on periaatteellisesti ja taloudelliselta kannalta tärkeä, hanke on ennen sen toteuttamista tuotava eduskunnan käsittelyyn, vaikka tällaisessa asiassa päätösvalta kuuluisikin muutoin valtioneuvoston päätösvaltaan."

Ed. Laine: Herra puhemies! Kannatan ed. Uiton äsken tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

8) Ehdotus laiksi teollisuudelle ympäristönsuojeluinvestointeihin myönnettävistä valtiontakauksista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 311
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 101
Suuren valiokunnan mietintö n:o 320

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotukset laiksi oikeudesta entiseen tiealueeseen annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 36
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 40
Suuren valiokunnan mietintö n:o 321

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotus laiksi vesilain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 217
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 41
Suuren valiokunnan mietintö n:o 322

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Ed. Antvuori merkitään läsnä olevaksi.

11) Ehdotus laiksi virallisista kääntäjistä annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 269
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 29
Suuren valiokunnan mietintö n:o 323

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotus laiksi taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 270
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 30
Suuren valiokunnan mietintö n:o 324

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotukset laeiksi korkeakoulun professorin ja apulaisprofessorin viran täyttämistä ja eräiden korkeakoululakien kutsumismenettelyä koskevien säännösten kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 251
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 31
Suuren valiokunnan mietintö n:o 325

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pohjanoksa: Herra puhemies! Korkeakoulujen ylimpien virkojen täytössä on ollut pitkään ongelmia. Virkojen täyttäminen on kestänyt pitkään, ja asiantuntijoiden saaminen virkaa hakeneiden pätevyyttä arvioimaan on ollut hankalaa. Professorin ja apulaisprofessorin virkaa hakiessaan on hakija joutunut asettamaan arvioitaviksi kaikki julkaisunsa, jotka ovat olleet näytteinä pätevyydestä. Tämä on sekä vaikeuttanut asiantuntijoiden saamista että pitkittänyt viran täyttöä.

Uudessa järjestelmässä, jota hallitus esittää, ehdotetaan myös asiantuntijoiden yhteistoimintaa. Tällaisessa menettelyssä saattaa olla vaarana esimerkiksi vahvan auktoriteetin vaikutus muihin arvioitsijoihin. Asiaa ei ole testattu, joten sen toimivuutta ei tiedetä. Vaaroja on kuitenkin arvioitava ennakkoon.

Nyt hallituksen esityksessä hakija voi esittää vain määrätyn määrän tutkimuksiaan tai tuotteitaan arvioitavaksi. Näin arvellaan löytyvän helpommin arvioitsijoita ja heidän työnsä nopeutuu. Muutos aiempaan käytäntöön on myös se, että ns. respiittiaika eli pätevytymisaika on poistettu. Tämäkin saattaa olla hyvä uudistus, mutta ainakin se nopeuttaa virantäyttömenettelyä.

Korkeakoulujen opetukselle ja tutkimukselle on etua siitä, että avoinna olevat virat saavat nopeasti vakinaiset hoitajansa. Hallituksen esitys n:o 251 tuo parannuksia ja uudistuksia virkojen täyttöön, mutta näin laki luo myös sellaisen tilanteen, jossa kaikkien hakijoiden pätevyyttä ei arvioida. Nykyisin virkaa on voinut hakea tavoitteena pätevyyden saavuttaminen eikä aina viran saanti. Jotta tilanne jotenkin voitaisiin hoitaa, tulisi opetusministeriön asettaa jokin elin tai määrittellä jotkin kriteerit, joilla voitaisiin arvioida apulaisprofessorin, professorin ja myös dosentin pätevyys. Määrällisen arvion ohella tulee olla myös laadullinen arvio.

Laissa on annettu yliopiston päättää siitä, milloin viranhakijalta vaaditaan opetusnäyte. Henkilökohtaisesti olisin ollut valmis vaatimaan sen kaikilta opetustointa harjoitta-

maan joutuvilta professoreilta ja apulaisprofessoreilta. Opiskelijan oikeusturvan mukaisesti on, että korkeakoulujen opetukseen kiinnitetään huomiota myös didaktisin perustein. Ei korkeakoulussakaan ole samantekevää, miten asiat opetuksellisesti käsitellään tai miten tutkimusta ohjataan.

Lopuksi puutun vielä professorien virkahierarkian kehittämiseen. On esitetty ajatuksia siitä, että professori-nimikkeen alla olisi erilaisia professuureja. Näiden virkojen jakoa voidaan ajatella kehitettäväksi joko palkkausperustein tai tehtäväperustein. Asiaa ei ole otettu esitykseen. Se tulee jäämään seuraavan lakiuudistuksen tehtäväksi.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Uudistuksella pyritään nopeuttamaan professorien virantäyttömenettelyä ja poistamaan virkojen täyttämässä ilmenneitä ongelmia. Taivoite on oikea ja ansaitsee kannatuksen.

Sen sijaan en ole aivan yhtä varma siitä, onko se menettely oikea, että virkaehdotuksesta ei saisi enää valittaa. Siksi on syytä painokkaasti korostaa sivistysvaliokunnan kantaa, jonka mukaan tulee seurata, takaako uusi menettely virantäytön asianmukaisuuden niin, ettei hakijoiden oikeusturvaa vaaranneta.

Viime vuonna täytettiin 83 professorin virkaa. Naisia nimitetyistä oli vain 14. Keskimäärin joka seitsemännestä virkaehdotuksesta valittiin valtioneuvostoon saakka. Ongelmat eivät siis ole aivan vähäisiä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että yhteiskunnassa ryhdytään vakavasti keskustelemaan siitä, mikä taho nimittää professorit, minkä tahon pitäisi nimittää professorit. Toivottavasti keskustelussa päästään yhteiseen lopputulokseen siitä, että presidentin nimitysvaltaa voidaan kaventaa. Professori Heikki Ylikangas on viritellyt mielenkiintoisesti asiaa Helsingin yliopiston 350-vuotisjuhlaseminaarissa eduskunnassa. Hän toteaa seuraavaa:

”Suomea ei todellakaan aiheetta kutsuta vaikenijain maaksi. Harvemmin etsiskellään syytä moiseen käyttäytymiseen. Syynä vaikeumiseen ei ole yksin eikä ehkä edes ensi sijassa julkisen ojonnuksen tai hankalaksi toisinajattelijaksi leimautumisen pelko. Vaikeumisen syy on paljon konkreettisempi. Se on korkealle poliittiselle johdolle keskitetty virkamiesten nimitysvalta. Se yhdenmukais-

taa ja vaimentaa kaikkein tehokkaimmin kriittistä keskustelua.

Yksistään sillä ratkaisulla, yhden esimerkin ottaakseni, että yliopistojen professorien nimittäminen on uskottu korkeimman poliittisen johdon käsiin, on kahlehdittu valtaisa määrä henkistä kapasiteettia poliittisen johdon kaitsentaan tai houkuteltu suorastaan sen avoimeksi tukijaksi. Intelligentsian vaikeumisessa, jota silloin tällöin valitellaan ja paheksutaan, ei siis ole kyse suomalaisille ominaisesta valtiosuhteellisuudesta, vielä vähemmän jurouden leimaamasta kansanluonteesta. Kyse on keskitetyn vallankäytön ja tässä tapauksessa nimenomaan nimitysvallan käytön erästä ja sinänsä hyvin tyypillisestä seuraamuksesta.”

Toivon, että tästäkin professori Heikki Ylikankaan virittelemästä asiasta rohjetaan ruveta keskustelemaan ja ottamaan askeleita myös käytännön toimien suuntaan.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Oli hyvä asia, että ed. Astala sivistysvaliokunnan jäsenenä ja sen edellisenä puheenjohtajana otti esille valitusmenettelyn poistamisen. Tästä keskusteltiin eduskunnan istunnossa viime viikollakin, jolloin keskustelussa oli mukana myös valiokunnan nykyinen puheenjohtaja ed. Pystynen.

Siinä yhteydessä itsekin harmittelin sitä, että oikeusturvanäkökohtaa ei tarkemmin otettu valiokunnassa huomioon, ja kun kuuntelin ed. Astalan puheenvuoroa, haluan vielä todeta senkin perusteella, että olisi ollut paikallaan, jos ei hallituksen sisältä niin varmasti oppositiopuolueista, esittää äänestykseen tätä tarkoittavaa perustelulausemaa eikä vain pelkkää toivomusta.

Ed. Laine: Herra puhemies! Minusta oli hyvä asia, että ed. Astala muistutti professori Ylikankaan esitelmästä, joka tässä talossa auditoriossa jokin aika sitten pidettiin. Olin myös kuulemassa professori Ylikankaan esitelmää, jossa hän laajemminkin kiinnitti huomiota eduskunnan, presidentin ja hallituksen keskinäisiin suhteisiin. Vaikka nyt ehkä tässä asiassa ei ole mahdollista laajempaan keskusteluun suuntautua, ilmoitan kuitenkin, että olen tästä asiasta samaa mieltä kuin ed. Astala ja myös hänen siteeraamansa professori Ylikangas.

Samalla haluan todeta, että kun tämä asia aikanaan oli eduskunnassa esillä, niin eduskunnan suuri enemmistö halusi säilyttää presidentillä korkeimman virkamiehistön nimitysoikeuden. Toivottavasti tätä kantaansa eduskunta myöhemmin tulee tarkistamaan, kuten yleensäkin tarkistamaan kantaansa presidentin ylisuuriin sisäpoliittisiin valtaoikeuksiin.

Ed. Jouppila: Herra puhemies! Tämä lakiesitys, mikä nyt on kolmannessa käsittelyssä, on oikein kannatettava ja hyvä kaiken kaikkiaan, kun ajattelee todella sitä viiveikkaa, mikä professorien virantäytössä on, joka on usein jopa pari vuotta. Se todella heikentää asianomaisen laitoksen tutkimustoimintaa ja pitkän tähtäimen suunnittelua.

Mutta sitä haluan tässä esityksessä kritisoida, että pätevyyttä ei kaikille hakijoille mitata, vaan vain ehdokassijoille asetetuille. Tämä saattaa olla viemässä innostusta tutkijoilta. Tutkijathan tiedettä maassamme tekevät. Tiedetutkimus on yksi tämänkin hallituksen painopistealue. Ihmiset, jotka sitä tekevät, haluavat tavallaan mitata tutkimustyönsä tulokset, jos saavat pätevyyden professorinvirkaan. Myöhemmissä hauissa se on suuri meriitti. Tätä kohtaa pidän pahana tutkijoiden ja tieteentekijöiden kannalta.

Ed. Pohjanoksa: Herra puhemies! Kyllä valiokunta keskusteli myöskin valituskieltoasiasta, mutta täytyy ottaa huomioon, että siinä on oikeus tehdä muistutus. Muistutusmenettely voi myös johtaa tulokseen, myös tämä eräänlainen valitustie on oikeusturvatie. Tietysti tähän voidaan palata, jos asia näyttää hankalalta.

Professorinviran nimittäjästä olen ehdottomasti sitä mieltä, että koska on kysymys ylimmästä yliopiston virasta, siinä tarvitaan myös ylin mahdollinen nimittäjä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ehdotukset laeiksi Helsingin yliopistosta ja Helsingin yliopistosta annetun lain voimaannosta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 250
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 32
Suuren valiokunnan mietintö n:o 326

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotukset laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a ja 31 §:n sekä lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 319
Lakialoite n:o 140
Toivomusaloitteet n:ot 878, 888 ja 958/1987 vp., 693 ja 730/1988 vp., 531, 598 ja 599/1989 vp. sekä 714, 727 ja 795
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 62
Suuren valiokunnan mietintö n:o 327

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Viittaan sosiaalivaliokunnan mietintöön liitettyyn III

vastalauseeseen ja ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että lasten kotihoidon tuen lakisääteisestä laajentamisesta kunnallistaloudelle aiheutuvat lisäkustannukset korvataan kunnille.”

Ed. Särkijärvi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Mäkipää: Herra puhemies! Kuten toisessa käsittelyssä mainitsin, lasten päivähoidosta ja kotihoidon tuesta annettu laki ei mennyt siihen suuntaan, mihin SMP olisi toivonut, eli me korostimme valinnan vapautta eli vanhemmilla olisi ollut oikeus aina lapsen seitsemään ikävuoteen asti valita joko kunnallinen päivähoito tai lasten kotihoidon tuki. Mutta tämä ei valitettavasti onnistunut ja eduskunta oli sitä mieltä, että ns. laitoshoido on lapselle parempi vaihtoehto.

Ehdotan valiokunnan mietintöön liitettyyn II vastalauseeseen viitaten, että perusteluissa lausuttaisiin:

1) ”Eduskunta edellyttää hallituksen samalla, kun se kehittää lasten päivähoitojärjestelmää ja kotihoidon tukea, huolehtivan siitä, että kotona hoitotyötä tekevien eläketurva kehittyy riittävässä määrin niin, ettei eläketurva jää kohtuuttoman paljon kodin ulkopuolella työtä tekevien eläketurvaa heikommaksi.”

2) ”Eduskunta edellyttää hallituksen antavan eduskunnalle esityksen lasten kotihoidon tuen perusosan korottamisesta 3 000 markkaan kuukaudessa siten, että korotus voi astua voimaan 1.1.1992.”

Tämä tarkoittaa sitä, että me haluamme, että kotona tapahtuvaa työtä arvostetaan enemmän kuin tähän saakka on tapahtunut.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Tämä laitoshoidon korostaminen on ollut perinteisesti sosialidemokraattisen puolueen tietynlainen tabu. He haluavat, että tietyssä ikäluokassa lapset mieluummin ovat laitoshoidossa, jonka aikana heille luodaan elämänperusteita varten tietynlainen ajattelutapa, en sano sosialistinen ajattelutapa vaan sosialidemokraattinen. Muuhun perusteeseen ei voi päästä siitä, kun sosialidemokraatit jatkuvasti eduskuntakaudesta toiseen pyrki-

vät siihen, että nimenomaan laitoshoidon korotetussa asemassa, mikä ei missään tapauksessa lapsen itsensä kannalta ole hyödyksi.

Ihmetyttää se, että kokoomus on nyt lähtenyt mukaan. Kokoomuksen selittely eivät kyllä millään tavalla vakuuta, heidän selittelynsä pienin askelin etenemisestä. Asiassa olisi jo pitänyt päästä valinnan vauputeen.

Herra puhemies! Kannatan ed. Mäkipään tekemiä perustelulausumaehtotuksia.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! Kannatan ed. Alarannan tekemää ehdotusta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ed. Aittoniemen lausunto on päivähoitohenkilöstöä halventava. Se antaa ymmärtää, että päivähoitohenkilöstö ei olisi ammattitaitoista eikä osaisi hoitaa tehtäviään. On erittäin valitettavaa, että ed. Aittoniemi antaa tällaisia lausuntoja, kun hänen oman puolueensa kannattajakin päivähoitohenkilöstön joukosta löytyy. Toivottavasti ei löydy kovin paljoa tämän jälkeen, ainakaan sellaisia, jotka samanlaisia ideologiaa kuin ed. Aittoniemi edustavat. Se on vastuuton ideologia ei ainoastaan tässä asiassa vaan monessa muussakin, mutta ei puhuta niistä nyt.

SMP ehdottaa pontta, joka koskee eläketurvan järjestämistä. Tästä olemme valiokunnassa olleet yhtä mieltä, että kotona hoitotyötä tekevien eläketurvasta on huolehdittava. Yksinkertaisin tapa huolehtia asiasta olisi se, että työeläkkeiden karttumisaikaa lyhennettäisiin 40 vuodesta 30 vuoteen. Tämähän on jo nykyisin julkisella sektorilla eli valtion ja kunnan töissä täyden eläkkeen karttumisaika. Tämä pitäisi myöskin yksityiselle sektorille saada. Tämä ei yksinomaan riitä, mutta kansaneläkejärjestelmää kehittämällä voitaisiin nämä korjata. Tämä on tärkeä asia.

Edustajat Vistbacka ja Puska merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! On tietysti jo totuttu siihen, että vaalien lähestyessä ed. Aittoniemen mielikuviutus laukkaa yhä rajummin. Mutta on todella paheksutta-

va sitä, että hän leimaa korkeatasoisen päivähoitohenkilöstön työn aivopesuksi. Täytyy ihmetellä tällaista lähestymistapaa. Totuus on se, että perheiden erilaisuus korostaa erilaista päivähoitomuotojen kehittämistarvetta, ja siitä sosialidemokraatit tietysti lähtevät. Siihen liittyy myöskin pienten lasten kotona tapahtuvan hoidon tukemista ym.

Keskustelussa on jäänyt huomaamatta laajempi uhka päivähoitohenkilöstön kehittämistavoitteelle. Kun kunnallisuus on tällä hetkellä varsin kireässä tilanteessa, perustellun pienten lasten kunnallisen päivähoitotavoitteen kanssa syntyy tiettyjä tärkeysjärjestysongelmia kunnissa. Sen takia erityistä lisävoimavaraa ja taloudellista tukea valtiolta tarvitaan päivähoitotavoitteiden tukemiseen, jottei synny muun sosiaalihuollon, mm. vanhustenhuollon, tavoitteiden kanssa vastakainasettelua.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! On uskomatonta, miten huonosti täällä salissa kuuluu. Minä kun en maininnut sanaakaan hoitohenkilökunnan epäluotettavuudesta, heidän käyttäytymisestään. En sanaakaan, edustajat Stenius-Kaukonen ja Rajamäki! Minä vain puhuin valinnan vapauden puolesta. Lähden siitä, että kotona annettava hoito lapsille myöskin seitsemään vuoteen saakka on ehdottomasti parempi kuin tietynlainen kollektiivinen järjestelmä, johon tässä nyt todennäköisesti vasemmiston taholta pyritään ja pyritään pitämään sitä edelleen voimassa.

En ole arvostellut missään vaiheessa, että päiväkodin henkilökunta tekisi poliittista työtä 4—7-vuotiaiden lasten osalta. Kysymys on vain siitä, että halutaan litistää kaikki samaan kollektiiviseen systeemiin eikä anneta valinnan vapautta sillä tavalla, että lapsi voitaisiin hoitaa kotona, joka on ehdottomasti paras paikka lapsen kannalta. Sehän on aivan selvä asia. Ei väaristellä näitä asioita.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki toi hyvin selvästi esiin nämä kolme eri vaihtoehtoa mainiten mm. myös lasten kotihoidon tuen yhtenä vaihtoehtona. Tässä yhteydessä haluan, ed. Rajamäki, muistuttaa teitä siitä, että tämän hallituksen aikana kotihoidon tukea ei ole riittävästi kehitetty. Annan toki tunnustuksen siitä ratkaisusta,

joka nyt syksyllä tehtiin, mutta se ei kuitenkaan markkamääräisesti ole vielä todellinen vaihtoehto. Emme voi puhua todellisesta vaihtoehdosta ennen kuin se antaa sellaisen turvan, että perhe todella voi valita työn tai kotihoidon välillä. Nykyinen markkamäärä ei valitettavasti siihen riitä. Nyt käsiteltävänä oleva uudistus on sikäli valitettava, että vaikka sillä päivähoitoa pyritään kehittämään, kuitenkin kun meillä ei vielä ole kehitetty alle kolmivuotiaiden hoitoa loppuun saakka, niin nyt ollaan jo viemässä asiaa eteenpäin, mikä merkitsee sitä, että kotihoidon tuesta ei todella aiotakaan tehdä todellista vaihtoehtoa ainakaan sinipunan toimesta.

Ed. Mäkipää: Herra puhemies! Ed. Rajamäenkin puheenvuoroon viitaten täytyy todeta hänelle, että tämän lakiesityksen myötä kunnallistalous vaikeutuu. On pelättävissä, että vanhustenhuolto joutuu huomommalle osalle, koska tiedetään — asiantuntijatkin sanovat — että uusia päiväkoteja tarvitaan runsaasti. Peräänkuulutan sitä, että tämä asia ei tästä käy miksikään. Varsinkin sosiaalidemokraatit ajavat sitä, niin kuin lakiesitys näyttää, että emme saa lapsillemme vaihtoehtoista hoitomuotoa. Tästä on kysymys. Tämä ei ole mitään tasapuolisuutta ja tasa-arvoa, mistä eduskunnassakin niin usein puhutaan.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ed. Rajamäki sanoi, että kukaan ei ole huomannut niitä ongelmia, joita tästä aiheutuu kunnallistaloudelle. Lain lähetekeskustelussa asia oli esillä. Kun nyt olemme päässeet kolmanteen käsittelyyn, niin tämä asia ei vielä tässä aikaisemmin ollut esillä. Toisessa käsittelyssä laajasti käsitelimme tätä ongelmaa. Jos ed. Rajamäki kaivaa valiokunnan mietinnön, niin hän löytää sieltä vasemmistoliiton vastalauseesta ehdotuksen, että kuntien valtionosuutta olisi nostettu väliaikaisesti niin, että ne olisivat voineet uusista velvoitteista selviytyä. Myös ed. Alarannan perustelulauselema koskee samaa ongelmaa, ja tulemme sitä kannattamaan. Tätä asiaa on hyvin laajasti käsitelty. Kun olen itse jo aikaisemmissa vaiheissa useampia puheenvuoroja käyttänyt, niin katson, ettei tässä tarvitse enää kaikkea toistaa. Ed. Aittonie-

men kanssa ei kannata käydä väittelyyn, se on niin ala-arvoista.

Ed. Viinanen: Herra puhemies! Muutamissa puheenvuoroissa on annettu ymmärtää, että kotihoidon tuki ei olisi muodostumassa todelliseksi vaihtoehdoksi lapsiperheille. Se on sitä, jos vähänkin seuraa yksittäisissä kunnissa tapahtunutta mielenkiintoa kotihoidon tuen käyttämiseen. On myös todettava, että tällä kaudella markkamäärä on kasvanut noin 50 prosenttia, joka on merkittävä lisäys. Lisäksi on todettava, että yksi ikäluokka tämän vuoden budjetissa tämän lain myötä otetaan mukaan kotihoidon tukeen. Se on sentään merkittävä edistys aikaisempaan tilanteeseen. (Ed. Aittoniemen välihuuto!) — SMP:llä ei ole tähän asiaan ollut tippaakaan sanomista, lähtipä karkuun hallituksesta ajamasta näitä asioita, ed. Aittoniemi.

Totean myös sen, että tuposopimuksen yhteydessä on tästä aikanaan työmarkkinajärjestöjen kesken sovittu. Lasten hoidosta, kotihoidon tai perhepäivähoidon järjestämistä, millä tavalla halutaankin hoitaa asia, on sovittu työmarkkinajärjestöjen välisissä neuvotteluissa, ja se kontrahti ollaan nyt lunastamassa eduskunnan toimesta.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Keskustapuolueella oli kymmeniä vuosia hallitusvastuussa aikaa hoitaa kotihoidon tukiasia kuntoon, mutta mitään ei tapahtunut. Siinä mielessä pidän keskustan esittämää arvostelua vähän liian kaukana haettuna. Tällä kaudella kotihoidon tukea on kehitetty hyvin voimakkaasti nimenomaan kokoomuksen vaatimuksesta. Me olemme saaneet kotihoidon tuen nousemaan huomattavasti, ja myös lakiesitys, jota nyt käsitellään, tulee korottamaan kotihoidon tukeen oikeutettujen ikärajaa neljään vuoteen, joten saajien määrä laajenee. Ratkaisussa, joka nyt tehdään, päivähoito taataan alle kouluikäisille lapsille. Me kannatamme myös sitä.

Ihmettelen kovasti, että ed. Aittoniemi tosiaankin esittää kannanottoja sen suhteen, että päivähoitohenkilökunta olisi jotakin ideologista aivopesuhenkilökuntaa. Mielestäni sellaista kantaa ei voida esittää. Kyllä perheet tarvitsevat molemmat vaihtoehdot, sekä kotihoidon tuen että päivähoidon.

Me olemme esittäneet sosiaalivaliokunnassa, että kotihoidon tukea ja sen laajentamista edelleenkin selvitetään jatkossa. Tämä vaatimus syntyi äänestyspäätöksellä. Sosialidemokraatit todellakin vastustavat kotihoidon tuen kehittämistä. Siitä syystä tähän tämä työ on aika tuskaista ja hankalaa, että saadaan asia eteenpäin. Toistan, me olemme tässä asiassa onnistuneet todellakin hyvin tämän kauden aikana. Eteenpäin on menty.

Ed. Louvo: Arvoisa puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron ed. Anttilan puheenvuoron johdosta, kun ed. Anttila sanoi, että kotihoidon tukea ei riittävästi ole kehitetty tämän hallituskauden aikana. Kyllähän tosiasia on, että siinä on varmasti jatkossa mahdollisuutta edetä, mutta kyllä meidän täytyy olla tavattoman tyytyväisiä, että on saatu näinkin hyvin, niin kuin ed. Viinanen toi esiin, 50 prosenttia on tämän kauden aikana kotihoidon tukea saatu nostettua. Se on jo jonkinlainen saavutus.

Kun sitten vielä otetaan huomioon kuntien maksama kotihoidon tuki, niin silloin siitä vasta tulee todellinen vaihtoehto. Esimerkiksi Helsingissä alle kolmivuotiaalle keskimäärin kunnallinen kotihoidon tuki on 3 850 markkaa. Sosiaalivaliokuntaan sosiaalihallitus toi laskelmia taloudellisuudesta, ja todettiin, että vielä tällöin, vaikka näin paljon maksetaan, kunnalle tulee edullisemmaksi kotihoidon tuki.

Tätä asiaahan ei voida aivan näin katsoa. Toiselle perheelle kotihoidon tuki on edullista ja lapsen kannalta hyvä ja toiselle perheelle taas on parempi kunnallinen päivähoito. Ihmisillä pitää olla valinnan mahdollisuus. Siihen me kokoomuksessa pyrimme jatkosakin.

Ed. Jouppila: Arvoisa puhemies! Minäkin pyysin puheenvuoron ed. Anttilan puheenvuoron johdosta. Haluan todeta hänelle, että ainakin omalta osaltani voin olla tyytyväinen tämän hallituksen aikaansaannoksiin eli jo tehtyihin parannuksiin kotihoidon tuen alueella. Lisäksi haluan vain todeta sen, että keskustapuolue oli tosiaan hallituksessa ja nyt voimme todeta, että ei muutamassa vuodessa voida monien vuosikymmenien laiminlyöntejä korjata, mutta tässä asiassa kokoomus on pitänyt pintansa.

Minusta tärkeätä rahallisen puolen lisäksi on se, että yhteiskunnassa arvomaailman muutos kotona tapahtuvaan lastenhoitoon on tapahtumassa. Sitä on syytä jatkossa kehittää. Kuten ed. Louvo edellisessä puheenvuorossa totesi, nämä ovat alkuaskelia. Haluamme, että kun myös taloudellisesti kotona tapahtuva hoito on kunnille edullisempi vaihtoehto ja lapselle kaikin puolin turvallisempi, monipuolista valintaa kehitetään.

Päiväkodeista sanoisin, että ne ovat nimenomaan 4—7 vuotiaalle edullisempia, ja pienemmät voisivat olla kodin piirissä. Linja, mikä nykyisellä hallituksella on, on ollut terve ja hyvä.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! Edellinen puhuja mainitsi arvomaailman muutoksesta. Minä olisin samaa mieltä hänen kanssaan, että siinä on syy, että nyt on saatu kotihoidon tukea parannetuksi hallituksen piirissä ja eduskunnassa.

Se, että keskustapuolue ei olisi tehnyt voitavaansa, ei pidä paikkaansa. Haluan ehdottomasti tämän torjua. Keskustapuolue-laiset sosiaaliministerit ovat tehneet kaikkensa, samoin puolue ja eduskuntaryhmä, jotta olisi saatu kotihoidon tuki aikaisemmin kehitetyksi. Se saatiin vasta vuonna 1976 keskustalaisessa vähemmistöhallituksessa budjettiin kokeilun muodossa ja siitä lähdettiin hiljalleen kehittämään.

Syy on ollut se, että poliittisesti ja ideologisesti nimenomaan sosialidemokraatit ovat olleet lasten kotihoitovaihtoehtoa täydellisesti vastaan. Se, että he viime aikoina tämän hallituksen aikana ovat tulleet meidän muiden linjoille, johtunee todellakin siitä, että yleinen arvomaailman muutos on tapahtunut yhteiskunnassa. Ehkä myös kehitys itädemokratioissa on osoittanut, että kaikki, mikä sieltä on otettu opiksi, ei ole parasta Suomelle. Kyllä tässä on keskustapuolue kaikkensa tehnyt, se täytyy sanoa, ja myös sosialidemokraatit sen vastustamisessa.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Viimeinen lause tietysti pitää joihinkin sosialidemokraatteihin nähden paikkansa, mutta kyllä se esimerkiksi minua kohtaan oli hiukan väärin. Viittaan vain kirjaani vuodelta 1981, jossa käsitteilin kotihoidon tukiasiaa. Kirja nimeltä "Sanoista tekoihin" koski työ-

lisyyksysymyksiä, ja siinä totesin silloin enkä ensimmäistä kertaa, että 76 prosenttia pienten lasten äideistä halusi hoitaa itse pienet lapsensa kotona. Eiväthän sosialidemokraatitkaan ole niin arvostelukyvttömiä, että tällaisten prosenttilukujen edessä ajaisivat jotakin muuta linjaa. Itselleni tämä linja on ollut alusta pitäen selvä. Siinä ikäpolvessa, jota itse edustan, ei ollut päivähoitopaikkoja normaaliperheille. Lapset oli hoidettava kotona sai tukea tai ei. Samoin se oli myös minua edeltäneellä polvella; satun olemaan suurilapsisen perheen lapsi.

Sen myönnän, että kyllä sosialidemokraateista osa katseli asiaa vain yksinhuoltajaäitien näkökulmasta. Mutta tämäkin johtui osittain siitä, että päivähoitopaikkoja oli niin vähän, että oli pakko lisätä hoitopaikkoja. Silloin muu lasten hoitokysymys jäi varjoon.

Tällä eduskuntakaudella on, ilahduttavaa kyllä, tämä kiista jäänyt vähemmälle. Tämä kiista on ollut minulle epämiellyttävää, kun minulla ollut hiukan eriävä mielipide siihen nähden, mitä mieltä esimerkiksi meidän monet naisedustajamme ovat eduskuntaryhmässä olleet. Siitä olen mielissäni, että kotihoidon tuki on kolminkertaistunut tällä eduskuntakaudella. Se on todella suuri plussa. Ideologinen kiista toivottavasti on menneen talven lumia.

Ed. Gustafsson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Eräitä tämän keskustelun puheenvuoroja kuunnellessa olen miettinyt, millaisissa hoitopaikoissa on hoidettu niitä lapsia, jotka aikuisina päättäjinä puhuvat näin pahantahtoisesti toisistaan. Toivottavasti ne lapset, joitten hoidosta nyt päätämme, kasvavat hieman sivistyneemmiksi kansalaisiksi.

Eivät kaikki hallituspuolueittenkaan edustajat olleet aivan tyytyväisiä kotihoidon tuen tasoon, toisin kuin ed. Viinanen esimerkiksi puheenvuorossaan väitti. Sen seurauksena me saimme valiokunnan mietintöön yksimielisen ponnin kotihoidon tuen tason korotuksesta, muistaakseni ed. Louvon esityksestä, jota me kannatimme, ponnin tasokorotuksista ja valinnan mahdollisuuksien lisäämisestä. Kerron tämän selityksenä sille, että me emme nähneet tarpeelliseksi äanes-

tyttää enää eduskuntaa samoista asioista, niin kuin ed. Mäkipää esittää eduskunnalle kahta ponnita, jotka jo asiallisesti sisältyvät valiokunnan mietintöön sisältyvään yksimieliseen ponteen.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Lasten kotihoidon tuki on noussut suhteellisesti eniten sosiaaliturvan perusturvan muodoista, ja nousu on ollut kyllä huomattava. Kun täällä aina pienin askelin kaikki asiat paranevat, niin täytyy todeta, että tässä on menty suurin askelin eteenpäin.

Ed. Väänänen totesi, että se, että kotihoidon tukea on kehitetty tällä kaudella, johtuisi sosialidemokraattien arvomaailman muutoksesta. Se ei pidä paikkaansa. Kyllä sosialidemokraatit edelleenkin suhtautuvat kotihoidon tukeen erittäin nihkeästi, usein jopa kielteisesti, ja myös sosiaalivaliokunnassa on monet ponnit tästä asiasta äänestetty niin, että vain sosialidemokraatit ovat olleet tätä kehittämistä vastaan.

Se, että kotihoidon tuki on kehittynyt tällä kaudella, johtuu siitä, että kokoomus on onnistunut tässä asiassa paremmin kuin keskustapuolue aikoinaan.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! Minä kunnioitan ed. Knuutilaa siinä, että hän viime vuosina, jolloin sosialidemokraatit ja varsinkin sosialidemokraattiset hallituksen jäsenet niin voimakkaasti vastustivat kotihoidon tukea, oli niitä, jotka ymmärsivät valinnan vapauden merkityksen, ja oli tukemassa kotihoidon tukea. Mitä valitan on se, että hän ei saanut sosialidemokraattisia ryhmätovereitansa kannallensa.

Niitä kokoomuslaisia, jotka vähättelevät menneitten vuosien työtä, kehottaisin katsomaan esimerkiksi eduskunnan pöytäkirjoista ja myös hallituksen päätöksistä, mitkä ovat olleet keskustalaisten toimenpiteet ja pyrkimykset näissä asioissa ja miten ne ovat tulleet kohdelluiksi.

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! Täällä yritetään vetää perheet samaan kastiin ja päättää, mikä on ideologisesti oikea hoitomuoto. Jos aikoinaan päiväkotien rakentamisen ja päivähoidon kehittämisen linjaa valittiin sillä tavalla, että työssä käyvien vanhempien perheet, jotka taloudellisesti olivat heikommassa asemassa, saivat myös

ensisijaisesti päivähoidon kuntoon, niin ei kai se ollut huono tapa.

Jos tässä tilanteessa pyritään löytämään useita perheiden erilaisuuteen liittyviä perhepäivähoito-, päiväkoti- ja kotihoitoratkaisuja, eikö sekin ole oikein. Eikä täällä voida sanoa, että pelkästään kotihoito on oikea ratkaisu. Se yksinhuoltaja ei todellakaan voi valita tällä hetkellä kotihoidon tukea eikä monikaan perhe taloudellisesti voi yksin sitä valita. Myöskään ei päiväkoti voi olla ainoa oikea ratkaisu esimerkiksi vuorotyön tai moneen muun ongelman takia perheille. Eli kyllä täytyy pikkuisen laajemmin pystyä tämä asia näkemään.

Minä ymmärrän, että maalaisliitto-keskustapuolue tuijottaa pelkästään kotihoidon tukeen tai kokoomuksen hyvätuloiset pelkästään sen kehittämiseen. Se on yksi muoto, joka pitää viedä mukana, mutta ei yksinomaan siihenkään pidä panostaa sen takia, että kirkkoherran rouvalle, kunnanlääkärin rouvalle ja ison talon isännälle ja emännälle voi sopia pelkästään sen kehittäminen, mutta pitää muistaa, että on olemassa muitakin ihmisiä.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! Tuo meni nyt jo liian pitkälle.

Kyllä koko ajan on ollut tarkoitus lasten päivähoitoa kehitettäessä se, että vanhemmille annetaan erilaisia mahdollisuuksia, ei yksin päivähoitoa, joka on tärkeä, eikä yksin laitospäivähoitoa, vaan myös kotihoitoa, jotta perheet ja lapset saisivat valituksi itsellensä sen hoitomuodon, joka kullekin sopii. Valinnan vapaudesta tässä on ollut kysymys eikä yksipuolisuudesta. Sitä valinnan vapautta te ette kahteen vuosikymmeneen ole halunneet antaa!

Ed. Louvo: Arvoisa puhemies! Haluan ed. Rajamäelle todeta, kun hän sanoi, että kokoomus yksipuolisesti vain kotihoidon tukea olisi halunnut kehittää, että se ei pidä paikkaansa. Me olemme ehdottomasti korostaneet sitä, että pitää olla todellinen valinnan mahdollisuus ja pitää antaa mahdollisuus lasten vanhemmille valita kunnallisen päivähoidon ja kotihoidon tuen välillä. Jos kotihoidon tuen taso ei ole riittävä, ei myös ole valinnan mahdollisuutta. Me haluamme myös, että valinnan mahdollisuus etenee aivan niin kuin eduskunnassa äänestyksen

jälkeen täällä paljon puhuttu ponsi hyväksyttiin. Se ei ollut yksimielisesti, niin kuin ed. Alaranta täällä sanoi, vaan se oli valitettavasti äänestyksen jälkeen.

Mutta joka tapauksessa kokoomus on aina ollut sitä mieltä ja on edelleen, että valinnan mahdollisuuksia pitää olla ja perheet ratkaisevat, mikä on perheelle parasta.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki totesi, että kotihoidon tuen kehittäminen olisi jollakin tavalla suurituloisten asia. Minun mielestäni se on aivan päinvastoin. Ne perheet, joissa on pienet tulot, eivät voi tätä valintaoikeutta käyttää, koska kotihoidon tuki on niin alhainen. Juuri pienituloisten perheitten kannalta on tärkeää, että kotihoidon tukea nostetaan ja kehitetään.

Minä muistuttaisin siitä, että kotihoidon tukeen on tällä hetkellä subjektiivinen oikeus. Perheet voivat valita joko lasten kunnallisen päivähoidon tai lasten kotihoidon tuen, mutta taloudellisista syistä he liian harvoin voivat valita lasten kotihoidon tuen. On tärkeää, jotta valintaoikeus toteutuisi, että lasten kotihoidon tukea korotetaan. Toistan vielä sen, että kyse on nimenomaan pienituloisista perheistä. Minun mielestäni on aivan omalaatuinen asian kääntäminen, että tässä puhuttaisiin hyvätuloisista perheistä.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Minusta on erittäin ikävä, että tässäkin asiassa on nostettu esille sellainen seikka, joka hyvin usein tänä päivänä tulee, kun keskustellaan rahavirroista. Mielestäni perheillä ja lapsilla tulee oikeus olla sellaiseen hoitoon, joka on lapsen kannalta kaikkein parasta. Siinä eivät saa taloudelliset tekijät tulla vastaan eikä laskea kunnissa eikä valtiolla sitä, mikä on edullisin muoto, vaan pitää ottaa laatu ensisijaisena lähtökohtana näkyviin.

Minusta on hyvä asia, että perheillä on tänä päivänä oikeus siihen, mutta valitettavan usein ihmiset joutuvat pakosta valitsemaan toisen vaihtoehdon, ei välttämättä parhaan. Muun muassa sellaisten ihmisten, jotka käyvät hyvin matalapalkkaisessa työssä tänä päivänä, on pakko ottaa se, mitä tarjolla on. Ei ole valinnan vapautta. Jos 5 000—6 000 markkaa on kuukaudessa tulot, joista pitää maksaa verot, vuokrat, monet

muut kustannukset, silloin ei ihmisellä ole enää valinnan vapautta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuorossa tuli ilmi monia seikkoja, jotka kuvastavat hyvin sosialidemokraattien linjaa, ja ne ovat ihan paikallaan olevia näkökohtia päivähoidon puolesta. Juuri tältä pohjalta sosialidemokraatit ovat puolustaneet päivähoitoa, kuten totesin — toistan sen vielä — usein erittäin perustelluista syistä, mutta samalla heillä ei ollut valmiutta kotihoidon tuen kehittämiseen. Vastaavasti vastapuoli, porvarit, aikaisemmin keskustapuolue, ovat hyvin yksioikoisesti ajaneet vain kotihoidon tuen kehittämistä. Juuri tämä vastakkainasettelu, joka on ollut, on johtanut siihen, että näissä asioissa ei ole edetty paremmin.

Silloin kun vuonna 1984 tehtiin kotihoidon tukilakia, niin me SKDL:n edustajat jo korostimme valinnan vapautta, että näistä täytyy tehdä vaihtoehtoisia. Siinä vaiheessa esitimme kotihoidon tukea kylläkin tarveharkintaisena ja siinä mielessä nykyjärjestelmästä eroavana, mutta maksettavaksi kouluihän saakka.

Nyt kokoomus kehuu, että he ovat saaneet enemmän aikaan kuin kepu. Kyllä minun mielestäni keskustapuolelle on annettava kunnia siitä, että se on ollut ajamassa tätä. Silloin sosialidemokraatit panivat vain voimakkaammin hanttiin, mutta nyt sosialidemokraatitkin ovat olleet valmiimpia antamaan periksi tässä.

Me ymmärrämme erittäin hyvin ne monet perusteet, joita sosialidemokraateilla on. Täytyy päivähoidonkin olla todellinen vaihtoehto, mitä ei porvaripuolella ole haluttu ymmärtää ja toteuttaa. Tästä jatkuva kina tässä asiassa on. Elikkä näistä molemmista tulisi tehdä todellisia vaihtoehtoja, että perheiden todellinen valinnanvapaus tulee voimaan.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Tainan ja ed. Louvon puheenvuoroissa molemmissa myönnettiin avoimesti, että kotihoidon tuen markkamäärä ei ole vielä riittävä, jotta se olisi vaihtoehto. Tulee väkisinkin mieleen kysymys siitä, että kun me jälleen kerran olemme laajentamassa kotihoidon tukijärjestelmän vaihtoehtoja alle neljävuotiaisiin, niin mitä varten tehdään näin, kun ensin

olisi pitänyt hoitaa kuntoon alle kolmivuotiaiden asia. Tähän nimenomaan kokoomuksen pitäisi vastata hallituspuolueena, miksi ei toteutettu ensin todellista vaihtoehtoa alle kolmivuotiaille ja vasta sen jälkeen lähdetty laajentamaan. Tämähän tietää käytännössä sitä, että kun resursseja on entistä vähemmän, niin sillä suunnalla ei kehitystä tapahdu, koska halutaan aina vain laajentaa ja laajentaa.

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! Hoitotarpeen ja taloudellisen tilanteen pohjalta pitäisi todella syntyä todellisia vaihtoehtoja, ja näinhän ei tällä hetkellä ole. Tässä mielessä kepulainen malli siitä, että tasatuella pyritään etenemään kotihoidossakin, ei onnistu.

Tältä osin toivoisin, että lähdetäisiin todella mahdollistamaan pienituloisille perheille kotihoito pienen lapsen kyseessä ollessa antamalla suurempaa taloudellista tukea kuin niille, joilla on taloudellinen asema, omaisuus, tulot ym., parempi. Eli myös omaisuus ja tulot pitäisi ottaa paremmin huomioon erilaisten tukien suuntaamisessa. Mutta tämä tilannehan näkyy meillä tietysti jo kansaneläkepuolellakin, että omaisuustulot kyllä etuoikeutetaan kansaneläkkeissäkin porvarien haluamalla tavalla mutta ei pieniä työtuloja.

Sen sijaan maksuasioissa tänä päivänä muidenkin hoitomuotojen käytössä on erityisiä ongelmia. Perhepäivähoidon ja päiväkotien maksujärjestelytkin ovat aika kalliita monille lapsiperheille. Tämä puoli on myöskin muistettava tässä keskustelussa.

Ed. Knuutila: Herra puhemies! Silloin kun äitiysiässä olevista naisista 80 prosenttia on työelämässä, on tarpeen, niin kuin täällä ed. Rajamäki toi hyvin esille, järjestää päivähoitopaikkoja niiden äitien ja isien lapsille, jotka eivät voi jäädä itse hoitamaan, ja heitä on toki paljon, luullakseni kuitenkin enemmistö suomalaisista kodeista.

Nythän me olemme positiivista asiaa päättämässä, laajentamassa lasten hoitomahdollisuuksia. Korostaisin sitä, että se pitää ulottaa myös jo kouluikässä oleviin iltapäivähoitona niiden kotien osalta, joissa molem-

mat vanhemmat ovat työelämässä, silloin kun eka- tai tokaluokkalainen tulee kotiin koulusta.

Ponnesta, johon ed. Louvo viittasi, sanoisin, että siitä kyllä äänestettiin täällä, mutta me kansanedustajat tiedämme, että tilanteessa, jossa pelisääntöjen mukaan olimme sitoutuneet budjettiin. Eräät poikkesivat pelisäännöistä ja äänestivät pontta opposition kanssa. Suuri osa hallituspuolueiden edustajista oli sidottuja eivätkä olleet vapaassa päätöksentekotilanteessa. Siksi tällaisiin ponsiin ei kovin vakavasti pidä niiden viitata, jotka tietävät pelisäännöt. Tietysti ne menevät Suomen Uutisten palstoilla ja muualla täydestä, missä ei totuutta kovin vahvasti aina uutisoinnissa viljellä, mutta meidän, jotka kunnioitamme totuutta, pitäisi myös tämä aina muistaa.

Edustajat Kalima ja Sasi merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Louvo: Arvoisa puhemies! Ed. Anttilalle aivan lyhyesti: Hän moitti hallituspuolueita siitä, että ei ole kehitetty ensin alle kolmivuotiaille riittävästi kotihoidon tukea ja sitä on nyt sitten laajennettu kuitenkin alle nelivuotiaille. Oikeastaan siinä on tehty jo silloin virhe, kun tehtiin päivähoitolakia, että ei voimakkaammin painotettu kotihoidon tukimahdollisuutta juuri alle kolmivuotiaille; olisi enemmän kehitetty kunnallisen päivähoidon mahdollisuuksia yli kolmivuotiaille. Virhe on oikeastaan tapahtunut jo silloin. Tietenkin jatkossa, niin kuin monissa kaupungeissa on tehty, jos annetaan suurempi kotihoidon tuki alle kolmivuotiaille, niin sehän on yksi etenemistie. Mutta kyllä pitäisi saada kaikille alle kouluikäisille myös valinnan mahdollisuus sekä kotihoidon tukeen että päivähoitoon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

16) Ehdotus laiksi velvoitetyön poikkeuksellisesta huomioon ottamisesta työeläketurvassa

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 301

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 61

Suuren valiokunnan mietintö n:o 331

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Laki velvoitetyön poikkeuksellisesta huomioon ottamisesta työeläketurvassa on toisessa käsittelyssä hyväksytty siinä muodossa kuin sosiaalivaliokunta oli hallituksen esitystä korjannut. Turhanaikainen riitely suuren valiokunnan vaiheessa on vain vienyt aikaa lain eteenpäinviemiseltä. Mutta onneksi on löytynyt kokoomuksen ryhmästäkin sellaisia ihmisiä, jotka ovat ymmärtäneet, mikä ongelma tässä oli, elikkä että lakiteksti ei vastannut hallituksen esityksen perusteluja.

Korjaushan ei vielä kukaan kokonaan ongelmaa poista, elikkä ne, jotka ovat velvoitetyön tehneet työllisyyslain voimassa ollessa ennen tämän vuoden alkua, eivät voi hakeuksesta saada sen heikentävää vaikutusta pois, vaikka perusteluissa näin luvattiin.

Mutta sosiaali- ja terveysministeriöstä on nyt jo luvattu, että annetaan sellainen esitys, jolla myös työttömät yksilöllisen varhaiseläkkeen saajat voivat itse valita ajankohdan, milloin eläke alkaa. Ongelma, joka tähän sisältyi, johtui juuri siitä, että työttömät eivät ole voineet valita alkamisajankohtaa, vaan se on alkanut aina siitä lähtien, kun velvoitetyö on päättynyt. Nyt on luvattu antaa esitys, jolla työtön voi itse valita sen, milloin hänelläkin yksilöllinen varhaiseläke alkaa.

Mutta tähän jää vielä työttömyyseläkkeen kohdalla ongelma, joka ei varmasti koske kovin monia, koska siinä eläketapahtuma on aina 60 viikkoa ja yksi kuukausi ennen kuin eläke alkaa. Tämä ongelma pitäisi vielä korjata. Silloin epäoikeudenmukaisuus, että kuuden kuukauden velvoitetyö voi heikentää esimerkiksi 40 vuoden palvelun jälkeen eläkettä, poistuu.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Asia oli sosiaalivaliokunnassa, jossa valiokunta löysi äänestyspäätöksellä hyvän ratkaisun, johon ed. Stenius-Kaukonen viittasi. Täytyy kyllä ihmetellä, että kokoomus vastusti koko ajan pientä, mutta hyvin oleellista parannusta.

Kun asia oli suuressa valiokunnassa noin kolme ja puoli viikkoa sitten, siellä sosialidemokraatit esittivät kokoomuksen kannattamana sitä, että etuja heikennettäisiin siitä, mistä sosiaalivaliokunta oli jo päättänyt. En löytänyt asialle mitään muuta ratkaisua siinä vaiheessa kuin esittää asia pöydälle. Sen jälkeen asiassa löytyi muitakin tukijoita, jolloin siellä tehty pohjaesitys raukesi, ja tällä tavoin asia nyt on saanut paremman muodon, jonka aikoinaan myös sosiaalivaliokunta otti. Nyt on löytynyt uutta tietoa kokoomuksen ryhmässä ja he ovat tällä hetkellä toivottavasti tukemassa myös työttömien asemaa tältä osin.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Täällä on aivan oikein todettu, että silloin kun säädettiin laki velvoitetyöstä, ilmeisesti ei tiedostettu, minkälaisia ongelmia tätä kautta aiheutuu niille ihmisille, jotka ovat tehneet erittäin pitkän päivätyön ja joutuneet saneerausten kohteena työttömiksi. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kyllä tiedostettiin!) Valitettavaa vain on se, että laki on voimassa ainoastaan kaksi vuotta. Ed. Stenius-Kaukoselle annan kyllä täyden tunnustuksen siitä työstä, jonka hän on tehnyt tämän sosiaalivaliokunnassa hyväksytyin vaihtoehdon saamiseksi täällä läpi, niin kuin nyt on käymässä. Se on todella pieni parannus hallituksen esitykseen. Tässä on nimittäin kysymys asiasta, että ihmiset menettävät tulevaisuuden turvastaan melkoisen osan ihan siitä syystä, että joutuvat työttömiksi.

Ed. Louvo: Herra puhemies! Ed. P. Leppäselle haluan todeta, että sosiaalivaliokunnassa on tehty erityisesti viime syksyn aikana erittäin monta väliinputoajien asemaa parantavaa korjausta hallituksen esityksiin. Jos ne ovat koskeneet työelämää ja varsinkin, jos ne ovat koskeneet työeläkkeitä, pääsääntöisesti silloin on kyllä myös neuvoteltu kolmikantamenettelyllä, koska niissä pohjana on aina ollut kolmikantamenettely.

Se on ollut nimenomaan työeläkkeiden kohdalla aivan oleellinen asia ja tekijä.

Tämä esitys, mikä nyt on käsittelyssä, ja jo hallituksen esitys, huomattavasti parantaa velvoitetyössä olevien asemaa. Sehän on hyvä esitys, mutta se oli vaikea kompromissi, niin kuin olen täällä jo todennut. Kolmikantaneuvotteluissa ei saatu tämän parempaa tulosta eikä siitä tullut myöskään parempaa, kun siitä yritettiin neuvotella. Se on nyt käsitelty ja hyväksytty kokoomuksessa tällä lailla, ja ilmeisesti työmarkkinajärjestöjen on se myös nieltävä ilman näitä neuvotteluja.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Huomauttaisin ed. Louvolle tällä kertaa siitä, kuka tässä maassa lakeja säätää. Mielestäni eduskunta on se, joka säätää, eikä suinkaan STK. Kunnioitan määrätyiltä osin kolmikantaneuvotteluja mutta vain siltä osin, että se on hyvä pohjapaperi, minkä he saavat aikaan. Eduskunta tekee siitä lopullisen päätöksen, ja jos siellä on selviä puutteita ja virheitä, niin minusta eduskunnalla tulee olla valta myös virheitä korjata ja ottaa kantaa myös poliittisesti asiaan.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ed. Louvon perustelut ovat täysin kestäättömät, kun hän vetoaa siihen, että kolmikantaneuvotteluissa ei ole päästy parempaan tulokseen. Kolmikantaneuvotteluissa oli tehty esitys, että myös jo menneiden kolmen vuoden aikana velvoitetyön tehneiden osalta he voivat itse hakea eläkettä heikentävän vaikutuksen pois.

Kun lakiteksti ei vastannut perusteluissa olevaa selvää ilmaisua hallituksen tahdosta, tämän halusimme valiokunnassa korjata. Ed. Louvo ei vielä kukaan ymmärrä, mikä tämä ongelma oli. Onneksi hänen ryhmäpuheenjohtajansa sanoi minulle viime viikolla, kun ensimmäisessä käsittelyssä selvitin, mikä ongelma tässä asiassa oli: "Kun kuuntelin sinua, niin minusta tuntui, että sinä olit oikeassa ja että minä olin samaa mieltä kuin sinä."

Tällä tavalla kokoomuksenkin kanta on vihdoin muuttunut. Onneksi sentään kokoomuksessakin on muutama sellainen ihminen, (Ed. Virolainen: Muutama viisas järki-ihminen!) joka ymmärtää kuullun, mitä sosiaalivaliokunnan jäsenet edustajat Louvo ja Sasi eivät ole tehneet. Kyllä siellä valiokun-

taryhmässäkin oli semmoisia, jotka ymmärsivät.

Ed. Louvo: Herra puhemies! Aivan lyhyesti vielä haluan toistaa ed. Stenius-Kaukoselle, minkä jo viime kerralla sanoin, että koska tämä parannus tulee takautuvasti voimaan, niin Kunnallinen Eläkelaitos vastusti sitä, koska se on erittäin hankala käsitellä tällä tavalla takautuvasti voimaan tulevana. Kyllä minä täysin ymmärrän, mistä tässä on kysymys. Asia on nyt korjattu, ja Kunnallinen Eläkelaitoskin ehkä pystyy hoitamaan tämän asian.

Ed. Rinne: Herra puhemies! Tämä on hyvin periaatteellinen ja merkittävä kysymys sen takia, että kun henkilö ottaa työtä vastaan, niin häntä ei rangaista. Sosiaalivaliokunnassa käytiin todella mielenkiintoinen äänestys, jossa rikottiin ryhmäkurisääntöjä reippaan puoleisesti, mutta onneksi, minäkin vielä lopuksi sanon, kokoomuksesta kuitenkin löytyi järkeviä ihmisiä. Kun ihminen haluaa tehdä työtä ja ottaa työn vastaan, niin siitä ei rangaista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Ehdotukset laeiksi tieliikenteen tietojärjestelmästä annetun lain sekä tieliikennelain 84 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 286
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 11
Suuren valiokunnan mietintö n:o 328

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Ehdotukset laeiksi sotilaskurinpitolain ja rikoslain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 242
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 19
Suuren valiokunnan mietintö n:o 329

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: (Ed. Laineen välihuuto) Herra puhemies! Ei tule rautaa rajalle, ed. Laine.

Muutaman sanan haluan lausua näistä sotilaskurinpitoseuraamuksista, jotka täällä hyväksytään toisen lakivaliokunnan esittämässä muodossa. Itsekin olen ollut mukana asiaa käsittelemässä.

Seuraamuksia rikkomuksista ehdotetaan merkittävästi lievennettäväksi, ja henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että tämä saattaa olla oikean suuntainen ratkaisu. Tosin siihen liittyy tiettyjä ongelmia, mm. se, että sotilasyhteisössä tapahtuvista rikkomuksista rangaistuksista entistä enemmän muutoksenhaku kohdistetaan yleiseen tuomioistuimeen. Se lisää mielestäni tarpeettomasti tuomioistuimen työtä, vaikka tuskinpa kuitenkaan kovin paljon käytännössä, vaikka tällainen teoreettinen mahdollisuus tietysti on olemassa. (Ed. Rinne: Kyllä perunateatteri puree paremmin!)

Ihan muutama sana siitä, kun toisessa lakivaliokunnassa keskusteltiin aika paljon siitä, että tällainen kurinpitoseuraamus, esimerkiksi arestirangaistus, ei saisi tuottaa rangaistuksen kohteelle mielipahaa. Puhujatkaan eivät ehkä ihan tätä tarkoittaneet, ja itse olen kyllä sitä mieltä, että ei kai kurinpitoseuraamuksen välttämättä tarvitse mielihyvääkään tuottaa. Jos joku menee arestiin,

siis putkaan, mielellään ja nauttii siitä suuresti, niin kyllä kai näiden seuraamusten tarkoitus silloin aika tavalla vesitty. Mielestäni tilanne on se, että jos seuraamuksella pyritään tiettyyn vaikutukseen, niin kyllä kai rangaistuksen kohteena olevaa pitää harmittaa. En käytä nyt voimakkaampia sanoja tässä tilaisuudessa ja arvokkaassa paikassa, mutta pitäähän sen harmittaa, jotta sillä rangaistuksella olisi jokin merkitys. En tuntisi niin suurta huolta siitä, ettei vain tulisi mitään mielipahaa sellaiselle, joka tahallisesti on rikkonut asevelvollisuusajan säännöksiä. Tämä tästä.

Vielä eräs asia, herra puhemies. En muista prosenttilukuja, mutta aika suuri määrä asevelvollisuuttaan suorittavista joutuu lopettamaan tai siis yleensä lopettaa asevelvollisuuden suorittamisen mielenterveydellisistä syistä. Tämä on kyllä aika ihmeellistä sikäli, jos verrataan tämän päivän armeijaa siihen armeijaan, missä allekirjoittanutkin palveli Niinisalossa vuosina 1956—1957. Nykyisinhän armeijassa olo on melkein kuin työssäkäyntiä. Toisin sanoen kahden kolmen päivän tai enintään viikon kuluttua siitä, kun kaveri on lähtenyt inttiin, niin hän ilmestyy jo lomalle kotiin, ja sen jälkeen muutamia rajoituksia lukuunottamatta hän on joka sunnuntai omassa kotipiirissään ja omassa yhteisössään.

Toisaalta tämä on tietysti hyvä asia, en minä sitä sano, mutta epäilen, että asialla on myöskin osuutensa siihen, että mielenterveydelliset ongelmat armeijassa ovat lisääntyneet. Nimittäin siihen aikaan, kun minä olin armeijassa ja palvelin mielestäni hyvin, sain ensimmäisen lomani 2,5 kuukautta sen jälkeen, kun olin Niinisalon nummille mennyt. Monella muulla oli samalla tavalla tietysti. Siitä johtui se, että siihen aikaan puolustusvoimissa, siis asevelvollisuutta suorittaessa, tämän sosiaalisen yhteisön sisällä syntyi voimakas me-henki, kun se porukka ei sieltä ollut ehtimiseen juoksemassa kotikonnuilla. Se suojasi myöskin mielenterveydellisiltä ongelmilta.

Tänä päivänä sellaista ei synny, koska asevelvollisuuden suorittaminen on kuin työpaikka. Siellä ei synny sellaista voimakasta sosiaalista yhteisöä, joka syntyi siihen aikaan, kun minä olen ollut armeijassa. Siihen aikaan oltiin kaikki yhtä, kaikki ongelmat kärsittiin tietyllä tavalla yhdessä ja harmitel-

tiin ja yhdessä myös naurettiin, kun yksikön hiukan lihava vääpeli sattui liukkaalla pihapolulla kellahtamaan takapuolelleen.

En tiedä pystynkö tämän ilmинеeraamaan ihan oikealla tavalla, mutta mielestäni kysymys mielenterveysongelmissa on juuri siitä: Sosiaalista yhteisöä ei synny, se on hajanainen, irrallinen, kasarmilla vain käydään ja taas ollaan poissa. Tästä on kyllä kysymys. Jos mielenterveydellisistä ongelmista halutaan selvittää, kysymys on siitä, että sosiaalisen yhteisön syntymistä pitäisi asevelvollisten keskuudessa kasarmilla edistää tavalla tai toisella, kun se on nyt tällä tavalla rikottu. Tämä on minun ajatukseni, ja ainakin erityisesti ed. Kekkonen jo ilmинеerasi sieltä, että hän ei aivan välttämättä ole samaa mieltä kanssani. Ei kanssani tarvitse ollakaan samaa mieltä, minä olen vain ajatellut tämän asian näin. Kun mietitte sitä hiljaisuudessa, niin saattaa olla, että joku pilkku ja puoli sanaa puheesani on jopa, herra puhemies, totta.

Ed. Vastamäki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Aivan varmasti joku pilkku ja puoli sanaa ed. Aittoniemen puheessa on totta, mutta ihan vakavasti tästä asiasta: Ed. Aittoniemen käsitys kyllä mielenterveydellisistä seikoista on vähintäänkin kummallinen. On nimittäin tehty tutkimuksia siitä, mitä hyvin voimakkaasti hierarkkinen kuri ja hierarkkisen järjestelmän sisällä toverikuri eli pennalismi ovat saaneet aikaan. Juuri ne ovat tuottaneet aikojen saatossa sen kaltaisia mielenterveydellisiä ongelmia, jotka ovat näkyneet jopa itsemurhalukuina. Tässä suhteessa minusta logiikka, jota ed. Aittoniemi pitkin puhettansa viljeli, kyllä ontuu aika pahasti. Ajatus siitä, että lomat eli vapaanaolo palveluksesta lisäisi mielenterveydellisiä pulmia, on täysin päinvastainen kuin se, mitä tutkittu tieto osoittaa ja mitä myöskin on ihmisten mieliteissa löydetävissä.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuorosta todellakin sai sen käsityksen, että kasvaneet asevelvollisten mielenterveysongelmat johtuvat enemmänkin siitä, että he ovat liian paljon kotona, kuin että olisivat kasarmilla, kun niitä ongelmia

muka ei aikaisemmin ole ollut. Luulen vain, tässä ovat myöskin jossain määrin määritelmät muuttuneet. Saattaa olla, että palveluksen sisältö on toisenlainen ja siinä saattaisi olla myöskin tarkistamisen varaa.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Armeijassa on aina ollut ongelmia. Muistan itse, kun 20 vuotta sitten olin Suomen Varusmiesliittoa perustamassa, että silloin mielenterveysongelmat olivat nimenomaan ensimmäisiä asioita, johon uutukainen liitto halusi puuttua. Eivätkä ongelmat ole vähentyneet, mutta niitä ei voi irrallaan katsoa siinä mielessä, että vaikka armeija — ihan niin kuin ed. Kekkonen totesi — on oma maailmansa, johon liittyy paljon sellaista, mitä normaalissa elämässä ei ole, meillä ovat työelämässäkkin mielenterveysongelmat selvästi lisääntyneet, samaten kouluissa ja muualla. Maailemme ja yhteiskuntamme ei tässä suhteessa ole tullut sillä tavoin paremmaksi kuin olisi luullut.

Mitä tulee me-henkeen, niin minusta ed. Aittoniemi on ehkä viimeinen eduskunnassa puhumaan me-hengestä, koska hän vähiten meidänkin rivissämme on yrittänyt me-henkeä luoda, vaan pikemminkin viljellyt hirtehistä sotilashuumoria, jota on ollut joskus kyllä vaikea ymmärtää. Mutta ehkä se, että hänkään ei päässyt armeijasta kahteen ja puoleen kuukauteen ulos ja nykyisin on niitä, jotka eivät pääse tänä aikana, kuvastaa vain sitä, että he eivät oikein sopeudu armeijajärjestelmään.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! En todellakaan yhdy siihen käsitykseen, mikä ed. Aittoniemellä oli, että liialliset lomat varusmiespalveluksesta olisivat mielenterveyden aiheuttajia. Kyllä tässä yhteydessä on pakko muistuttaa siitä, että armeijoiden kunto, sanotaan esimerkiksi pelkkä harmaa väri, mitä siellä hyvin yleisesti käytetään, lienee ainakin yksi syy siihen, että ei välttämättä niin kovasti kodinomaiseksi ja viihtyisäksi ympäristöä tunneta. Nimittäin aika monet varusmiesten vanhemmat ovat ottaneet yhteyttä nimenomaan siinä mielessä, että nyt kun meillä on kerran naispuolustusministeri, eikö nyt olisi aika armeijoiden sisäiseen olemukseen saada vähän väriä eikä yksinomaan harmautta.

Ed. Laine: Herra puhemies! Ed. Aittoniemen luonnehdinta mielenterveydellisten ongelmien syistä saattaa kyllä vastata hänen omia kokemuksiaan ja omia mielipiteitään, mutta kyllä ed. Aittoniemi kokonaan sivuuttaa esimerkiksi sen tosiasian, että armeijassa kuitenkin vielä varsin yleisesti on sellainen käytäntö, joka tunnetaan nimityksellä simputus. Eräät upseerit ovat hiljattain olleet syytteessä juuri tästä. Tämä on tutkimuksen osoitettu. Tällä seikalla on varmasti hyvin olennainen vaikutus myös mielenterveysongelmien syntyyn, yleensäkin kovalla kurilla, pimeillä huoneilla, arestirangaistuskäytännöllä jnp. (Ed. Rantanen: Olette erehtynyt maasta!)

Tämän asian yhteydessä vasemmistoliiton edustajat ovat ehdottaneet arestirangaistuksesta kokonaan luopumista. Arvelen, että tämäkin olisi eräs keino, jolla voitaisiin mielenterveysongelmia vähentää. Kyllä mies silti, vaikka sitä kunnolla kohdellaan ja hyvin hoidetaan, isänmaataan puolustaa varmasti yhtä hyvin kuin ed. Aittoniemi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

19) Ehdotukset laiksi hyödyllisyysmallioikeudesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 232

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 20

Suuren valiokunnan mietintö n:o 330

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

20) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 321
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelu:

Ed. Zyskowitz: Herra puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Perustuslakivaliokunta on antanut mietinnön hallituksen esityksestä ns. säästölakien lepäämäänjättämiskielloksi. Perustuslakivaliokunta puoltaa esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä. Valiokunta on tehnyt lakiin eräitä sen asiasisältöön vaikuttamattomia sanonnallisia muutoksia.

Uudistusta voidaan kuvata sanomalla siinä olevan tavallaan kaksi eri tavoitinta tavoitinta yksityiskohtaista osaa. Valtiopäiväjärjestykseen säädettäisiin yksivuotisten säästölakien lepäämäänjättämiskielto. Tämä olisi pääsääntö. Se ei kuitenkaan koskisi toimeentulon lakisääteistä perusturvaa heikentäviä lakeja. Valiokuntakäsittelyn aikana on selvinnyt hyvin korostetusti, että monia tulkin- taongelmia liittyy sekä pääsääntöön — siis mikä on lepäämäänjättämiskielton alainen säästölaki — että poikkeukseen — mikä on toimeentulon lakisääteinen perusturva.

Hallituksen esityksessä ehdotetut säännökset koskevat lakiehdotusten käsittelyjärjestystä eduskunnassa. Kysymyksessä on siksi uudenlainen valtiosääntöuudistus verrattuna valiokunnassa viime aikoina esillä olleisiin. Suomalaisessa lainsäädäntömenettelyssä lakiehdotusten käsittelyjärjestys tutkitaan tapausittain eduskunnassa, usein perustuslakivaliokunnassa. Tästä syystä valiokunta on ollut verraten pidettyväinen esittämään tässä yhteydessä yleisesti ja ikään kuin ennakkollisesti käsityksiään uudistuksen tulkintaongelmista. Joitain tulkintakysymyksiä on kuitenkin otettu esille valiokunnan mietinnössä.

Säästölain käsitteestä on usein esitetty virheellisiä käsityksiä, esimerkiksi kuultaessa perustuslakivaliokunnassa asiantuntijoina eri

etujärjestötahoja. Säästölailailla tarkoitetaan lakia, joka on sisältönsä puolesta tavallinen eikä perustuslain säätämisyjärjestyttä vaativa laki ja joka tarkoittaa valtion, ei siis muiden maksutahojen, menojen vähentämistä tai lykkäämistä. Jos tällaiset perusasiat ovat unohtuneet tai ne on ymmärretty väärin, on voitu pelätä esimerkiksi työeläkkeiden leikkaamista enemmistö päätöksin. Säästölaki on valiokunnan mietinnön mukaan laki, jolla pienennetään laissa jo säädettyjä, valtion menoiksi muodostuvia markkamääriä tai jolla muutoin valtion menoja vähentävällä tavalla muutetaan sitä tosiseikastoa, johon laki välittömästi kytkee valtion maksuvelvoitteen.

Toimeentulon lakisääteistä perusturvaa heikentävät lakiehdotukset olisivat uudistuksen mukaan edelleenkin jätettävissä lepäämään 67 kansanedustajan toimesta. Tällaiset lakiehdotukset muodostavat siten poikkeuksen säästölakien lepäämäänjättämiskiellostä. Hallituksen esityksen tämä kohta on aiheuttanut vinoutunutta keskustelua siitä, että uudistuksen tarkoituksena olisi nimenomaan sosiaaliturvan leikkaaminen. Lakiehdotuksessa on päinvastoin pyritty luomaan takeet siitä, että toimeentulon perusturva on lainsäädännön tasolla muutettavissa vain samalla tavalla kuin nykyisinkin.

Toimeentulon lakisääteinen perusturva on käsitteenä joustava. Tämä ominaisuus ei erota sitä perustuslaissa jo nykyisin käytetyistä. Itse asiassa valiokunnassa kuultujen valtiosääntöasiantuntijoiden taholta todettiin kyseisen käsitteen, etenkin kun otetaan huomioon sen tarkka täsmentäminen perusteluissa, kelpaavan hyvin valtiopäiväjärjestykseen. Tältä osin perustuslakivaliokunta on sosiaalivaliokunnan lausuntoon viitaten edellyttänyt, että tämän käsitteen piiriin luetaan vähintään hallituksen esityksen perusteluissa mainitut etuudet ja niiden lisäksi sotilasvammalain mukaiset korvaukset, elatustuki ja kuntoutusrahalain mukainen kuntoutusrahan vähimmäistasossa.

Sosiaalivaliokunta esitti lausunnossaan perustuslakivaliokunnalle myös, että toimeentulon lakisääteisen perusturvaan on sisällytettävä ansioon suhteutetut etuudet myös valtion rahoittamalta osalta silloin, kun ne lakisääteisinä turvaavat toimeentuloa. Sosiaalivaliokunta esitti edelleen, että kansalaisten toimeentuloa turvaavat välttämättömät lakisääteiset palvelut on myös luettava lepää-

mään jättämisen piiriin saamisedellytysten osalta.

Näihin tulkintakannanottoihin perustuslakivaliokunta ei voinut yhtyä. Ansiosidonnaisesta sosiaaliturvasta valiokunnan mietinnössä todetaan, että tapauksittain on tulkittava, mitkä muut kuin esityksen perusteluissa mainitut etuudet mahdollisesti kuuluvat toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan lakiesityksen 3 momentin mielessä.

Palveluiden osalta perustuslakivaliokunnan mietinnössä todetaan, että monilla palveluilla on sellainen toimeentuloa turvaava merkitys, että niitä voidaan pitää asiallisesti ottaen toimeentulon perusturvaan kuuluvina, vaikkakaan niitä ei lakiehdotuksen mukaan siihen lueta. Perustuslakivaliokunta ei pidä perusteltuna säästölakien kohdentamista tällaisiin palveluihin. Näin ollen perustuslakivaliokunta mietinnössään edellyttää, että säästölakeja ei käytetä heikentämään sellaisia palveluja, jotka perustoimeentuloa turvaavan merkityksensä vuoksi ovat rinnastettavissa lain 3 momentissa tarkoitettuun perusturvaan.

Ehdotettu valtiopäiväjärjestyksen muutos on väliaikainen. Perustuslain väliaikainen muuttaminen on erikoista ja harvinaistakin, sillä valiokunnan tiedossa on vain yksi aiempi perustuslain tällainen muutos. Esteitä tällaiselle perustuslain muutokselle ei kuitenkaan ole. Nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa muutoksen väliaikaisuus on ymmärrettävää. Yhtäältä on tunnustettava olevan voimakkaita paineita valtion menojen ja säästölakien saattamiseksi erillisen, niitä koskevan lepäämäänjättämiskiellon piiriin, ja toisaalta on huomattava koko lepäämäänjättämisinstituution poistamisen olevan selvitetävänä parlamentaarisisessa lainvalmistelussa. Kun jälkimmäisen kysymyksen osalta tapahtuvaan valmistelutyöhön pohjautuva pysyvä valtiopäivämuutos voisi arvatenkin tulla voimaan joskus vuoden 1995 kesällä, on nyt käsiteltävänä olevan valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisen muutoksen voimassaoloaika looginen.

Herra puhemies! Nyt esillä oleva uudistus edellyttää käytännön merkitystä saadakseen kahta seikkaa: Ensinnäkin, seuraavassa eduskunnassa tarvitaan laaja, 2/3:n eduskuntaenemmistö tämän uudistuksen loppuun viemiseen. Toiseksi, vaalien jälkeen tarvitaan sellainen hallitus ja eduskuntaenemmistö, joilla

on poliittista rohkeutta ja kykyä säätää kansantalouden kannalta välttämättömiä säästölakeja.

Ed. Anttila: Herra puhemies! Hallitus toi eduskuntaan pikavauhtivalmisteluna valtiopäiväjärjestyksen väliaikaista muuttamista koskevan esityksen. Esitys jää historiaan, ennätysten kirjaan sekä sillä nopeudella, jolla se valmisteltiin, että myös sillä aikataululla, jolla se käsiteltiin perustuslakivaliokunnassa. Vertailuna mainitsen vain, että tasavallan presidentin vaalitapamuutos, arvoisa eduskunnan perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, oli meillä käsiteltävänä kokonaisen vuoden. Silloin tehtiin perusteellista työtä ja asia valmisteltiin eri näkökohdilta varsin tarkkaan. Eduskunnassa tälle asialle on varattu käsittelyaikaa kokonaista kolme viikkoa. Perustuslakivaliokunta joutui kuulemaan asiantuntijoita 10—12 kerrallaan, useimmiten sille varatun kahden tunnin aikana. Minusta tämä ei ole eduskunnalle eikä myöskään sen perustuslakivaliokunnan arvovallalle sopivaa. Niin paljon kuin puhutaan siitä, että eduskuntaa ei tänä päivänä arvosteta, kyllä me itse todella olemme pitkälti syypäitä siihen, että työtämme ei arvosteta.

Valiokunnan puheenjohtaja jo puheenvuorossaan totesi, että teemme poikkeuksellista lainsäädäntöä siitakin syystä, että säädämme väliaikaisesti voimassa olevaa perustuslainsäädäntöä. Perustuslaithan normaalisti on tarkoitettu olemaan pysyviä ja rakentamaan yhteiskuntamme perusteita. Miksi nyt on päädytty väliaikaiseen ratkaisuun, kun kyseessä on perustuslaki?

Eduskunnan perustuslakivaliokunnassa tätä esitystä käsiteltäessä hyvin laajasti oli esillä se, että tämä on valtionalouden näkökulmasta välttämätöntä. Tätä esitystä hallitus perusteleekin nimenomaan sillä, että valtionalouden tarpeet sanelevat tällaisen lainsäädännön aikaansaamisen. Asia on kuitenkin monipuolinen. Siinä on vähintään se toinen puoli, että tällä puututaan eduskunnan vähemmistösuojaan. Tähän saakka, kun meillä on ollut voimassa tiukka vähemmistösuoja, se on pakottanut siihen, että jo asian valmistelussa on ollut pakko ottaa huomioon se, että elämme monipuoluemaassa, jossa esitysten taakse tulee saada vähintään 2/3:n eduskuntaenemmistö silloin, kun puhutaan esimerkiksi säästöpäätösten tekemisestä.

Valiokunnan puheenjohtaja totesi lopuksi, että vaalien jälkeen tarvitaan rohkeutta, kun viedään tämä uudistus läpi 2/3:n eduskuntaenemmistöllä, mutta myös rohkeutta siihen, että tehdään säästöpäätöksiä. Tämän hallituksen aikana niitä säästöpäätöksiä olisi toki jo voitu tehdä, jos hallitus olisi taipunut neuvottelemaan opposition kanssa. Varmasti yhteisymmärrys olisi löytynyt, niin pitkälle ja niin moneen kertaan keskustakin painotti sitä, että tarvitaan valtiontalouden kohdalla menojen vähentämistä ja säästöpäätöksiä johtuen tästä talouspoliittisesta tilanteesta, mihin me olemme ajautuneet. Mutta hallitukselta on puuttunut halu, tahto neuvotella.

Tätä asiaa eduskunnan perustuslakivaliokunnassa käsiteltäessä kuultavana oli mm. aikaisempi valtiovarainministeri, joka puolsi esitystä. Hän puolsi sitä siitä syystä, että hän näkee asian puhtaasti valtiontalouden näkökulmasta. Mutta meidän kansanedustajien velvollisuus minusta on pohtia tätä asiaa myös eduskunnan, kansanedustuslaitoksen, ja meidän monipuoluejärjestelmämme näkökulmasta. Silloin kyllä hyvin vahvasti nousee esille se, että nyt ollaan romuttamassa vähemmistösuoja.

Tavallisen lain lepäämäänjättämismahdollisuuden tärkein perustehan on ollut vähemmistön oikeuksien ja näkemysten suojaaminen. Lepäämäänjättämismahdollisuus on myös omiaan rauhoittamaan ja vakavoittamaan lainsäädäntötyötä. Eli Suomi on tämän lainsäädännön myötä, mikäli tämä eduskuntavaalien jälkeen hyväksytään — mitä itse en ainakaan tällä hetkellä kovin todennäköisenä pidä — siirtymässä kohti kaksipuoluejärjestelmää, kohti kaksinapaista järjestelmää. Meillä kuitenkin maaliskuun eduskuntavaaleissa 17 puoluetta pyrki eduskuntaan. Mihin täällä tarvitaan 17 puoluetta, jos 101:tä kansanedustajaa tekee päätöksiä kahden kolmen puolueen voimin? Ilmeisesti hallituksen pyrkimyksenä on kahden puolueen voimin, mutta tuskinpa kansa antaa 101 kansanedustajaa nykyiselle sinipunahallitukselle.

Kysymys on vähemmistösuojan murentamisesta, joka riippumatta siitä, mikä puolue on hallituksessa ja mikä puolue on oppositiossa, on nähdäkseni suomalaiselle yhteiskunnalle ollut tähän saakka erittäin arvokas asia. Se on taannut vakaat yhteiskuntaolot ja sen, että vähemmistön äänikin kuuluu, kun

asioita valmistellaan. Nyt tästä ollaan luopumassa. Todella pidän hämmästyttävänä, että hallitus on valinnut toimintalinjakseen, kun ei kykene neuvottelemaan opposition kanssa, muuttaa lepäämäänjättämissäännöksiä sillä tavalla, että voidaan 101 kansanedustajan voimin tehdä päätöksiä. Mitä tämän jälkeen tekevät nämä 99 kansanedustajaa täällä salissa? Ovat täysin hampaattomia, koska ei ole vähemmistösuojaa.

Arvoisa puhemies! Keskusta on jättänyt perustuslakivaliokunnan mietintöön vastalauseen, jossa esitetään lakiehdotusta hylättäväksi. Valiokunnan puheenjohtaja aivan oikein puheenvuorossaan perusteli sitä, miten tulkinvarainen ja vaikea on rajata suusanallisesti selkeästi toimeentulon perusturva tämän ulkopuolelle. Käytännössähan tulee käymään niin, että jos lainsäädäntöä joudutaan soveltamaan, joka kerta perustuslakivaliokunta suorittaa tulkinvaran siitä, onko kyseessä sellainen lakiesitys, jota ei voida tämän mukaisesti äänestää lepäämään.

Kaiken kaikkiaan hallitus, joka ei ole kyennyt neuvottelemaan opposition kanssa, hallitus, jolla ilmeisesti itselläkään ei ole ollut riittävästi visioita, miten Suomen kansantaloutta tulisi hoitaa, lähtee nyt menemään yli siitä, mistä aita on matalin.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hallituksen esitys jättää monia kysymysmerkkejä. Jos enemmän aikaa olisi ollut, varmaan valmistelutyökin olisi voinut olla perusteellisempaa ja huolellisempaa.

Mutta mitä tulee enemmistövaltaan Suomessa ja yleensä demokratiassa, kyllähän se on käytännössä ja muutenkin kait kuitenkin, ed. Anttila, demokratiaa, että 101 voi päättää eikä niin, että on 67 kansanedustajan veto-oikeus, vaikka 67:stä luulisi nimenomaan sosialidemokraattien kantavan huolta, että olisi olemassa jokin tapa, jolla voisi estää porvarienemmistöisten eduskuntien mahdollisesti tekemiä huonoja päätöksiä esimerkiksi vähempiosaisten ihmisten näkökulmasta, jos aiotaan palveluja supistaa. Mutta lähtökohtaisesti me olemme aina kannattaneet sitä, että eduskunnan enemmistö eli 101 voisi päättää, ja tähän on yleensä demokratioissa lähtökohta, että enemmistön päätöksiä pitää noudattaa.

Tärkeätähan nyt on se, mikä ei käy perus-

tuslakivaliokunnan mietinnöstäkään eikä hallituksen esityksestä ilmi, mikä luulen ed. Anttilan ajavan takaa, että kyllähän meidän pitää pystyä puuttumaan näihin maatalouden ylituotannon ongelmiin ja vähentää tukea mm. maataloudelta. Sen pitää voida tapahtua eduskunnan enemmistön päätöksellä eikä niin, että on sellainen vähemmistösuoja, joka johtaa kansantaloudellisesti epätarkoituksenmukaisiin lopputuloksiin. (Välihuutoja) — Tällaisia vaaroja on totta kai olemassa, mutta senpä takia kansalaiset eduskunnan enemmistön valitsevat, ja kuten kansalaiset yleensä toivovat tehtävän hyviä päätöksiä, tässäkin täytyy luottaa tuleviin eduskuntiin, että ne enemmistöllä tekevät hyviä päätöksiä.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On todellakin ihan olennaista esittää se kysymys, kumpiko on demokratiaa, se, että 101 edustajaa 200:sta voi päättää, vai se, että 67 voi tuhota tahi estää. Ymmärtääkseni länsimaisessa demokratiassa tämä 101 pätee.

Mutta mitä tulee säästölakiin yleensäkin, perustuslakivaliokunnan mietintöhän yksioikoisesti sanoo, että säästölain keskeisenä tarkoituksena tulee olla valtion menojen säästämisen. Siinä kaikki, ei sen kummempaa.

Se ajatus, joka ed. Anttilan puheenvuoroon sisältyi, että mahdollisimman pitkä valmistelu tekisi mahdollisimman hyvää lainsäädäntöä, on todettu tässäkin salissa tämänkin eduskuntakauden aikana monta kertaa vääräksi. Aivan hyvin voi tehdä lyhyellä valmisteluajalla hyvinkin toimivaa ja hyvää lainsäädäntöä.

Tässä suhteessa esimerkiksi seuraavalle eduskuntakaudelle on tulossa sen laatuksia taloudellisia rasitteita, sen laatuksia talouden pakkopullia, joihin on pakko puuttua jollakin tavalla. Tämä on yksi keino puuttua niihin.

Mitä tulee lepäämäänjättämissäännöstöön, se on parhaillaan komiteassa. Sieltä toivotavasti tuleva hyvä tulos yhdistettynä siihen, mitä nyt olemme päättäneet, saattaa tehdä Suomen eduskunnasta huomattavasti dynaamisemman ja paremman taloudellisen vallan käyttäjän kuin mihin sillä koskaan on ollut mahdollisuuksia.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anttila on lähtenyt liikkeelle ajatuksesta, että pieni on kaunis, että surkuteltavaa vähemmistöä tulee suojella, ja sotkee kuin vellit puuroihin. Eihän ole kysymys nyt vähemmistösuojasta. Vähemmistösuojaa noudatetaan osakeyhtiöissä, se olisi hyvä ed. Tennilänkin tietää, ei demokratiassa. Meillä on vähemmistösuojasäännökset erikseen perustuslaissa, jossa on turvattu ruotsinkielisen ja mm. Ahvenanmaan asujamiston perustuslaillinen vähemmistösuoja. Mutta sen sijaan lepäämäänjättämissäännöstö tuli meidän perustuslakiimme vuosisadan aivan alkuvuosina stählbergilaisena aikana. Se oli vain esimerkki varovaisuudesta ja maltista, kun ei ollut länsimaisia esimerkkejä demokraattisista menettelytavoista. Nyt meillä on näitä esimerkkejä niin, että missään länsimaissa ei ole meidän lepäämäänjättämissäännöstöämme vastaavaa instituutiota ollenkaan olemassa.

Keskustalainen valtiovarainministerinä aikanaan ollut Ahti Pekkala oli asiantuntijana ja oli kiivaimpia lain puolustajia.

Keskusta ei halua säästää valtion varoja. Erityisesti se ei halua säästää niitä miljardeja, jotka menevät maataloustukeen.

Mitä tulkintaan tulee, perustuslakivaliokunnassa — olen sen huomannut neljän vuoden aikana — riittää asiantuntemusta vaikeampiinkin tulkintoihin kuin nyt puheena oleva laki ehkä mukanaan tuo.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asia on juuri kuten ed. Vähänäkki sanoi. Lepäämäänjättämisinstituutio on viime vuosisadan perua. Se tuli 1906 lakiin ja on siitä lähtien tähän päivään saakka ollut ja edustaa aivan toisenlaista yhteiskunnallista käsitystä kuin nykyisin valitseva on Suomessa ja Euroopassa.

On todettu, että missään muualla Euroopassa ei ole enää tämäntapaista jarrutussäännöstöä. Alun pitäen ajateltiin sillä tavalla, että pieni, viisas, valistunut vähemmistö voisi estää suurta enemmistöä eduskunnassa tekemästä tyhmyyksiä, säätämästä huonoja lakeja. Oli tarkoitus, että lepäämäänjättämisinstituutiolla olisi viivästetty näitä lakeja. Käytännössä tämä on kuitenkin johtanut siihen, että tällä lailla estetään säästölakien synty.

Tämä kysymys ei ole pelkästään juridinen ja valtiosääntöoikeudellinen, vaan se on en-

nen kaikkea taloudellinen. Se pitäisi nyt keskustankin tajuta. Minä pelkään, että keskusta tajuaa tämän liiankin hyvin. Itse asiassa se pyrkii kietomaan juridiikan ja valtiösääntöoikeuden kaapuun sen, että se itse asiassa haluaisi suojella järjettömiä maatalouden tukimiljardeja, joihin ainoa keino päästä käsiksi on juuri säätää säästölait.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella mielenkiintoista oli kuunnella sosialidemokraattisten kansanedustajien puheenvuoroja enemmistödemokratiasta. Ymmärrän varsin hyvin. Puolue, joka on suuri ja edustaa toista päähallituspuoluetta, ilman muuta lähtee siitä, että enemmistödemokratia on se, millä he pärjäävät. Mutta vähemmistödemokratiaa ja se, että meillä on tiukka vähemmistösuoja, antaa turvaa niille ryhmille, joita yhteiskunnassa ei ole lukumääräisesti paljon.

Minusta on täysin väärin nyt johdatella, että me olemme suojaamassa maatalouden vientituki- ym. määrärahoja tätä kautta. Tämä on tietysti hallitukselle ja erityisesti sosialidemokraateille keino puuttua niihin oppositiota ja vähemmistöjä kuulematta, mutta saattaa vielä tulla päivä, jolloin mietitään, mistä leipää tehtäisiin. Tällä hetkellä meillä on sitä riittävästi, mutta kun ajatellaan, minkälainen kriisi on maailmalla kaiken aikaa menossa, minusta tämä on varsin lyhytnäköistä politiikan tekoa.

Se, että meillä on tiukka vähemmistösuoja, turvaa sen, että eri väestöryhmien edut otetaan tasapuolisesti huomioon, ja siitä konsensuspolitiikasta minusta on koko 80-luku hyvänä esimerkkinä. Silloin jos koska Suomen hyvinvointia on kehitetty erittäin merkittävästi, ja sitä suinkaan ei ole tehty enemmistödemokratialla eikä kaksipuoluejärjestelmällä vaan kunnioittaen tiukkoja vähemmistösuojia.

Ed. Laine: Herra puhemies! En aio suuntautua lain käsittelyssä siihen juridiseen näpertelyyn, jolla eräät lakimieskansanedustajat ovat mielestäni käyttämässään puheenvuoroissa suhtautuneet. Kun ei ole juridista kokemusta, niin koetan pysyä maanläheisessä kielenkäytössä omien kokemusten ja myös hallituksen viimeisimmän säästö päätöksen antaman kokemuksen valossa.

Totean, että perustuslakivaliokunnan, jonka mietintöjä yleensä luen hyvin tarkkaan — olen aikanaan sen verran seurannut perustuslakivaliokunnan työtä, että tiedän, millä tarkkuudella lait säädetään — mietinnössä on todella täällä jo lainattu lause: ”Säästölain keskeisenä tarkoituksena tulee olla valtion menojen säästäminen.” Tämä on hyvä lause, on hyvä periaate, mutta, ed. Kekkonen, joka myös äsken asiaa korosti, paljon olennaisempaa on juuri se, mistä säästetään, keneltä otetaan ja kenelle annetaan. Siitä, ed. Kekkonen, te ette nyt puhunut. Sen vuoksi aionkin nyt kokemuspöytäni pohjalta vähän arvioida, mihin sitä tulnaisiin kohdentamaan. Ei nimittäin ole ratkaisevaa se, mitä perustuslakivaliokunta on mietintöön kirjoittanut.

Nimittäin ajatellaan tästä päivästä vähän taaksepäin, minkälaisia säästöpaketteja hallitus on itse omassa keskuudessaan päättänyt lainkaan kysymättä, onko eduskunnassa yksinkertainen tai kahden kolmasosan enemmistö sitä tai tätä mieltä. Se on jo yksi keino, joka on ollut hallituksen käytettävissä. Mutta se, mistä eduskuntakin on tehnyt päätöksiä, on kohdistunut palkkoihin, eläkkeisiin. Se on kohdistunut eräisiin muihin sellaisiin toimenpiteisiin, sellaisiin muutoksiin, jotka ovat koskeneet nimenomaan vähävaraista kansanosaa. Viittaan vaikkapa niihin yhteiskunnallisiin palveluihin, joihin kohdistuvia valtionapuja tässä eduskunnassa lukuisilla päätöksillä on myös vähennetty. En kiistä sitä, että eduskunta on tehnyt myös sellaisia päätöksiä, joissa valtionapuja kunnille on lisätty. Mutta milloinkaan en ole havainnut, että eduskunta olisi hallituksen esityksiin perustuen tai muuten ollut leikkaamassa rikkaiden etuoikeuksista, suurten yritysten tukiaisista, tähän mukaan lukien myös teollisuusmainen maatalous, rikkaiden taikka suurfirmojen verohelpotuksista, eikä ole asehankintojakaan leikattu. Nyt hallitus kuulemma säästöpaketissaan on 17 miljoonan markan vähennyksen tekemässä.

Olen siis sitä mieltä, että tehokasta talouspolitiikkaa maassa voidaan toteuttaa ilman, että säädetään sellainen laki, jota hallitus nyt ehdottaa.

Kun äsken viittasin siihen, että hallitus omia päätöksiään tekee varsin pienissä ympäröissä, en tiedä, tekeekö hallitus ryhmien tukemana sellaisia päätöksiä, jotka esimerkiksi viime viikolla tulivat julkisuuteen. Ne-

hän kohdistuvat esimerkiksi siihen rakentamiseen, jota kuntien on tehtävä tarjotakseen kuntien asukkaille terveys-, sosiaali- ym. palveluja. Nyt hallitus aikoo vähentää näitä valtionapuja tai siirtää niiden maksatusta. Samaa aiotaan toteuttaa urheilulaitosten osalta, nuorisotyön osalta, kehitys yhteistyön osalta, jopa asuntojen peruskorjausten osalta, jotka taatusti nekin koskevat suurelta osin juuri vanhempaa väestönosaa, sitä väestönosaa, joka asunto-ongelmien piirissä kamppailee.

Miksi hallitus, kun se on tällaisia päätöksiä tehnyt, ei ole tuonut esityksiä esimerkiksi rikkaiden verohelpotusten poistamisesta? Miksi se ei halua esittää eduskunnalle ehdotusta, että peruutetaan sellainen liikevaihtoveroratkaisu, jolla 3,5 miljardia helpotetaan yritysten liikevaihtoverotusta?

Hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan, että ”julkisten menojen kasvun tulisi olla hallittua”. Tämänkin voi hyvin allekirjoittaa. Eikö se sitten ole ollut hallittavissa? Hallitushan on nimenomaan ilmoittanut rakennemuutoksenkin olevan hallittavissa, sen hallinnassa. Miksi eivät menot ja valtiontalous? Itse asiassa ne kertomukset, jotka hallitus eduskunnalle on antanut, viittaavat siihen, että ei meillä ole ollut ongelma julkisten menojen kasvu. Tätä mieltä näytti muuten olevan kokoomuspuolueen puheenjohtaja Ilkka Suominenkin juuri julkaistussa tuoreessa haastattelussa.

Hallituksen kertomus valtion tilinpidosta vuodelta 88—89 kertoo, että julkiset menot ovat kasvaneet puolta hitaammin kuin bruttokansantuote. Eihän se, että julkisten menojen kasvu on pidetty tässä vauhdissa, suinkaan kerro siitä, että ne olisivat olleet kohtuuttomat ja että nyt niitä pitäisi ryhtyä siitä syystä tällaisilla säästölaeilla leikkaamaan. Mutta jos niistä halutaan säästää, niin säästetään sieltä, missä ei aiheuteta vaikeuksia ja ongelmia kansan valtaemmistölle, ihmisille, jotka tarvitsevat terveyspalveluja, sosiaalipalveluja, asuntoja, yhteiskunnallisen liikenteen palveluja jnp. Nythän hallitus aikoo VR:n raideliikenteen osaltakin suorittaa supistuksia.

Olen ihmetellyt sitä, että hallitus ei esimerkiksi ehdota myyntivoittoveron kiristämistä. Jos kerran hallitus tuntee, että on taloudellisia ongelmia ja vaikeuksia, niin esittäköön hankittavaksi tällä tapaa rahaa lisää.

Lopuksi viittaan siihen kotitalouksien tuloeroja kuvaavaan tilastoon, joka on Holkerin hallituskauden satoa, tosin vain sen ensimmäisen vuoden tuloksia. Sen mukaan rikkain kotitalousryhmä, rikkain kymmenys, on kasvattanut tulo-osuuttaan 18,3:sta 18,8 prosenttiin ja vielä seuraavakin ryhmä 13,6 prosentista 13,7 prosenttiin, mutta kaikki muut ovat menettäneet tulo-osuuttaan vuonna 1988 ilmeisesti pääosin juuri sen politiikan seurauksena, jota Holkerin hallitus on harjoittanut. Olisi hyvä, jos tässä vaalien alla voisi kertoa, mitä nämä tilastot kertovat vuodelta 1989 ja vuodelta 1990. Kaikki merkit viittaavat siihen, että äsken mainitsemani Tilastokeskuksen tilasto pitää jopa jyrkempänä paikkansa vielä kahden viime vuodelta osalta, mutta tämä nyt on minunkin osaltani ennakkointia. En voi nojata tilastoihin.

Herra puhemies! Olen sitä mieltä, että tämä hallituksen esitys ehdottomasti pitää hylätä niillä perusteilla, jotka vasemmistoliiton kansanedustajat ovat kirjoittaneet vastalauseisiin ja eriäviin mielipiteisiin.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ilmeisesti näiden neljän vuoden aikana tulkinut täysin väärin vasemmistoliiton valtiontalouteen liittyviä kannanottoja. Olen nimittäin aina luullut, että juuri he ovat niitä, jotka kaipaavat valtiontaloutta varten instrumentteja, siis eduskunnalle ja sitä kautta hallitukselle instrumentteja operoida niin, että kaikki taloudellinen päätöksenteko ei olisi yksityiskapitalistien varassa ja käsissä, vaan ei näin näytä olevankaan.

Palveluista, ed. Laine, lausunnossa sanotaan: ”Monilla palveluilla on sellainen toimeentuloa turvaava merkitys, että niitä voidaan pitää asiallisesti ottaen toimeentulon perusturvaan kuuluvina, vaikkakaan niitä ei lakiehdotuksen mukaan siihen lueta. Perustuslakivaliokunta ei pidä perusteltuna säästölakien kohdentamista tällaisiin palveluihin.” Kun näitä mietintöjä lukee, niin pirusta ei kannattaisi katsoa sillä lailla mallia, että lukee näitä mietintöjä, niin kuin piru Raamattua.

Mitä tulee perusturvaan yleisesti ottaen, on aivan selvää, että perustuslakivaliokunnassa ei kukaan, kun tätä mietintöä laadittiin ja tätä asiaa käsiteltiin, lähtenyt siitä, että

perusturvaan ja perusturvaan luettaviin palveluihin puututtaisiin, vaan peruslähtökohta oli, on ja tulee olemaan se, että valtiolla olisi mahdollisuus tehdä jotakin vallankin nyt, kun Eurooppa yhdentyy ja taloudellinen lainsäädäntö tulee meidän ylitsemme väistämättä. Me tarvitsemme instrumentteja toimia sitä vastaan.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laine oli turhan vaatimaton, kun hän sanoi, että hän ei ole lakia lukenut, vaikka on istunut parikymmentä vuotta eduskunnassa. Siitä kun me lakimies-edustaja Pohjolan kanssa olemme lakia lukee, on 25—30 vuotta. Aika paljon tämä halveeraa tätä eduskuntaa lain oppimisen osalta.

Mutta se minua ihmetyttää, että vasemmistoliiotissa ja muussa oppositiossa, vaikka yksilöihin kohdistuvaa säästämistä kannustetaan erilaisilla tuilla, ei hyväksytty sitä, että valtiontalous tässä tilassa, missä se on, ei voisi myös säästää.

Me olemme luetelleet perustuslakivaliokunnan mietinnössä ja myös jo lain perusteluissa on hallitus luetellut, mistä ei voida säästää, ja ne asiat liittyvät perusturvaan, toimeentuloturvaan. Sos.dem.-ryhmä perustuslakivaliokunnassa kokoomuksen vastustuksesta huolimatta lisäsi listaan nimenomaan ne perusturvaan liittyvät palvelut, joita ei hallituksen puolelta tuotu esiin.

Ei ole lueteltu niitä kohtia, mihin tämä laki tulee puremaan, vaan ne kohdat, joihin se ei pure, ja minusta ed. Laine toi jo hyviä esimerkkejä ansiokkaasti esille. Siellä ei ole lueteltu esimerkiksi leivän hintaan vaikuttavia lakeja. Niiden kohdalla on nimenomaan suurelta osin mahdollisuus säästää ja tuottaa meille halvempia elintarvikkeita.

Vielä yksi tärkeä asia on, mihin ed. Laine viittasi, on byrokratian vähentäminen virkajärjestelyin jne. Kaiken kaikkiaan esimerkkejä voidaan ainoastaan luetella niistä asioista, mihin tämä laki tulee puremaan, mutta tyhjentävää luetteloa ei.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laineelta ehkä jäi huomaamatta se, että yksivuotisilla verolaeilla on jo vuodesta 1919 lähtien voitu enemmistö päätöksin heikentää minkä tahansa väestönsosan elinolosuhteita. Näin ei ole kuiten-

kaan tapahtunut. Tämän vuoksi tuskin on syytä arvioida säästölakien säätämiseen liittyviä vaaratekijöitä kovinkaan suuriksi.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkosella on aika lyhyt parlamentaarinen kokemus. Hän ei ole ilmeisesti vielä oppinut sitä käytännön totuutta, että vain lakipykälät määrittävät hallituksen toimet. Siitäkin hallitus kyllä yrittää laistaa melko usein. Mietinnöissä lausutus tärkeänä pidetyt asiat, välttämättömät asiat eivät merkitse hallitukselle mitään. Ponnella saattaa olla pienen pieni mahdollisuus vaikuttaa asiaan.

Korostaisin ed. Kekkoselle sitä, että tämä lakiesitys tähtää esimerkiksi velvoitetöistämisen lakkauttamiseen. Ilmeisesti sillä valmistaudutaan yhteiskunnan hyvinvointipalvelujen vähentämiseen ja sillä varaudutaan kuntien valtionosuuksien leikkaamiseen. Kun tietää kuntien taloudellisen tilanteen tänä päivänä, en voisi kuvitella enkä uskoa, että sosialidemokraattinen kansanedustaja puhuu täydellä rintaäänellä siitä, että näin on hyvä. On hyvä, että esimerkiksi kuntien valtionosuuksia hallitus voi leikata tämän jälkeen hyvin helposti ja yksinkertaisesti.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen totesi, että ei ole tarkoitus puuttua ihmisten perusturvaan tällä hallituksen esityksellä. Niitten asiantuntijalausuntojen pohjalta, joita sosiaalivaliokunnassakin kuultiin, kun yritettiin kysellä, mitä muutamalla sanalla täällä tarkoitetaan, mihin palaan myöhemmin, tuli aivan selvä kuva siitä, että kun kuntien asemaan tullaan puuttumaan, niin itsemääräämis oikeuteen kuin taloudelliseen puoleen, se vaikuttaa ihmisten perusturvallisuuteen kuntien kautta. Ei liene epäselvää, mitä tämä esitys pitää sisällään. Sen vuoksi se on rakennettukin niin pyöreähköön muotoon, että tulkitaan sitten jälkikäteen, mitä sillä tarkoitetaan.

Ed. Männistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattiset edustajat, jotka käyttivät vastauspuheenvuoron ed. Laineen puheenvuoron johdosta, pitävät hallituksen esitystä eduskunnalle tarpeellisena välineenä valtiontalouden hoidossa. Miten tämä väline toimii? Hallituksen

esitys johtaa siihen, että valtion menoja lisäävät, hyvinvointivaltiota rakentavat lakiehdotukset voitaisiin edelleenkin jättää leppäämään, kun taas menoja vähentäviä, hyvinvointivaltiota purkavia ehdotuksia ei voitaisi äänestää leppäämään yli valtiopäivien. Tässä on se tapa, miten sosialidemokraatit haluavat käyttää tätä välinettä.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kekkonen kiinnitti huomiota sääntelyvälineisiin, joita hallituksella tulisi olla. Ed. Kekkonen, onko teiltä jäänyt huomaamatta, että hallitus on nimenomaan Holkerin hallituksen aikana, mutta jo jonkin verran aikaisemminkin, itse luopunut suuresta osasta niitä sääntelyvälineitä, jotka hallituksen käytettävissä ovat olleet. Viittaan vain hintavalvontalaista luopumiseen, Suomen Pankin osalta valuuttasääntelystä luopumiseen, eduskunnan tuella mm. osittaiseen huoneenvuorkasääntelystä luopumiseen. Esimerkkejä voisi luetella tietysti paljon muitakin.

Ed. Kekkonen, emme me ainakaan tarkoita, että valtaa pitää lisätä kapitalisteille ja markkinavoimille, mutta ettepä te nyt vain esitä mitään sellaista, jolla voitaisiin puuttua esimerkiksi kapitalistien voittoihin.

Ed. Vähänäkille sanoisin, että kyllä minä olen lakia lukenut tavattoman paljon, mutta koetin sanoa, että en juridiseen näpertelyyn haluaisi osallistua. Lakia olen lukenut ja voin sanoa, että koskaan ei minulle ole tullut eteen sellaista kuin esimerkiksi erälle kokoomuksen lakimieskansanedustajille, että täytyy valitsijoille selittää, että tuli työtapaturma tehdyksi.

Ed. Vähänäkille vielä totean, että kyllä me olemme valtion menojen säästämisen kannalla, mutta koetin juuri korostaa, että se, mistä säästetään, on se olennainen asia.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Ensin valtiontalous karille, sitten oppositiolta hampaat pois ja näin tie auki vaalien jälkeiselle hevoskuurille. Tästä on kysymys tässä säästölakiesityksessä. Sen täällä salissa varmasti tosiasiasa kaikki hyvin tietävät. Mitään lakiesitystähän ei voida irrottaa siitä taustasta, josta se nousee, eikä siitä tilanteesta, jota eletään. Ei tällaisia säästölakiesityksiä ja perustuslain muutosesityksiä tänne noin vain tuoda sattumoisin eikä tällä vauhdilla lähde-

tä niitä turhanpäiten käsittelemään. Tässä on tarkoitus avata tietä vaalien jälkeiselle politiikalle, jossa olennaiseksi tulee se, että otetaan käyttöön se hevoskuuri, josta jo paljon puhutaan ja jolle pohjaa kovallakin tavalla propagandalla jo valmistellaan.

Suomihan ajettiin tähän talouslamaan ennen muuta siksi, että lopetettiin rahapolitiikan sääntely. Siinä ei tarvittu poikkeuslakeja. Se tehtiin vain, annettiin kaiken tapahtua, ja näin korot menivät pilviin, mikä nyt painaa erittäin raskaasti tavallisia velkaantuneita ihmisiä ja pieniä ja keskisuuria yrityksiä, muitakin yrityksiä. Viime vuonna konkurseja oli jo 4 000, tälle vuodelle niitä ennakoidaan vähintään 6 000—7 000.

Jotakin siis tarvitsee tietysti tehdä. Mutta siitä, mitä pitää tehdä, on jyrkkä ristiriita sinipunan ja muiden välillä. Ainakin vasemistolitto on eri mieltä kuin te, siitä mitä vaalien jälkeen pitää tehdä. Nyt ei haluta puhua substanssista, asian sisällöstä, vaalien jälkeisen politiikan sisällöstä, nyt puhutaan muodoista, mutta nyt pitäisi siirtyä puhumaan rehellisyyden nimissä siitä, mitä vaalien jälkeen aiotaan tehdä.

Minun varma käsitykseni on se, että tämä säästölakiesitys vahvistaa sitä, että on jo valittu suurtyöttömyyden kautta kuljettava rujo tie, jota myös tällä lakiesityksellä valmistellaan ja mahdollistetaan. Sitä kautta kuljetaan ja sitä kautta ns. talous tervehdytetään. Vaalien jälkeen, kun säästölait tulevat voimaan, voidaan säätää monesta asiasta yksinkertaisella enemmistöllä.

On erittäin helppo vähentää esimerkiksi työllisyyteen vaikuttavia määrärahoja. On helppo vaikeuttaa kuntien asemaa, vähentää niitten erilaisia määrärahoja, puuttua myös palveluihin, sillä ne kauniit periaatteet, jotka jonkin mietinnön jossakin lauseessa ovat, eivät paina mitään, kun lakipykälä on hyvin selvä. Siinä todetaan vain, että kaikissa muissa menokohteissa voidaan säästää paitsi ei lakisääteisissä perusturvaan liittyvissä kohteissa. Kaikki muut ovat vapaasti vähennettävissä yksinkertaisella enemmistöllä. Tästä hän perustuslakimuutos selvästi lähtee. Kaikkeen muuhun voidaan koskea, mutta ei näihin lakisääteisiin perusturvaan liittyviin kohteisiin. Mutta mikä on lakisäätäinen perusturva? Siitäkin on jo hyvin epämääräinen käsitys olemassa, koska perusoikeuksia ei ole missään selvästi määritelty.

Talous pitää tietysti tervehdyttää, mutta siihen ei tarvita tällaista opposition hiljentämistä. Suomen talous voidaan tervehdyttää aivan toisellakin tavalla, kuin nyt aiotaan vaalien jälkeen tehdä, jolloin korkoja nostetaan ja lähdetään rujoja säästötoimia tekemään. Minusta pitää mennä keynesiläiselle tielle ja ryhtyä kokonaan toisenlaisiin toimiin kuin nyt aiotaan tehdä, eli pitää ruveta lisäämään pienituloisten ihmisten ostovoimaa, lisäämään rakentamista ja sillä tavalla terveesti tervehdyttää sairaaksi mennyt talous. Näihin toimiin ei tarvitse todellakaan perustuslakien muutoksia, opposition hiljentämistä. Niille varmasti saa tuen tässä salissa, uskon niin, koko eduskunnalta, joka vastuullisesti suhtautuu pienituloisten ihmisten asemaan, jota lama aina pahimmin kouraisee.

Ja voidaan säästää todellakin, niin kuin täällä on jo puhuttu, ilman mitään uusia kommervenkkejä, uusia perustuslain muutoksia jo nykyisen lainsäädännön puitteissa, mm. voidaan säästää luopumalla suurituloisimmille luvatuista verohelpotuksista. Se laki on täällä säädettävissä vaikka heti vielä tämän eduskunnan istuessakin ilman, että tarvitsee mennä esityksiin, joihin nyt on suuntauduttu.

Ymmärrän, että kokoomukselle on varmasti ylivoimaista lähteä sille tielle, että säästetään tässä, peruutetaan suurituloisimpien verohelpotukset. Mutta se, mitä en yhtään ymmärrä, on se, että sosialidemokraatit eivät ole tällaisiin säästötoimiin suuntautumassa eivätkä halua niistä edes keskustella. Te ette halua puhua mitään! (Ed. Sasi: Ei säästö vaan veron kiristys!) — No, sehän on valtion kassaan tuleva raha, joka suurituloisilta otetaan sillä lailla kulutuksesta pois. Sitä voidaan sitten käyttää elvytystoimiin, pienituloisten ihmisten aseman turvaamiseen laman oloissa. Tällaiset verolait voidaan täällä säätää milloin vain uusiksi, ja tästä salista varmasti löytyy riittävät voimat sellaisia toimia suorittamaan.

Kokoomuksen kannan ymmärrä, hyväosaiset äänestävät teitä, mutta sosialidemokraattien kokoomuksen myötäily alkaa saada jo aivan erikoisen kummallisia piirteitä. Notkeutenne tähän suuntaan tuntuu jo käsittämättömän suurelta. Sitä, että vielä yritätte puolustella säästölakeja, joissa selvänä ideana on puuttua nimenomaan sellaisiin kohtei-

siin, jotka vielä pahentavat suurtyöttömyyttä ja lamaa ja tuovat tilanteen pahemmaksi, en käsitä ollenkaan. Minusta tuntuu, että teitä nyt viedään ja viedään raskaasti. Teitä vie kokoomuslainen pääministeri ja byrokraatisoitunut valtiovarainministeri, ja te vain myötäilette ja koetatte vielä keksiä joitakin turhia, vääriä perusteita sille, että näin täytyy tehdä. Tässä on hyvin selkeä näköala, hyvin ikävä ja karu tosin, mutta hyvin selkeä näköala siitä, mitä vaalien jälkeen aiotte tehdä. Silloin tulee hevoskuuria, ja olette nyt valmistelemassa sitä tälläkin lakiesityksellä.

Tässä saattaa käydä sillä tavalla hullustikin, että me koko vasemmistona joudumme katumaan sitä, mitä ollaan nyt tekemässä, sillä eihän ole ollenkaan sanottu, että tästä tilanteesta koko vasemmistonakaan selvitätään edes siten, että esimerkiksi te sosialidemokraatit olisitte sitten säästökohteita keksimässä. Siellä saattaa olla ihan muut voimat hyökkäämässä tärkeiden määrärahojen kimppuun. Minusta kannattaisi olla nyt kovastikin varovainen, kun vähemmistösuojista puhutaan. Jokainen tilanne on nähtävä sellaisena kuin se. Nyt on valmisteilla hyökkäyksen aloitus sosiaalivaltiota vastaan. En löydä yhtään järkevää perustetta sille, että jokin osa vasemmistosta on mukana muodossa tai toisessa tukemassa tämän hyökkäyksen aloittamista.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä nyt kuultiin ed. Tennilältä taas tuttuja, tuttuja fraaseja, joissa on totuutta vain siteeksi. Hän epäilee säästämisen tarkoituksenmukaisuutta. Vaihtotaseen vaje lähenee tällä hetkellä 25:tä miljardia markkaa. Tuon verran Suomi on velkaa ulkomaille. Suomessa on Oecd-maiden korkein hintataso. Kansantuote laskee ensimmäistä kertaa miinusmerkkiseksi runsaaseen 50 vuoteen. Kyllä nyt on todella säästämisen aika. Tiedämme sen, että budjetista harkinnanvaraisia menoja, joita voidaan säästää, on vain noin 20 prosenttia ja niitä, joihin ei päästä käsiksi tällä hetkellä eli sidottuja lakisääteisiä menoja, on 80 prosenttia. Eikö ole kovin tarpeellista, että päästään säästämään.

Lisäksi eräs korjaus, ed. Tennilä, en tiedä oliko se lapsus vai tahallisesti heitetty. Hallituksen esityksen hyväksyminen muuttaisi vain tavallisten lakien, ei perustuslakien,

säätämisyjärjestystä. Perustuslakien säätämisyjärjestys jäisi ennalleen.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sosialidemokraattien kanssa voidaan puhua säästämisestä, mutta säästetään niissä kohteissa, jotka ovat pienituloisten kannalta oikeita. (Ed. Pohjola: Mitkä ovat pienituloisten kannalta oikeat kohteet?) — No, esimerkiksi isotuloisten verohelpotukset, ed. Pohjola. Miksi te ette puhu niistä? Miksi te väistätte tämän kysymyksen tai hävittäjähankinnat? 10 miljardia hävittäjiin kyllä riittää, kun niistä ruvetaan puhumaan, teidänkin mielestänne. (Ed. Pohjola: Verokanta on korkea!) — Suurituloisillakin on siis oikea verotus, kun uudistus viedään läpi. Minusta on väärin, että he ovat saaneet verohelpotuksia. — Mitä ovat sellaiset harkinnanvaraiset avustukset, joihin nyt aiotaan käydä kiinni? Sellaisia ovat esimerkiksi kuntien harkinnanvaraiset valtionavut. Niitä otetaan pois kaikkein köyhimmiltä kunnilta, jotka jo muutoinkin ovat katastrofin partaalla tai tosiasiaassa ovat jo siellä. Silloin se tarkoittaa sitä, että esimerkiksi kunnat supistavat terveydenhuollon menojaan, sosiaalimenojaan. Siellähän se vaikutus sitten jaetaan, kun kuntiin isketään. Se isku sattuu sitä kautta nimenomaan niiden tärkeimpien palvelujenkin kohdalle loppujen lopuksi, isku, mitä tässä valmistellaan.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pohjolalle toteaisin vain, että hänkin myönsi tilanteen, jossa nyt ollaan, että kohti konkurssia kulkee hallituksen ohjaamana tämä maa ja aika voimakasta vauhtia kulkeekin. Tässä historia toistuu, ei tämä ollut ensimmäinen kerta. Oikeistolainen hallitus muutama kymmenen vuotta sitten vei maan samaan tilaan. Silloin tarvittiin SKDL pelastamaan maa tuosta tilanteesta, ja nyt ilmeisesti tarvitaan vasemmistoliittoa.

Ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Aluksi toteaisin ed. Tennilän sillä tavalla optimistiseksi, kun hän kuvittelee, että va-

semmistolla on seuraavassa eduskunnassa määrävähemmistö, jonka käyttöä tässä nyt rajoitetaan.

Tämän lain epäsosiaalisuudesta tai sen periaatteen epäsosiaalisuudesta, että voidaan säätää tällaisia säästölakeja: En ole aivan varma, että asia on niin yksinkertainen kuin täällä vasemmistoliiton puolelta on esitetty. Säästää hallitus todella voi, ja valtion menoista voidaan jo nyt säästää niin paljon kuin on tarpeen, mutta menot jakautuvat lakisäätöisiin ja harkinnanvaraisiin. Ajatus siitä, että nimenomaan lakisäätöisistä säästäminen olisi jotenkin epäsosiaalisempaa kuin harkinnanvaraisista, sisältää sen periaatteen, että lakisäätöiset menot olisivat jotenkin jaloimpia kuin harkinnanvaraiset.

Ed. Tennilä äskeisessä puheenvuorossaan ehkä itsekin sekaantui logiikassa, kun hän puhui, kuinka paha esimerkiksi kuntien harkinnanvaraisista avustuksista säästäminen on. Näin se onkin, mutta ne olivat juuri harkinnanvaraisia, ei lakisäätöisiä menoja. Minulla on sellainen käsitys, että lailla on turvattu yleensä yhteiskunnan enemmistön edut kuten lapsilisät ja muut tällaiset, jotka koskevat kaikkia ihmisiä, kun taas harkinnanvaraisissa menoissa on mm. mielenterveyspalveluja, vankilasta vapautuvien tukia, kehitysmaiden köyhien avustamista jne. Minusta ei ole mitenkään itsestäänselvää, että jos lainsäädännöllinen tilanne pakottaa kohdistamaan säästötoimet vain harkinnanvaraisiin menoihin, koska lakisäätöiset menot ovat suojattuja, se johtaa parempaan tulokseen. Minulla on sellainen käsitys, että se hyvin nopeasti johtaa epäoikeudenmukaisempaan tulokseen. Yleensäkin enemmistön edut eivät enemmistövallassa ole vaarassa, vaan pienten vähemmistöjen edut, jotka juuri ovat harkinnanvaraisien menojen suojassa.

Hyvä esimerkki siitä, kuinka huonoja säästökohteita löydetään, kun niitä poimitaan harkinnanvaraisten keskuudesta, on hallituksen viime viikolla tekemä säästö päätös. En tosin usko, että se johtuu pelkästään rajoituksista, joita laki säätää. Vaikuttaa siltä, että kyseessä on myös huono maku tai ideologiset rasitteet. Joka tapauksessa ensimmäisinä säästökohteina ovat Valtionrautatiet, kehitysyhteistyö ja ehkä perverseimpänä esimerkkinä jopa Aids-tukikeskus, joka muutenkin on huonossa tilassa. Olisi toki voitu löytää paljon turhempia, suorastaan

haitallisia menoja, esimerkiksi sellaisia kuin asehankintamäärärahoja tai tien rakentamista, joissa olisi voitu säästää paljon paremmin.

Joka tapauksessa minulla on sellainen käsitys, että kun erilaiset menot asetetaan samalle lähtöviivalle, saadaan aikaan parempaa talouspolitiikkaa ja parempaa sosiaalipolitiikkaa, se esimerkiksi, mitä valtiovarainministeri välikysymyskeskustelussa sanoi, että nyt olisi hyvin järkevää siirtää rahojen käyttöä aravarakentamiseen. Se edellyttäisi tietysti sitä, että jostakin muualta voitaisiin niitä ottaa pois.

Toinen seikka, mistä pitää myös puhua, liittyy lain tekniikkaan. Minusta ollaan sikäli tekemässä arveluttavaa lakia, että se, mihin tätä lakia voidaan soveltaa, on aivan veteen piirretty viiva. Se antaa erittäin suuren harkinta- ja mielivallan perustuslakivaliokunnalle, sillä perustuslakivaliokunnan harkintavaltaa ei tässä ole suitsettu millään tavalla. Meillä on hyvä esimerkki siitä, miten aikanaan valtion menojen katteeksi ajateltuja yksivuotisia verolakeja on käytetty. Sinänsä minusta pellowraivauskielto oli ihan oikein toteuttaa. Mutta se, että kun se ei perustuslakina mennyt läpi, se voitiin tehdä yksivuotisella verolailalla, joka ei tuota valtiolle rahaa ollenkaan, on tietysti aika pitkälle venytettyä tulkintaa. Jos säästölakeja alettaisiin venyttää yhtä pitkälle, niin eduskunta voisi ehkä peruuttaa tämänkäliset eduskuntavaalit, koska ne tuottavat menoja valtiolle, ja säätää siitä asiasta yksivuotisella verolailalla. Se olisi suurin piirtein yhtä pitkälle venytetty kuin tämä pellowraivauskielto verolakina oli.

Todettakoon muuten, että esimerkiksi kaikki ne perustoimeentuloon liittyvät sosiaaliturvaseikat, jotka nyt ovat tämän lain ulkopuolella, eivät tietenkään mitenkään ole suojassa yksivuotisilta verolailta. Voidaanhan meillä tehdä yksivuotinen verolaki, joka koskee esimerkiksi pisteverona lapsilisiä, mutta tällaista harkintavaltaa eduskunta ei kuitenkaan koskaan ole käyttänyt, mutta se on periaatteessa olemassa.

Edelleen tuosta veteen piirretystä viivasta. Kaikki ovat sitä mieltä, että lapsiliset kuuluvat sen suojalausekkeen piiriin, johon tätä lakia ei voi käyttää. Perustuslakivaliokunnassa, jossa minulla oli tilaisuus jonkin aikaa olla paikalla, kunnes menetin siellä äänivaltani ja puhevaltani, tein kysymyksen, miten

tämä koskee sitä, että jos päätetty lapsilisien korotus, joka tässä tapauksessa tulee voimaan lokakuussa mutta ei ole astunut voimaan vielä, lykätään, voiko tällä lailla säätää siitä vai eikö voi. Tämä kysymykseni aiheutti perustuslakivaliokunnassa sekä vastauksia ”kyllä” että vastauksia ”ei”. Mutta sen sijaan että perustuslakivaliokunta olisi alkanut tästä tulkinnasta äänestää, se teki aktiivisen päätöksen, että tähän asiaan ei oteta kantaa. Minusta tämä on täysin mahdoton tilanne. Eduskunnalla teetetään laki, josta kieltäydytään ottamasta kantaa sen keskeisestä soveltamiskohdasta, mitä sillä tarkoitetaan, sillä väitän, että nimenomaan tällaisten etujen lykkäyslait ovat ne todennäköisimmät tämän lain sovellutuskohdat, mikäli nämä edut ovat tämän lain puitteissa lykättävissä.

Täällä ei ole perustuslakivaliokunnan puheenjohtajaa eikä esittelevää ministeriä paikalla, mutta haluaisin kuitenkin esittää heille kysymyksen, joka minusta eduskunnan tulee tietää: Voidaanko tällä lailla periaatteessa ensi toukokuussa säätää laki yksinkertaisella enemmistöllä siitä, että jo päätetty lapsilisien korotus 17 prosentilla ensi lokakuussa lykätään? Minusta eduskunnan on tiedettävä vastaus tähän kysymykseen ennen kuin se voi mennä tällaisen lain säätämään, sillä täytyyhän eduskunnan tietää, mitä se säätää.

Arvoisa puhemies! Kolmantena kohtana haluaisin lyhyesti käsitellä kysymystä vähemmistösuojasta. Haluan huomauttaa, että vähemmistösuojaa ovat aina kannattaneet ne, jotka yhteiskunnassa haluavat tilanteen säilyvän ennallaan, ja sitä ovat halunneet poistaa ne, jotka ovat maailmaa muuttamassa. On mielenkiintoista, mutta sinänsä ehkä aivan oikeutettua, että vasemmistoliitto nykyisin kokee olevansa sillä tavalla puolustus-kannalla, että se on siirtynyt niistä, jotka aikanaan kannattivat vähemmistösuojien purkamista, niihin, jotka sitä vastustavat. Se on ehkä realistinen tilannearvio vasemmistoliitolta, mutta paljon puhuva.

Arvoisa puhemies! Vihreät taas kuuluvat niihin, jotka ovat täällä nimenomaan muuttamassa maailmaa. Me haluaisimme itse asiassa poistaa nämä vähemmistösuojajykälät tavallisilta laeilta kokonaan. Se on meidän tavoitteemme. Minusta on harmillista ja ikävää, että sosialidemokraatit tässä tilanteessa hallituksessa eivät käyttäneet neuvoteluasemaansa siihen, että olisi lopultakin

tehty kertareformi ja poistettu nämä vanhan-
aikaiset, oudot, kummalliset vähemmistösu-
japykälät, joita muissa maissa ei tunneta.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
puhemies! Haluan lyhyesti ensinnäkin todeta
ed. Soininvaaran kysymykseen siitä, voi-
daanko jo päätetty lapsilisien korotus lykätä
myöhemmäksi. Komiteassa, jonka jäsen itse
olin, tätä asiaa pohdittiin ja todettiin, että
tällainen lykkäämismahdollisuus on välttä-
mätön, ja siitä syystä 66 a §:ään otettiin
nimenomaan, että lakiehdotus voi koskea
menojen vähentämistä tai niiden lykkäämistä,
joten ainakin sen käsityksen mukaan,
joka komiteassa oli, lykkääminen olisi mah-
dollista.

Mitä tulee siihen, että ed. Soininvaara
totesi, että pitäisi tuo 67 jäsenen lepäämään-
jättämismahdollisuus kokonaisuudessaan
poistaa, haluan tältä osin todeta, että toimi-
kunta, joka tämän hallituksen esityksen on
valmistellut, on saanut tehtäväkseen myös
pohtia kokonaisuudessaan lepäämäänjät-
tämiskysymystä ja tulee varmasti vielä tämän
vuoden aikana tekemään siltä osin ehdotuk-
sen. Jos sitä voi ennakoida, niin on hyvin
mahdollista, että päädytään siihen tulokseen,
että kokonaisuudessaan luovuttaisiin lepää-
määnjättämisestä.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean ed.
Sasin puheenvuorosta sen, että olette komi-
teassa keskustelleet ihan mitä tahansa, niin
se henki, joka tässä on ollut, ja se lähtökoh-
ta, joka sosiaalivaliokunnassa on ollut, ei
missään tapauksessa voi tarkoittaa sitä, että
tällä lailla puututtaisiin lapsilisien korotuk-
seen. Ainakaan sosialidemokraatit eivät voi
sellaisessa porukassa, olkoon se hallitus tai
mikä tahansa, olla mukana.

Mitä tulee aikaisempaan korokkeelta käy-
tettyyn puheenvuoroon, pyysin tämän vas-
tauspuheenvuoron ennen kaikkea siksi, että
omaisuuden suojassa olen ed. Soininvaaran
kanssa samaa mieltä. Nyt olisi pitänyt pystyä
samalla päättämään vähemmistösäännöksen
muuttamisesta muutoinkin, koska kaikilla
eläkeläisillä ja kaikilla palkansaajilla ei ole
sellaista omaisuutta, jolla he oman toimeen-
tulonsa pystyvät järjestämään, vaan se, mikä
heille toimeentulona tulee, on julkisia palve-
lujia tai se on vuokra-asunto tai jotain muuta

vastaavaa, jolloin he ovat aivan eri asemassa
tämän jälkeen kuin muut. Tällainen demok-
ratian riski tässä on selvästi olemassa.

Mitä tulee näihin pohdintoihin, niin tosia-
siaanahan on tietysti se, että jokainen asia tulee
erikseen eduskunnan päätettäväksi. Sen ver-
ran kuin itsekin olen perustuslakivaliokun-
nassa ollut, niin eihän sellaista lakia olekaan,
jossa tällaista uudenlaista pohdintaa ei voi-
taisi käytännössä tehdä. Siinä mielessä seu-
raavan eduskunnan kokoonpano, jos näitä
lakeja tullaan käyttämään, tulee olemaan
erittäin tärkeä, minkälainen se on. Jos meillä
on porvarihallitus ja kaikki ne tavoitteet,
joita porvareitten taholta on terveyskeskus-
maksuista ja koulutuksen maksullisuudesta
ja Valtionrautateihin puuttumisesta tuotu,
niin kyllähän tämä yhteiskunta on hyvin
toisennäköinen tämän lain jälkeen.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Rou-
va puhemies! Ed. Soininvaara totesi puheen-
vuorossaan, että eduskunnan täytyy tietää,
mitä se on säätämässä. Näinhän tietysti olisi
hyvä olla, mutta ed. Soininvaara varmasti
tietää sen, että tällä hetkellä me emme
todellakaan tiedä, mihin tätä tullaan käytän-
nössä jatkossa soveltamaan. Sitä tullaan so-
veltamaan sillä tavalla kuin vaalien jälkeen
muodostettava poliittinen hallitus asian käy-
tännössä ratkaisee. Vaikka sen jälkeen perus-
tuslakivaliokunta tekee tulkinnan siitä, kuu-
luuko se perusturvaan vai ei, niin sekin
tulkinta pitkälti määräytyy sen mukaan, mit-
kä puolueet ovat hallituksessa mukana. Itse
edelleen kuitenkin uskon, että tämä esitys ei
vaalien jälkeen sitä kahden kolmasosan
enemmistöä tule saamaan.

Ed. Skinnari puheenvuorossaan sanoi, että
tällä lailla ei puututa lapsilisiin. Tämä on
vain ed. Skinnarin käsitys ja näkemys ja
ehkä sosiaalivaliokunnan näkemys tällä ker-
taa. Mutta jatkossa kun tätä lakia sovelle-
taan, niin silloin voimassa oleva hallituksen
poliittinen tahto määrää sen, mihin tätä
käytännössä sovelletaan. Minulla on se kä-
sitys, että mitään estettä ei ole tätä soveltaa
lapsilisien korotusten voimaantumisen lykkää-
miseen, niin kuin ed. Kimmo Sasi äsken
totesi.

Ed. Skinnari totesi, että terveyskeskus-
maksu saattaisi tulla voimaan sen jälkeen,
kun tulee maahan porvarihallitus. Kyllä nyt
ed. Skinnari on todella menneiden aikojen

juoksuhaudoissa, jos sanoisi näin, kun te ette pääse tästä käsityksestä eroon, että terveyskeskusmaksu on yhteiskunnan suurin ongelma. Tänä päivänä yhteiskunnassa on erittäin paljon muita ongelmia kuin terveyskeskusmaksu, jonka säätämällä ei ongelmia korjata, mutta ehkä saataisiin vähän arvostusta sille palvelulle.

Ed. Männistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Soininvaaran puheenvuoron johdosta haluaisin todeta, että perustuslakivaliokunnassa tarjotin sellaista ehdotusta, että niihin perusturvaa antaviin lakeihin, jotka tulevat voimaan tämän perustuslain määräaikaisen voimassaolon aikana ja joiden voimaantulosta on jo lailla säädetty, sovellettaisiin, mitä Hallitusmuodon 66 a §:n 3 momentissa sanotaan, mutta sille ei ollut kannatusta perustuslakivaliokunnassa. On siis väärin sanoa, että valiokunta kokonaisuudessaan olisi ollut sitä mieltä, että tähän ei oteta kantaa.

Mitä tulee vasemmistoliiton kantaan ns. vähemmistösuojasta — joka on kyllä aivan väärä ilmaus tässä, kun pitäisi puhua lepäämäänjättämismahdollisuuden poistamisesta — tämä voidaan kyllä tietyin edellytyksin poistaa. Tämä osaratkaisu ei ole tyydyttävä, koska tässä ei lepäämäänjättämismahdollisuutta käsitellä kokonaisuutena eikä perusoikeuksien riittävää turvaamista.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajien Sasin ja Skinnarin sanailu tässä todisti juuri sitä, mitä olin sanomassa, että eduskunta ei tätä lakia säätäessään tiedä, voiko sitä käyttää jo lailla säädettyjen mutta ei vielä voimaan tulneiden toimeentuloon liittyvien etuuksien lykkäämiseen.

Ed. Sasi tietysti tässä asiassa luki vähän väärää momenttia, koska aivan oikein 1 momentti hieman viittaisi siihen, että voisi käyttää, mutta kysymys on siitä, estääkö 3 momentti sen vai eikö estä. Perustuslakivaliokunnassa mielipiteet kulkivat juuri samalla tavalla kuin täälläkin suurin piirtein tuota käytävää pitkin. Toisella puolella oltiin sitä mieltä, että ei estä, ja sitten taas toisella puolella oltiin sitä mieltä, että estää.

Minusta tämä keskustelu havainnollisti, että me olemme tekemässä päätökset siitä tietämättä, estääkö vai eikö estä. Se on eri

asia kuin ed. Anttila sanoi, että me emme tiedä, mihin tätä tullaan käyttämään. Näin on tietysti kaikkien tällöisten tekniikkaan liittyvien lakien, mutta meidän pitäisi sentään tietää, mihin sitä saa käyttää. Se on sentään aivan eri asia.

Sitten haluaisin, arvoisa puhemies, vain huomauttaa siitä, että tämä lakihan täytyy hyväksyä seuraavassa eduskunnassa kahden kolmasosan enemmistöllä, eli juuri se yksi kolmasosa, jonka oikeuksiin tässä kajoetaan, voi estää tämän voimaan tulemisen, mikä on tietysti sinänsä mielenkiintoinen kysymys.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on moneen kertaan sanottu siitä, että olisi hyvä, kun eduskunta tietäisi mistä se päättää. Kun tuota asiaa kysyin, mihin edustajat Sasi ja Skinnari äsken puuttuivat, eli voidaanko lapsilisiä mm. siirtää, niin asiantuntijat viittasivat 66 §:n 1 momenttiin. Jos laki ei sisällä muita asioita kuin menojen vähentämistä tai lykkäämistä tai näitä koskevia säännöksiä, käsitykseni mukaan asiantuntijat lausuivat niin, että se kuuluu tämän lain sisältöön eli niitä voidaan heikentää tai siirtää. Minä ainakin sain sen tulkinnan, josta ed. Sasi täällä äsken käytti puheenvuoron. Näin minä tulkitsin, kun yritin asiantuntijoilta pumpata ulos, mitä tällä tarkoitetaan. Joskin osa heistä oli sitä mieltä, että eivät he pysty vastaamaan, koska tämä on rakennettu siihen muotoon, niin kuin nähtävästi on tehtykin tarkoituksella.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari puuttui nimenomaan lapsilisien osalta siihen, voidaanko lykätä. Kyllä minulle perustuslakivaliokunnan jäsenenä jäi se käsitys, kuten äsken eräät edustajat ovat todenneet myös sosiaalivaliokunnan osalta, että suurin osa oli sitä mieltä, että voidaan käyttää nimenomaan ensi syksyn lapsilisien korotusten osalta. Toisaalta osa ei osannut vastata. Minusta tuntuu käsittämättömältä, että tietoisesti ollaan säätämässä sellaista lakia, että pykälän mukaan ei tiedetä, mihin voidaan puuttua.

Kun lähes neljä vuotta perustuslakivaliokunnan jäsenenä olen ollut, voi hyvällä syyllä todeta sen, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ovat sidoksissa hallituksen

kantaan niin voimakkaasti, vaikka pitäisi olla riippumattomia jäseniä vastaten eurooppalaista valtiosääntötuomioistuinta, että eivät siellä hallituspuolueitten edustajat uskalla juurikaan poiketa siitä linjasta. Sen minä olen sangen konkreettisesti alkuajoina saanut kokea, kun uskalsin panna eriävän mielipiteeni, joka oikeus minulla toki on. Minkä johdosta säädetään lakeja, joiden vaikutuksia ei tiedetä, ja mihin laeilla voidaan puuttua?

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on todella hämmästyttävää puhe lapsilisien ympärillä, koska lähtökohtahan on ehdottomasti se, että lailla ei ole tarkoitettu eikä sillä voikaan lapsilisien korotuksiin — ei lykkäävästi eikä muutoinkaan — puuttua. Vielä hämmästyttävämpää on se, että esimerkiksi keskustapuolue, joka havittelee suurta vaalivoittoa, luettelee jo asioita, jotka se on valmis hyväksymään: voidaan siirtää lapsilisät ja terveyskeskuskassu voidaan ottaa käyttöön, koska se lisää palvelun arvostusta. En tiedä, tarkoittatko viittäkymppiä vai satasta kuukaudesta. Ed. Anttila jätti mainitsematta, tulevatko koulukirjat maksullisiksi vai tulevatko kouluateriat maksullisiksi. Sitä hän ei tietenkään maininnut, että maataloustukiaisiin ei varmaan missään tapauksessa tulla puuttumaan. Tässä on keskustapuolueen säästöllistä, jos te pääsette hallitukseen.

Minä taas olisin toivonut, että te olisitte nimenomaan olleet vähempiosaisen ihmisten puolella. Heille on merkitystä myös lapsilisillä. Eihän suurituloisille ihmisille lapsilisillä ole muuta kuin symboliarvo: tunnustus siitä uhrautuvasta työstä, jota ovat tehneet. Monille perheille muutama satanenkin kuussa yhdestä lapsesta on todella tarpeellinen asia, eikä siihen missään tapauksessa tällä lailla pidä puuttua. Minusta on moraalitonta puolueitten nimissä puhua, koska puolueitten kansanedustajat tulevat ratkaisemaan, mihin lailla puututaan. Tässä keskustelussa luodaan jo opposition taholtakin epävarmuutta, joka tietysti sopii heille siinä mielessä, että he ovat ehdottaneet tätä hylättäväksi. Mutta ei tässäkään tarkoituksessa minusta nyt pitäisi lähteä puuttumaan tällä tavoin ihmisten, kansalaisten, sosiaalisiin perusoikeuksiin, joihin lapsilisiä ja terveyskeskuspalvelut kuuluvat palveluitten eräänä tärkeänä osana.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan korjata aikaisemmin keskustelussa esittämäni lausuntoa. Nimittäin kun komiteassa keskusteltiin juuri lapsilisistä, niin siinä yhteydessä komiteassa oli se käsitys, että lapsilisät eivät kuulu toimeentulon lakisäateisen perusturvan piiriin, ja siinä yhteydessä keskusteltiin lykkäämisestä ja katsottiin, että lykkäämisen täytyisi olla mahdollista. Sen jälkeen, kun luetteloon myös komitean mietinnössä lisättiin lapsilisät, niin asia on tältä osin muuttunut ja täytyy todeta, että komitea tältä osin ei ole ottanut kantaa, mikä tässä suhteessa on oikea menettely. Tältä osin haluan aikaisemman käsitykseni ja antamani lausunnon korjata.

Ed. Astala: Arvoisa rouva puhemies! Säästölait ovat oiva osoitus tämän hallituksen rajoittuneisuudesta. Hallitus aloitti vahvasti hallitun rakennemuutoksen ja uuden poliittisen kulttuurin painotuksilla. Nyt elämme rajun työttömyyden nousua ja Teollisuuden Keskusliiton arvion mukaan Suomen sodanjälkeisen historian syvintä lamaa. Elämme huikean korkotason ja huippuhintojen aikaa. Niinpä niin!

Ed. Pohjolalle on todettava, että sinipuna-hallituksen johdolla tähän kaikkeen on tultu. Niin se on!

Hallitus osoittaa nyt säästölakiesityksellään, että se ei kykene hoitamaan ongelmiaan ja pitkälti itse aiheuttamaansa lamaa. Hallitus arvelee, että tulevakaan hallitus ei siihen kykene. Budjettipoliittikkakin tuntuu olevan sekasorrossa. Olemme eläneet runsaan kuukauden tätä budjettikautta, ja budjettia on uudelleen muokattu ties kuinka monta kertaa.

Lamasta on yleensä vastattava niiden, jotka ovat sitä edesauttaneetkin. Kansakunnan tulevaisuus on kuitenkin yhteinen, ja uskon, että kaikesta huolimatta oppositio-puolueetkin olisivat valmiita neuvottelemaan tarvittavista toimenpiteistä. Hallituspuolueet luottavat omahyväisesti hallitusten pakko-keinojen onnellisuuteen, siksi meillä on nyt juuri käsittelyssä nämä säästölait. Vaikka eräät perustoimeentuloturvan muodot on jätetty leikkausmahdollisuuden ulkopuolelle, ainakin työllisyyslain työllisyysvelvoite samoin kuin julkiset palvelut ja kuntien valtionosuudet ovat vaarassa.

Valiokunnan mietintöön ja sen lausuntoihin liitetyt lukuisat vastalauseet ja eriävät mielipiteet osoittavat, että hallituspuolueet käyttävät enemmistövaltaansa mielestäni melkoisella henkisellä väkivallalla. Kansankunnan eheyttä ei todellakaan olla rakentamassa. Enemmistö käyttää enemmistövaltansa viimeistä piirtoa myöten hyväkseen. Onhan sekin demokratiaa, mutta minkä sisältöistä?

Kunnat ovat jo nyt ajautuneet todelliseen syöskykierteeseen. Kunnallistalous on kriisisä, verotulojen kasvu on ehtynyt, ja budjetit ovat epätasapainossa. Valtiovarainministeri Louekoski puhuu edelleen kunnista jonkinlaisina tuhlausautomaatteina. Totuus on, että kunnat ovat tinkineet jo nyt jopa lasten ja vanhusten hoidosta. Esimerkkinä oli eilen TV:ssä Jämsän kaupunki, jossa vanhusten päiväpalvelukoti on päätetty sulkea kesäksi. Monia vastaavia valitettavia leikkauksia tehdään kunnissa.

Kokoomuksen varapuheenjohtaja Sirpa Pietikäinen totesi vastikään julkisuudessa: ”Yhteiskunnallisia peruspalveluja ei saa riisua. Yhteiskunnalla pitää olla niistä perusvastuu.” Niinpä niin. Kuka ilmoittautuu kuntien peruspalvelujen romuttamisen vastuunkantajaksi? On todettava, että kansanedustajat, ministerikansanedustajia lukuunottamatta, ovat huolissaan kuntien talouskriisistä. Se ilmenee mm. perustuslakivaliokunnan mietinnöstä, siihen liitetyistä lausunnoista, eriävistä mielipiteistä ja vastalauseista. Keskityn itse huoleen kuntien talouden tulevaisuudesta suhteessa säästölakeihin. Otan muutaman esimerkin.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä todetaan: ”Valtion menojen säästötarkoituksessa ei pitäisi rasittaa huomattavasti kunnallistaloutta ja siten aiheuttaa riskiä kunnallisverotuksen kiristymisestä”. Kai tähän sisältyy pelko siitä, että aiotaan huomattavasti rasittaa kunnallistaloutta.

Ed. Juhani Laitisen vastalauseessa todetaan seuraavaa. Juhani Laitinenhan edustaa kokoomuspuoluetta, ja on syytä pyytää ainoata kokoomuslaista paikalla olevaa edustajaa kuuntelemaan tarkoin ed. Laitisen sanomaa. (Ed. Zyskowitz: Olen lukenut!) Hän on todennut näin: ”Erityisesti suhtaudun kielteisesti siihen, että säästölait toteutetaan valtion menojen supistamista merkitsevät kuntien tulojen vähentymistä ja myös

yksityisten kansalaisten sosiaalisten ja sivistyksellisten palvelujen heikentämistä, perusturvan ja toimeentulon kaventumista.” Siinä oli aika väkevää sanomaa. (Ed. Rinne: Hän on varmaan väärässä!) — Niin, hän on ilmeisesti kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä väärässä. Hän on varmasti varsinkin tänään kuultujen puheenvuorojen perusteella myös sosialidemokraattisten edustajien mielestä täysin väärässä.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on myös todennut: ”Lakia sovellettaessa tulisi pyrkiä siihen, etteivät valtiontaloudessa tehtävien säästöjen seurauksena esimerkiksi kunnallistalous ja siten myös kunnallisverorasitus vastaavasti lisääntyisi.”

Sosiaalivaliokunta on todennut lausunnoissaan: ”Muun muassa kuntien rahoitustilanne saattaa valtionosuuksien alentamisen johdosta sekä yleisistä talouspoliittisista syistä heikentyä ja paine veroäyrin korottamiseen lisääntyä tarpeettomasti.” Siinäkin oli vahva viesti.

Sosiaalivaliokunnan vasemmistoliiton valiokuntaryhmä on todennut: ”Säästölakien käyttö mahdollistettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollossa peruspalvelujen alueelle eräin poikkeuksin. Tällä alueella säästötoimet saattaisivat merkitä puuttumista peruspalveluihin sekä kuntien valtionapujen leikkauksilla että toisaalta suoranaisilla lain valtiovelvoitteisten menojen leikkauksilla.”

Valtiovallalla ei suinkaan ole puhtaita jauhoja pussissa kunnallistalouden osalta. Hallitus on hyvin niukasti, jos lainkaan, kertunut tekojensa vaikutuksista kunnallistalouteen ja kuntalaisten maksamiin taksojen sekä kunnallisveron korotuksiin. Niinpä 81 kuntaa on joutunut korottamaan kunnallisveroa vuonna 1988, 101 kuntaa vuonna 1989, 87 kuntaa vuonna 1990 sekä yli 100 kuntaa vuonna 1991.

Kunnallisvero rasittaa erityisesti pieni- ja keskituloisia, koska se ei ole progressiivinen. Kuntien mahdollisuuksia selvittää peruspalvelujen hoitamisesta on vaarannettu ja talouden perustaa murennettu. Veroperusteiden muutokset 1991 vähentävät kunnallisveron tuottoa noin 1,2 miljardia markkaa. Lisäksi kunnat on määrätty osallistumaan Kelan rahoitukseen. Kuntatyönantajan sosiaaliturvamaksu on yksityisen työnantajan maksua korkeampi. Vuodesta 1986 lähtien on koulutuksen kustannuksia siirretty kunnille noin

660 miljoonaa markkaa. Entä miten on ns. tilapäisten terveydenhuollon ja sosiaalitoimen alennettujen valtionosuusprosenttien laita? Ei niitäkään ole palautettu ennalleen, vaikka näin luvattiin. Näiden lisäksi on syntynyt runsaasti yhteiskunnallisen kehityksen aiheuttamia taloudellisia paineita.

Kuntien keskusjärjestöt ovatkin ennakoineet, että kunnallistalouden kannettavaksi tulee vuosituhannen vaihteeseen mennessä uusia velvoitteita jopa 4 veropennin tuoton verran. Se merkitsee kuntien veroäyrin hinnan nostamista yli 20 pennin tai maksujen ja taksojen huikeaa nousua sekä velkarahaan turvautumista entistä enemmän. Nyt hallitus saa oikeuden entisestään rusikoida kuntien taloutta. Sosialidemokraatit eivät tunnu olevan tästäkään huolissaan, ei missään määrässä.

Arvoisa puhemies! Pelkään, että säästölakien hyväksymisen jälkeen kansalaisten perusturvallisuutta voidaan entisestään murtaa, julkisia yhteisiä palveluja karsia ja kuntien valtionosuuksia heikentää. Jos tämä lakiesitys hyväksytään, tulee maan seuraava hallitus säälimättömästi rusikoimaan juuri näitä alueita, pienen ihmisen elämän turvaa. Olisi todellakin tarvetta päästä yhteisöllisemmän etiikan pohjalta inhimillisempiin ratkaisuihin. Mielestäni tällainen säästölakiesitys tulisi hylätä.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Astala hyvin voimakkaasti arvosteli koko mahdollisuutta säätää säästölakeja ja kun siihen tämän uudistuksen jälkeen riittäisi eduskunnan yksinkertainen enemmistö, niin haluan häneltä kysyä, eikö ed. Astala ole ollut huolissaan tällaisesta mahdollisuudesta kaikkien niiden vuosien ja vuosikymmenten kuluessa, kun hän ymmärtääkseni puolueensa linjan mukaisesti on ollut kannattamassa sitä, että yleensäkin tavallisten lakien lepäämäänjättämissäänöstö Suomen valtiosäänöstä kumottaisiin. Silloinhan kaikki ne peikot, joita ed. Astala tässä nyt näki, olisi voitu toteuttaa jo vuosia sitten.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näillä näkymin ja tällä tietämyksellä olen lähes sataprosenttisen varma, että tuleva hallitus tulee käyttämään näitä säästölakeja murentaakseen pienen ih-

misen elämän turvaa, niin kuin äsken puheenvuorossani totesin. Kun olen varma, että näin tullaan tekemään, en voi missään tapauksessa hyväksyä tämän sisältöistä säästölakia. Jos säästämistä ehdotettaisiin tietyille muille alueille, kuten luopumiseen rikkaiden veroalennuksesta, armeijan menojen supistamiseen tai moottoriteiden rakentamismäärärahoihin, niin kyllä, siihen ei tarvittaisikaan mitään muutosta, siitä vain sovittaisiin yhdessä.

Ed. Saarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Astala kiinnitti puheenvuorossaan huomiota myöskin siihen uhkaan, mikä hallituksen taholta uhkaa vaalien jälkeen. Miten hän voi tietää, mitä tuleva hallitus tulee tekemään? Miten hän voi tietää, mitkä puolueet siellä ovat mukana? Siellä voi olla vaikka vasemmistoliitto hallituksessa. Tässä mielessä sellaisen puheenvuoron käyttäminen, jolla uhataan tulevan hallituksen huonoilla tai pahoilla päätöksillä ja toimenpiteillä, on kyllä vastuuton kannanotto. Siitä ei kukaan tiedä, mitä tulee vaalien jälkeen tapahtumaan. Tämän haluaisin oikaista. Minä en ainakaan tohdi sanoa, mitä tuleva hallitus tulee tekemään, kun on täysi työ arvailla sitä, mitä nykyinen hallitus tekee.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Astala on varmasti oikeassa siinä, että tulevat hallitukset tulevat käyttämään tätä uutta säätämisyjärjestystä valtion menojen säästämiseksi. Mutta ed. Astala ei vastannut siihen kysymykseen, jonka heitin ilmaan, eli siihen ristiriitaan, mikä on siinä, että niin kauan kun minä olen politiikassa ollut mukana — ja se on jo aika kauan — ed. Astalan puolue ja sen eri edeltäjät ovat johdonmukaisesti vaatineet tavallisten lakien lepäämäänjättämismahdollisuudesta luopumista. Kun nyt sitten tavallisten lakien lepäämäänjättämismahdollisuudesta eräiltä osin luovutaan ja samassa yhteydessä vieläpä säädetään erityinen turvalauseke koskien toimeentulon lakisääteistä perusturvaa, niin ed. Astala on voimakkaasti tätä osittaista luopumista vastaan. Miten se teidän vuosikausia vaatimanne tavallisten lakien lepäämäänjättämismahdollisuuden kumoaminen ei olisi johtanut kaikkiin niihin kielteisiin seurauksiin ja niihin vaaroihin,

joita nyt näette tässä hallituksen esityksessä olevan?

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarille olisin todennut, kun hän kysyi, miten tiedetään tulevan hallituksen kannanotoista, että siitä on niin paljon ollut julkisuudessa jo tämän hallituksen eväinä kaavailuja, mitä he aikovat tehdä tulevaisuudessa. Se valtava voimantunne, joka heillä on, on antanut jo selvän kuvan, miten he jatkavat tätä. Tämä on todella vaarallista. Toivottavasti Suomen kansa, kun se nyt tietää, sanoo painavan sanansa vaaleissa ja tämä ei jatku, siitähän on kysymys.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen hieman ed. Saarisen logiikkaa. Hän toteaa, että hän ei tiedä, minkälainen hallitus tulee tekemään ratkaisuja seuraavalla vaalikaudella. Hän ei tiedä, mutta kuitenkin hän on valmis antamaan avoimen valtakirjan juuri sille hallitukselle tehdä säästölakeja. Minusta kannattaisi olla hieman varovainen.

Ed. Zyskoviczille totean, että olemme todella olleet sitä mieltä, että lepäämäänjättämismahdollisuudesta voidaan luopua. Mutta olemme myös vaatineet, että kansalaisten taloudelliset ja sivistykselliset oikeudet tulee perustuslailla turvata. Sitä vaatimme tänäkin päivänä emmekä suostu lepäämäänjättämismahdollisuuksista luopumiseen, ennen kuin nämä kansalaisten perusoikeudet on turvattu perustuslailla.

Ed. R. Aho: Arvoisa puhemies! Kyllä kai nyt on tosiasia se, että tätä lakia säädettäessä sosialidemokraatit ovat tulleet kokoomusta vastaan reilusti Pitkäsillan yli eikä vain puolitiehen. Sosialidemokraatit ovat alentaneet suurituloisten tuloveroa ja hyväksyneet tukkupalattajille niin alhaisen veron, että se on pikemminkin jäsenmaksu kuin vero. Siksi nyt on vain luonnollista, että vastapainoksi on pakko vähentää menoja.

Pohjoismaisen hyvinvointivaltion ajatuksena on turvata kaikille kansalaisille maksukyvyystä riippumatta kohtuullinen toimeentulon turva ja yhteiskunnan palvelut. Holkerin ja Paasion hallitus on kuitenkin kääntänyt selkensä Pohjolalle ja pohjoismaiselle hyvinvointivaltiolle. Oppia on alettu hakea raa'an markkinatalouden maista. Hyvinvoinnin ta-

saamisen, hyvinvoinnin jakamisen hallitus on kokenut taakaksi. Oikeudenmukaisuuden asemasta on alettu suosia yksilön ahneutta.

Olemme lähteneet siitä, että lepäämäänjättämissäännöksiä voidaan tarkistaa, että hyvinvointivaltiota voidaan kehittää jättämättä sitä koskevaa lakia lepäämään. Nyt ei kuitenkaan ole kysymys vähemmistösuojan uudelleen kirjoittamisesta kokonaisuudessaan, vaan yksinkertaisesti siitä, että hyvinvointiyhteiskuntaa halutaan murentaa. Budjetin perusteluissahan hallitus edellytti palvelujen heikentämistä pienentämällä kuntien menoja ja vaatimalla palveluille maksuja.

Se taustaksi, arvoisat edustajatoverit.

Kun arvioidaan, mihin kaikkeen lepäämäänjättämismahdollisuuden poistamista aiotaan käyttää, meillä on ainakin se tieto, mitä säästölait eivät voisi koskea. Kaikki muu onkin sitten uhanalaista, kuten keskusteluissa on käynyt ilmi. Uhanalaisia ovat siten esimerkiksi lapsilisät, niin kuin äsken todistettiin, joihin pitäisi tulla 22 prosentin korotus ensi vuoden puolella. Vaalien jälkeen nimitettävä uusia hallitus ehditsi hyvin lykkäämään korotusta vuodella, vaikka nykyiset hallituspuolueet vaaleissa ratsastavat korotuksen suuruudella.

Työllisyyslaki takaa, vaikkakin rajoitetusti, työttömälle oikeuden työpaikkaan. Tämä velvoitettyöllistäminen tulisi myös uhanalaiseksi, mikäli valtiopäiväjärjestyksen muutos hyväksytään.

Merkittävä säästökohde syntyy myös kuntien palveluista, kun säästölaeilla niitä ryhdytään heikentämään. Onkin syytä pelätä, että kouluissa nostetaan opetusryhmien kokoa ja päivähoitossa ryhmäkoko.

Näitä uhanalaisia pohjoismaisen hyvinvointivaltion elementtejä olisi kaikkien kansanedustajien syytä mielessään miettiä, ennen kuin annetaan tulevalle hallitukselle avoin valtakirja.

Tässä yhteydessä kannattaa säästöintoi-joita myös muistuttaa siitä, että budjettikirjasta löytyy myös säästökohteita, joihin ei tarvita lakia. Bensiinin ja pakokaasun hurmasta nauttiva liikenneministeri voisi esimerkiksi kerrankin säästää luontoa ja lopettaa moottoritiehaihattelut. Rouva puolustusministeri voisi puolestaan karsia hallinnonalan menoja.

Jos talouden tila kerran on vaikea, ei pidä

myöskään unohtaa sitä, että verotuksen avulla voidaan taakkaa jakaa entistä enemmän niiden kannettavaksi, joilla on suurimmat tulot ja enin osa varallisuudesta. Oetaan niiltä, jotka tarjoavat vaikeuksissa oleville silakkaa ja silakanpäitä, mutta itse ahmivat riekonrintaa ja sammenmätää.

Arvoisa puhemies! Lakiesitys on yksipuolinen ja turmiollinen, ja siksi se on hylättävä.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ahon puheenvuorossa lähdettiin kyllä väärin siitä liikkeelle, että hallitus voisi tehdä tässä ihan mitä tahansa. Näinhän ei asianlaita ole, vaan kyllähän ... (Ed. P. Leppänen: Onhan se tähänkin mennessä voinut tehdä mitä tahansa!) — Kysymys on siitä, mitkä ovat eduskunnan poliittiset voimasuhteet. — Mutta tällaista alistuvaa suhtautumista, mikä vasemmistoliitolla nyt on tähän tilanteeseen, minusta ei pitäisi olla käytännössä, vaan viime kädessä eduskunta päättää, mitä tehdään. Tässä mielessä on hyvin tärkeätä luoda ne tavoitteet, joihin missään tapauksessa ei pidä puuttua.

Äskeisessäkin puheenvuorossa tuotiin esille mitä ihmeellisimpiä pelkoja siitä, mitä saattaisi tapahtua. Kuten itsekin sanoin, jos Suomen kansa lähtee siitä, että porvarit ovat ja oikeisto nimenomaan se, joka yksin osaa näitä asioita hoitaa, niin silloin tietysti tullaan siihen, mitä ed. Anttilakin toi esille, että terveyskeskukset tulevat, ovatko ne sitten viiskymppiä tai satanen, samaten puututaan koulutuspalveluihin ja moniin muihin sellaisiin, jotka tähän asti ovat olleet maksuttomia, mutta maatalouteen ei missään tapauksessa puututa.

Tämä on viime kädessä eduskunnan oma tulkinta, perustuslakivaliokunnan tulkinta ja viime kädessä nimenomaan tämän salin päätettävissä, mitä tehdään. Siinä mielessä minusta pitää lähteä tästä ajattelutavasta eikä yksistään siitä, mitä mieltä täällä joku saattaa tässä vaiheessa olla asioista. Siinä suhteessa olisin toivonut, että ed. R. Aho olisi hieman terhakkaammin esittänyt vaihtoehdon vähempivaraisen kansanosan puolesta.

Ed. Kettunen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarille täytyy

todeta se seikka, että me emme tule alistumaan tässäkin asiassa, vaan me haluamme keskustella tästä vaaratekijästä, mikä hallituksen esityksessä nyt on. On niin moneen kertaan jo tullut sanottua tässä salissa tänäkin päivänä, että kun asiantuntijat eivät pystyneet valiokunnassa vastaamaan selväsanaisesti, mitä tällä tarkoitetaan, niin se on jo silloin osoitus siitä, että laki on blankovaltakirja tuleville hallituksille ja tuleville eduskunnan enemmistöille. Sillä voidaan tehdä lähes mitä tahansa. Sen takia me haluamme tästä puhua, koska myös sosialidemokraatit kentällä pelkäävät tätä asiaa. Ei tämä yksinomaan meidän viestimme ole ihmisiltä, mistä me haluamme puhua. Toivottavasti tässä käy niin, että seuraava eduskunta on niin viisas, että se ei hyväksy tätä lakiesitystä vaan hylkää sen. Toivottavasti näin käy, minä ainakin toivon vilpittömästi.

Ed. Saarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen hämmästynyt näiden kovin pessimististen mielipiteiden johdosta, joita täällä ovat edustajat R. Aho ja P. Leppänen esittäneet. Kysymyksen on siitä, luottaako vasemmisto ylipäänsä voimiinsa. Jos luotamme, silloin me uskallamme säätää tämän lain ja uskomme, että voimme jatkossa vaikuttaa siihen, minkälaista politiikkaa tehdään. Jos emme luota voimiimme, vaan uskomme siihen, että porvarit voittavat, saanevat ja määräävät, mitä tehdään, sellaisella voimalla ja tahdolla, että vasemmistolla ei ole siihen sanan sijaa, silloin meidän pitää tässä vaiheessa tätä vastustaa ja olla kovin kriittisiä ja varauksellisia.

Ymmärrän, että tähän liittyy eräällä tavalla arvaamattomia ja vaikeasti ennustettavia seikkoja, mutta pitää sekin tunnustaa, että onhan heilläkin, jotka jatkossa hallitusvaltaa käyttävät, aivot ja järkeä, eivät he voi poliittisesti tehdä mitä tahansa, koska kyllä seuraavissa vaaleissa, missä sitten sitä harjoitettua politiikkaa tullaan mittaamaan, äänestäjät reagoivat siihen politiikkaan. Näin ollen kyllä vallanpitäjän täytyy aina ottaa myös vähemmistön mielipiteitä huomioon.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari puheenvuorossaan totesi, että eduskunta viime kädessä päättää, mitä tehdään. Näinhän on hallitusmuodon mukaan teoriassa, mutta ei valitet-

tavasti käytännössä. Meillä on tänä päivänä erittäin voimakkaasti hallitusvetoinen Suomen sisäpolitiikka ja hallituspuolueiden kansanedustajat ovat hyvin pitkälti sidottuja siihen, mitä hallitus keskuudessaan päättää. Ed. Skinnari, uudistus, jota nyt käsittelemme, vahvistaa hallituksen asemaa jatkossa. Niiden kansanedustajien joukko, jotka hallitus tarvitsee taakseen tehdäkseen ratkaisuja, on sen jälkeen vain 101, silläkin jo pärjää. Minusta tätä taustaa vasten on täysin väärin puhua siitä, että eduskunta viime kädessä päättää ja tämä uudistus muka vahvistaa eduskunnan asemaa. Päinvastoin se vahvistaa hallituksen asemaa jatkossa suhteessa eduskuntaan.

Sitten ed. Skinnarin heitot terveyskeskuksesta ja lapsilisästä. Onko nyt niin, että vaalien läheisyydestä johtuen ed. Skinnari haluaa todella tahallisesti ymmärtää väärin täällä käytettyjä puheenvuoroja, vai onko niin, että meillä on todella huono taito kuunnella toinen toistemme puheita, vai ymmärrämmekö me tahallisesti niitä väärin? En ole missään vaiheessa vaatinut terveyskeskuksesta taikka lapsilisien korotuksen lykkäämistä, vaan olen luonut uhkakuvia siitä, että missään ei ole sanottu, ettei tällä lainsäädännöllä, jos se tulee voimaan, voitaisi myös päättää siitä, että lokakuun alussa voimaan tuleviksi sovitut lapsilisien korotukset siirretäänkin myöhempään ajankohtaan, jos valtiontalouden tila sitä vaatii, kun tätä uudistusta on nimenomaan valtiontalouden tarpeilla perusteltu.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa sanotaan, että laki on niin kuin se luetaan. Tässä suhteessa minä ihmettelen sitä, että täällä olevat kansanedustajat turvautuvat joihinkin asiantuntijoihin, että asiantuntija sanoi, että tämä asia pitää ymmärtää näin. Siis lähtökohtahan on se, että asia pitää ymmärtää juuri sillä tavoin kuin me haluamme, millä tavoin tämä laki on, eikä sillä tavoin, mitä joku yksi asiantuntija sanoo, olkoon hän ihan kuka tahansa. Se on nimenomaan tämän eduskunnan ja tulevan eduskunnan tehtävä, mikä on lain oikea tulkinta. (Ed. Anttila: Se on hallituksen tulkinta!) — No, hallitus on ainostaan yksi tulkitsija tässä asiassa. Se tekee esityksiä, mutta ei niitä tarvitse hyväk-

syä, vaan demokratian lähtökohta on täysin toinen.

Mitä tulee muihin asioihin, joita ei ole tuotu ollenkaan esille esimerkiksi vasemmistoliiton puheenvuoroissa, niin kyllä meidän pitää pystyä puuttumaan esimerkiksi maatalouden tukiaisiin, samoin elinkeinoelämän vinoutuneeseen tukipolitiikkaan vuosikymmenien aikana, koska nyt pitäisi tukea aivan toisen tyyppistä, uuteen teknologiaan liittyvää toimintaa eikä yksistään sitä, mitä tähän mennessä on jo tuettu. Sama liittyy maaseudun elvyttämiseen siinä mielessä, että kun maataloudesta vapautuu henkilöitä, totta kai maaseutua pitää työllistää. Mutta sen täytyy tapahtua toisella tavoin kuin tällä hetkellä budjetti antaa myöten. Tähän tarvitaan tämän tyyppistä lainsäädäntöä. Tulkinta viime kädessä on todellakin meidän kansanedustajien korvien välissä, eikä se ole missään muualla, mihin näihin asioihin voidaan puuttua.

On ilahduttavaa kuulla, että ed. Anttila peruu puheensa siitä, että hän haluaisi korottaa terveyskeskuskasuja, lykätä lapsilisiä tai tehdä kouluateriat tai koulukirjat maksullisiksi.

Ed. Mattila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarinen puolusti kovasti hallitusta ja perusteli myös lain tarpeellisuutta. Joka tapauksessa on syytä kantaa huolta siitä, että demokratia on vaarassa. Onhan täällä jo vuosia nähty se, miten hallitus tuo heikkojakin lakiesityksiä ja vie ne läpi. Vaikka hyvin laaja edustajien joukko eri puolilta toteaa korjaukset tarpeellisiksi, niitä ei kuitenkaan sallita. Tämä on jo selvä osoitus vallan siirtymisestä pienempiin piireihin ja demokratian kaventumisesta.

Ed. P. Lahtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari totesi puheenvuorossaan, että lakeja, joita nyt käsitellään, pidetään sellaisina, että meidän ei tulisi niitä vastustaa. Mutta jos me ajattelemme, kuinka suurella painoarvolla meidän maassamme viime aikoina on eräitä yhteiskunnallisia asioita käsitelty, esimerkiksi Persianlahden tilannetta, joka nyt ei ole enää

kenenkään käsissä — jopa YK:n pääsihteeri valittaa, ettei voi enää mitään — ainakin vasemmalla laidalla niin ed. Saarisen kuin muidenkin pitäisi ymmärtää, etteivät tällaiset lait, joita nyt Suomessa ollaan tekemässä, ole köyhän kansan eduksi tehtyjä. Näillä laeilla voidaan mm. siirtää palkkojen korotuksia ja monia muita sellaisia asioita, jotka ovat vähävaraisille ihmisille hyvin tärkeitä. (Oikealta: Ei voida siirtää!) — Kyllä voidaan.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puhemies aivan oikein sanoi nimeni, se on todella Vähänäkki eikä Vähänäkki.

Ed. Anttila hyökkäsi hyvin voimakkaasti voimakasta hallitusvaltaa ja myös demokration laajentamista vastaan. Ottaen huomioon entisen valtiovarainministerin Ahti Pekkalan asiantuntijalausannon perustuslakivaliokunnassa, jossa hän nimenomaan entisenä valtiovarainministerinä piti tämän kaltaista lainsäädäntöä välttämättömänä, tuli työhuoneessani mieleen, että ed. Anttila on varmasti viitaten keskustapuolueen räikeään oppositiopolitiikkaan tämän eduskuntakauden aikana lyönyt, niin kuin sanotaan, hanskat tiskiin mahdollisesta pääsystä hallitukseen ja sen vuoksi vastustaa tätä lakia, koska ne ovat eri ryhmät, jotka tulevat tämän maan asioita edelleenkin kuntoon panemaan.

Vasemmistoliiton puolella ihmettyttää, että työväenliikkeen perimmäisiä kysymyksiä on ollut nimenomaan Suomen tasavallassa se, että kaadetaan demokratian vastainen lainsäädäntö, ja nyt, kun sitä ollaan tavallaan kokeilemassa, te olette kaikkein tiukimpana, jos nyt kepu vielä tiukempänä joku voi olla, asiaa vastaan.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. P. Lahtiselle haluan vain todeta sen, että palkka ei ole valtion meno ja palkka on yksityisoikeudellinen sopimus, jota hallitusmuodon 6 §:n omaisuudensuojasäännös suojaa. Siis omaisuudensuoja suojaa palkkoja, joten niitä voidaan alentaa eduskunnan päätöksellä ainoastaan perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Ed. P. Lahtinen puhui ihan muusta asiasta kuin mitä täällä käsitellään.

Ed. Virolainen: Arvoisa puhemies! Lain sisällön osalta yhdyin ensinnäkin siihen,

mitä ed. Anttila sanoi, ja monelta kohdin myös siihen, mitä ed. Astala sanoi. Oppositio on ollut aika yhtenäinen. Lisäksi, ed. Vähänäkki, myöskään hallituspuolueet eivät ole olleet aivan yhtä kiihkeitä kuin ed. Vähänäkki tuntuu olevan vähemmistösuojan romuttamisessa. Se kai johtuu siitä, että ed. Vähänäkillä on vielä suhteellisen vähän kokemusta.

Minäkin olisin lukenut vähän ed. Laitisen vastalauseita, johon ed. Astala jo viittasi. Ed. Laitinen sanoi näin: ”Käsitykseni suomalaisesta demokratiasta eli kansanvallasta ei nojaa yksinkertaisen enemmistövallan käyttöön, vaan vähemmistön näkemyksiä tulee ottaa kohtuullisesti huomioon. Periaate tunnetaan konsensuksen nimellä. Maalle ja yhteiskunnalle erityisen tärkeät asiat tulee päättää laajalla yksimielisyydellä. Nykyinen valtiopäiväjärjestyksen 66 § ohjaa siihen suuntaan johdonmukaisesti.”

Olen myös perustuslakivaliokunnassa asiaa käsiteltäessä korostanut tätä seikkaa ja katson, että pienellä enemmistöllä — ed. Saarinen vähän jo tähän suuntaan viittasi — ei voida lähteä suorittamaan sellaisia perustavaa laatua olevia valtionalouden saneerauksia, jotka seuraavalla vaalikaudella ovat välttämättömiä.

Ed. Laitinen jatkaa vastalauseita ja sanoo: ”Seuraavassa eduskunnassa tarvitaan 2/3:n enemmistö lainmuutoksen lopulliseen hyväksymiseen.” Jos näin tapahtuu, sen jälkeen ei oppositiolla olisi käytännössä eduskunnassa merkitystä tässä asiakentässä. Oppositioilla määrävähemmistönä on ollut ja mielestäni tulee vastaisuudessaakin olla tärkeä merkitys konsensustyyppisen suomalaisen demokration kulmakivenä.

Minä olen erityisesti ihmeteltyt, että sosiaalidemokraattisen puolueen eräät rivikansanedustajat ovat tavattoman innokkaita lopettamaan vähemmistösuojan. Minusta tuntuu, että he ajattelevat enemmänkin tänä päivänä vallitsevaa poliittista tilannetta kuin tulevaa poliittista kehitystä. Miten käy, ed. Matti Vähänäkki ja ed. Matti Saarinen, jos seuraavassa eduskunnassa pelätty kepu onkin hallituksessa käyttämässä näitä valtuuksia ja te olette oppositiossa? Miten sitten? (Väliluottoja) — No niin, minä vain kysyn.

Ei tällä pohjalla pidä valtiosääntöasioita harkita, vaan valtiosääntö- ja perustuslakiasioita pitää käsitellä erittäin pidättyvästi ja

harkitusti. Minä ihmettelen, että perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja suostui käsittelemään näin lyhyellä määräajalla näin tärkeää asiaa. Kaksi viikkoa on kaikkiaan kulunut hallituksen päiväämästä esityksestä siihen, kun perustuslakivaliokunta antoi jo mietintönsä. Tämä on vähän edesvastuutonta hommaa, kun vielä asiantuntijoita kuultaessa monta kertaa valiokunta on ollut aivan päätösvallaton. Muutamia tyyppejä siellä on ollut paikalla. (Vasemmalta: Siitä pitää tehdä valitus!) — En minä viitsi valitusta tehdä, mutta olen tämän saattanut valiokunnan puheenjohtajan tietoon.

Ei tällä tavalla ja näin kevytmielisesti saa käsitellä valtiosäännön muuttamista, vaikka valiokunnassa onkin hyvin paljon juristeja, tuomareita, tuomaritutkinnon suorittaneita. En tiedä, mikä kokemus heillä mahtaa olla istuvina tuomareina, mutta kovin nopeasti ja hätäillen he käsittelevät tällaisia asioita. (Ed. Vähänäkki: On siellä agronomi!) — On, mutta minä en olekaan sanonut, että minä olen asiantuntija niin kuin ed. Vähänäkki tässä asiassa. Minä olen vain maallikkona seurannut asiaa ja ihmetellyt, että uudet kansanedustajat ovat näin innokkaita kaivamaan itselleen mahdollista kuoppaa jo seuraavalle vaalikaudelle.

Minä huomaatan nimittäin siitä, että sosialidemokraateille 67:n vähemmistösuoja on ollut erittäin tärkeä monessa vaiheessa. Ei tarvitse palata kuin 30-luvulle saakka, kun eduskunta hajotettiin ja käytiin 30:n eduskuntavaalit ja karkotettiin kommunistit eduskunnasta. Silloin pyrittiin saamaan sosialidemokraatteja vähintään 67, että tämä olisi voitu estää. Ei meillä suuria muutoksia pidä tehdä perustuslakeihin, vaikka tilapäinen enemmistö olisi minkäläinen, niin kuin silloin oli liian fasisti- tai IKL-painoinen enemmistö. Kuka tietää, milloin tulee tällaisia tilaisuuksia?

Erikoisesti minua huolestuttaa, että sosialidemokraatit ovat omaksuneet tällaisen kannan ja kaikessa syytetään sitten kepua. Meidän olemme yhdessä rakentaneet tätä maata. Minä olen ollut useissa hallituksissa sosialidemokraattien kanssa, ja yhteistyö on ollut erittäin hyvää, eikä tämän maan asioista pitemmän päälle mitään tule, jos me keskenämme tappelemme. Meilläähän ei edes ole samoja äänestäjiä. Te saatte pelätä vasemmistoliittoa, me otamme ääniä kokoomuksel-

ta. Mitä me keskenämme tappelemme? Meidän pitäisi ajatella rauhallisesti näitä asioita. (Ed. Jokisen välihuuto) — Ei meiltä kokoomukseen mene. Sieltä on sellainen tungos, että ei tiedä, mihin ne kaikki äänet panee.

Mutta on asia erikseen tämän asian käsitely, että se tuodaan näin loppuvaiheessa. Me istumme nyt viimeistä viikkoa eduskunnassa tällä vaalikaudella, ja esitys on hätäisesti valmisteltu, ja asiantuntijat, joita kuultiin, melkein kaikki olivat eri mieltä. Sanoataankin, että ne ovat asiantuntijoita, jotka ovat asioista aina eri mieltä. Mutta tämä on niin heikosti valmisteltu ja johtaa niin monenlaiseen tulkintaan, että ei tällaista lakia pitäisi säätää.

Kun perustuslakivaliokunnassa asiantuntija toisensa jälkeen esitti, mihin lakia ei voi soveltaa, minä kysyin valiokunnan puheenjohtajalta: Mihin tätä sitten voi soveltaa? Edustajat Skinnari ja muistaakseni Kekkonen ja Vähänäkki ovat sanoneet, että maatalouteen tätä sovelletaan. (Ed. Kekkonen: Ei ole sanonut Kekkonen!) — Ainakin ed. Vähänäkki sanoi ja ed. Skinnari myös. Minusta on hyvä, että te hallituksen puolesta rehellisesti sanotte, että te kuvittelette, että tällä voitaisiin maatalous panna matalaksi, lopettaa maataloustulon lakisääteinen kehitys. (Eduskunnasta: Niinhän ne luulevat!) — Niin te kuvittelette, ja sanokaa tämä sitten kaikissa vaalipuheissanne, että Suomen kanssa tietää, mikä on teidän päätarkoituksenne.

Mielestäni jokaisen puolueen pitää kaikkiin väestöpiireihin suhtautua oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti. Minä en ainakaan ole koskaan pyrkinyt harjoittamaan sellaista politiikkaa, että olisin ruvennut hakemaan pisteitä vaaleissa arvostelemalla meidän teollisuustyöväestöämme, joka on sosialidemokraattien pääasiallinen kannattaja. Heidän työnsä on erittäin arvokasta ja välttämätöntä tämän maan kannalta, ja heille pitää antaa kunnan palkka ja kunnan sosiaaliturva, mutta niin täytyy, hyvät sosialidemokraatit, antaa myös maataloustyötä tekeville väestölle. He ovat pääasiassa pieneläjiä ja pienviljelijöitä, niin kuin hyvin tiedätte, ed. Matti Vähänäkkikin, joka asuu hyvin keskustalaisella paikkakunnalla Vehkalahdella. Missä siellä ovat ne suuret kartanot, jotka käyttävät valtion tukea, jota hän täällä kauhistelee ja hirvittelee?

Maataloustulolainsäädännön tarkoitus on

antaa maataloustyötä tekeville väestölle sama turva ja lakisääteisesti sama tulokehitys kuin muullekin väestölle. Jos poikkeuslailla ei ole mitään muuta tarkoitusta kuin saada yksinkertaisella äänten enemmistöllä maataloudelta kaikki lakisääteinen turva pois, niin kyllä se on heikko lähtökohta. Minä kysynkin: Onko kokoomus myös tässä samaa mieltä kuin sosialidemokraatit?

Socialidemokraatit maatalousvastaisella politiikallaan ovat joutuneet siihen, että siellä ei ole vuosikausiin enää ollut yhtään pienviljelijää, niin kuin oli sodan jälkeen. Kokoomuksessa viljelijöitä vielä on, mutta jos te tähän yhdytte, seuraavien vaalien jälkeen teilläkään niitä ei ole. Meillä ei tietysti ole mitään sitä vastaan, jos te tähän pyritte.

Näin tulen siihen tulokseen, että ensinnäkään hallituksen ei olisi pitänyt tällaista lakiesitystä antaa, koska se on tarpeeton, se on hätäisesti valmisteltu, se on erittäin tulokinnan varainen, eikä, niin kuin ed. Soininvaara sanoi, kukaan tänä päivänä pysty sanomaan, miten tätä käytännössä sovelletaan. Minä olen sitä mieltä, että enemmistöhallitus päättää loppujen lopuksi asioista ja jos hallitus olisi halunnut suorittaa supistuksia valtiontaloudessa, se olisi tuonut tänne esityksiä. Ei ole yhtään tullut eikä tule, se ei uskalla tuoda avoimesti, vaan salakähmäisesti yrittää eduskuntaa johtaa harhaan eikä edes ilmoita, mihin lakia on tarkoitus käyttää.

Minusta pitäisi eduskunnan suuren enemmistön hylätä tällainen lakiesitys. Se on meidän kaikkien etujen mukaista. Ennen kaikkea meidän valtiosääntöämme ei pitäisi näin kevytmielisesti lähteä muuttamaan, ja kun hallituksessa pitää ainakin olla kolmesta suuresta ryhmästä kaksi: sosialidemokraatit, keskusta ja kokoomus, niin me emme voi lähteä politiikkaa hoitamaan siten, että milloin panemme kokoomuksen matalaksi, milloin keskustapuolueen, milloin sosialidemokraatit. Meidän täytyy hoitaa sellaista politiikkaa, että vaalien jälkeen meillä kaikilla on edellytykset yhteistyöhön maan ja kansan hyväksi. Minusta tuntuu, että seuraavien vaalien jälkeen emme selviydykään ilman erittäin laajapohjaisesta parlamentaarista yhteistyötä.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Virolainen painotti

hyvin värikkäässä puheenvuorossaan kaikkinaista kokemusta mm. tässä talossa. Olen myös sitä mieltä, että kokemus on aina hyvin arvokas asia, mutta silloin kun mennään siihen pisteeseen, että kokemus lyö korvalle asianomaista, joka siihen vetoaa, niin se ei ole niin hyvä, koska kokemus estää edistystä: mikään ei saa muuttua. Kokemuksen kautta tulee helposti leipääntyneeksi ja vanhoilliseksi.

Meidän on nyt kerta kaikkiaan pyrittävä demokratisoimaan lainsäädäntöjärjestystämme tältä osin, mikä on esillä, ja sitä kautta säätettävä valtion varoja. On puhuttu kokeilusta, se on erinomaisen tarpeen, koska uudistusta valmistelemaan on asetettu erityinen komitea. Kun näitä asioita neljä viisi vuotta kokeillaan, niin komitealla voi olla ja ainakin tulevalla hallituksella hyvät eväät ratkaista asia sitten lopullisemmalla tavalla.

Mitä tulee maataloustukeen, mainitsin esimerkkinä, että on yksi hyvin paljon Suomen kansan elinhermoja jäytävä kohta näinä päivinä, että elintarvikkeet tosiasiasa ovat täällä kalliita ja maataloustuotteet, niiden jakelu, jatkovalmistus jne. Kaikkiin näihin pitää yrittää kajota. Se ei tarkoita sitä, että sosialidemokraatit olisivat maatalouselinkeinoja vastaan. Esimerkiksi ed. Virolaisen mainitsemassa kunnassa, Vehkalahdella, on hyvin merkittävää, että noin 15—18 prosenttia kuntalaisista saa toimeentulonsa maataloudesta.

Hyvin vanhoillinen oli myös ed. Virolaisen käsitys ja nähtävästi 40—50-luvun kokemukseen pohjautuva, että ainoastaan maanviljelijät äänestävät keskustapuoluetta ja ainoastaan työläiset sosialidemokraatteja. Pitäisi seurata mielestäni herra valtioneuvoksenkin myös, millä tavalla Suomessa äänestyskäyttäytyminen muotoutuu. Vanhoillisuus löytyy nykyisin eri tavalla kuin ennen.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Virolainen puheenvuorossaan arvosteli perustuslakivaliokunnan työskentelyä asian käsittelyn yhteydessä ja myös sen puheenjohtajan menettelyä. Olisin kiinnittänyt huomiota siihen, että käsitykseni mukaan valiokunnan puheenjohtajan velvollisuus on pyrkiä käsittelemään ne esitykset, jotka hallitus on eduskunnalle antanut ja jotka siihen valiokuntaan on käsiteltäväksi lähetetty. Tämän ymmärtääkseni sai

myös ed. Kokko, laki- ja talousvaliokunnan puheenjohtaja, äskettäin konkreettisesti huomata.

Perustuslakivaliokunnassa asian tiimoilta kuultiin hyvin laaja asiantuntijajoukko: professoritason asiantuntijoita kymmenisen kappaletta, eri etujärjestöjä jne. Sen lisäksi perustuslakivaliokunta sai lausunnot sosiaalivaliokunnalta ja valtiovarainvaliokunnalta, joiden molempien lausunnot on otettu huomioon valiokunnan mietintöä muotoiltaessa.

Mitä asiantuntijalausuntoihin tulee, niin asiantuntijalausunnoissa oli toki paljon ristiriitaisuuksia, eritoten etujärjestöjen ihmisten lausunnoissa, joissa ehkä linjana oli suunnilleen se, että säästää voi, kunhan ei vain meidän sektoriltamme säästetä.

Mitä tulee laajemmin suomalaisen yhteiskunnan konsensukseen, olen itse vankka konsensuspolitiikan kannattaja. Uskon, että se, että olemme Suomessa kyenneet niin hyvin saavutuksiin eri maiden keskinäisessä vertailussa, perustuu siihen, että olemme pystyneet ulkopolitiikan piirissä ja myös keskeisissä sisäpolitiikan kysymyksissä saavuttamaan Suomessa laajan yhteisymmärryksen. Näin olemme pienenäkin kansana hyvin pärjänneet maailmassa.

En usko, että suomalainen konsensuspolitiikka tai konsensusajattelu olisi niin heikolla pohjalla, että mahdollisuus yksinkertaisella enemmistöllä säätää tulevaisuudessa ns. säästölakeja, konsensusta, yhteisymmärryksen politiikkaa, olisi murentamassa, vaan uskon, että perusajattelu suomalaisessa politiikassa, laaja yhteisymmärryksen politiikka, tulee joka tapauksessa jatkumaan.

Ed. Saarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanedustaja Virolainen mainitsi puheenvuoronsa yhteydessä myös rivikansanedustajia nimeltä, ja eräänä mainituista haluan todeta seuraavaa. Ed. Virolainen kysyi: ”Entäs, jos keskustapuolue on seuraavassa hallituksessa. Miten silloin käy?” Voin sanoa, että huonosti käy. Mutta asiallisesti ottaen: Maassahan on voimassa suurin osa sellaista lainsäädäntöä, jota keskustapuolue on ollut laatimassa, eikä ole käynyt huonosti. Ei ole tapahtunut mitään dramaattisia muutoksia silloin eikä varmaan tapahdu jatkossakaan, vaikka keskustapuolue olisi vaihteeksi hallitusvastuussa.

Olen nähnyt käsiteltävänä olevan lakiesi-

tyksen siinä valossa, että siinä sallittaisiin vähän väljemmin ja paremmin myös järjen käyttö. Mitä tulee vallankäyttäjän vastuuseen, niin hänhän vastaa aina politiikkansa sisällöstä myös meidän upeassa demokraattisessa järjestelmässämme. (Ed. Tennilä: Miten vastaatte korkojen noususta?) — No, äänestäjät ottavat siihen mm. kantaa. Siihen otetaan hetken päästä kantaa, kun vain jaksamme elää maaliskuun puoleenväliin saakka. — Viitataan esimerkiksi siihen, että presidentillämmekin on hyvin laajat valtaoikeudet, mutta ei hän joka päivä käytä niitä maksimaalisesti. Hänelläkin on vastuu vallankäytöstä niin kuin jokaisella, joka valtaa käyttää. Tässä mielessä on turha ylidramatisoida tätä asiaa.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Virolaisen hyvä puheenvuoro selvitti taustaa hyvin asiallisesti. Eduskunnalta menee lopullinenkin arvovalta tällä tavoin lakeja säädettäessä. Mikä ihmeen vimma näin väkipakolla ja kiireellä vaatii tekemään juuri tämäntapaisia ratkaisuja ja tällaisia päätöksiä? Tällaisia lakeja kun nyt viedään läpi, sillä menetetään arvovaltaa nimenomaan ja myös demokratiaa kavennetaan. Kun asiantuntijat vielä ovat valiokunnassa olleet hyvin epävarmoja ja erimielisiä, senkin pitäisi jollakin tavoin edustajia hälyttää, jotka ovat olleet tätä valmistelemassa ja kuulemassa.

Tämäntapaisen lainsäädännön pitäisi kyllä olla juuri sosialidemokraatteja vakavasti hälyttämässä, ja olen varma, että heidän joukossaan on ihmisiä, jotka eivät tätä hyväksy, vaikka täällä puolustavatkin. Sillä ei todellakaan voi olla mitään demokraattisella linjalla olevaa ryhmää, joka tulisi tällaisten lakien taakse, ellei hallitus ylempää pakota ja ellei solidaarisuus hallitusta kohtaan tällä hetkellä vaadi.

Kun on kysymys perustuslain säätämisestä ja sen muutoksista, ne pitää todella tehdä vastuulla eikä hosumalla.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka tässä perustuslakeja joudutaan muuttamaan, itse asiassa kysymys on jatkossa siitä, että voidaan muuttaa tavallisia lakeja. Muualla Euroopassa on tultu loistavasti toimeen ilman tällaisia rudimentteja, vuodelta 1906 periytyviä lepäämäänjät-

tämissäännöksiä. Minulla on se käsitys, että ihmiset päinvastoin ovat osaksi tympiintyneet politiikkaan juuri sen johdosta, että he katsovat, että se viedään kabinetteihin ja joudutaan siellä neuvottelemaan erilaisia kompromissituloksia, joissa vähemmistö ottaa kohtuuttoman hinnan siitä, että suostuu johonkin budjettilakiin.

Olen avoimen, reilun, länsimaisen parlamentarismen kannalla ja luotan enemmistön järkeen ja harkintakykyyn ja myös siihen, että hallitus tekee niin järkeviä esityksiä, että eduskunnan suuri enemmistö tulee niiden taakse. Ellei se tee niin järkevää esitystä, se esitys ei mene eduskunnassa läpi, tai sitten hallitus kantaa poliittisen vastuun.

Mitä maatalouteen tulee, koen asian sillä tavalla, että Suomen kansa ei hyväksy, ainakaan sen valtaosa, maatalouden vientituen miljardeja, nytkin liki 4 miljardia markkaa aivan hukkaan heitettyä rahaa. Yrittäjäriski puuttuu tyystin. Kyllä tähän täytyy jokin tolkku saada, ja siihen päästään ainoastaan käsiksi säätämällä säästölakeja. Se on ainoa keino.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Virolaisen puheenvuoro oli hyvin arvokas, ja olen hänen kanssaan aivan samaa mieltä, että valtiösääntöä tulee muuttaa pidättyvästi ja harkitusti. Olen myös sitä mieltä, että 67:n suoja on ollut Suomen poliittisessa historiassa hyvinkin tarpeen joskus. Maataloudesta, ed. Virolainen, sen sijaan en sanonut mitään enkä sanokaan.

Mutta jotta tulisi asia nyt jotenkin ymmärrettäväksi: Onhan aivan selvää, että kansalaisten perusturvaan ei missään tapauksessa saa puuttua. Minusta se on näiden lakien säätämisen ehdoton edellytys, mutta uusilla lepäämäänjättämissäännöksillä yhdistettynä säästölakeihin eduskunnasta voisi tulla huomattavasti nykyistä dynaamisempi päätöksentekijä, kun valtiontalouden asioita hoidetaan. Kyllä minusta kansainvälinen kehyskin kannattaa tässä yhteydessä muistaa, yhdenytyvä Eurooppa ja sen asettamat haasteet kansalliselle taloudelliselle päätöksenteolle ja lainsäädännölle. Juuri nyt jos koskaan Suomen eduskunta nimenomaan tarvitsisi instrumentteja toimia myös ylikansallisia päätöksentekokeleimiä vastaan.

Sitä paitsi jo seuraavalle eduskuntakaudel-

le aivan varmasti tulee sen laatuista taloudellista päätöksentekoa, joka välttämättä edellyttää nyt eduskuntakäsittelyssä olevien säästölakien säätämistä.

Mitä tulee, ed. Jokinen, eduskunnan arvovaltaan, minusta tällä lainsäädännöllä tälle talolle ollaan tuomassa jonkinlaista arvovaltaa, jotta kaikki päätöksenteko, mitä talouteen liittyy, ei tapahtuisi pelkästään yksityiskapitalistien hallinnassa.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattisten edustajien puheenvuoroissa on jälleen kerran puututtu elintarvikkeiden kalliisiin hintoihin. Siitä asiasta sanon vain yhden asian ja se on se, että tässä asiassa te sosialidemokraatit jos kukaan saatte nyt katsoa peiliin. Te olette muuttaneet tällä vaalikaudella alkutuotevähenystä. Tänä vuonna liha ja maito maksavat kuluttajille 600 miljoonaa markkaa enemmän vuositasolla kuin viime vuonna.

Täällä on valiokunnan puheenjohtaja todennut, että valiokunnan velvollisuus on saada käsitellyksi ne asiat, jotka sinne tulevat. Minusta ei kuitenkaan valiokunnan puheenjohtajan velvollisuutena voi olla hyväksyä sitä, että meillä perustuslakia muutetaan varaamalla eduskunnan perustuslakivaliokunnalle kahden viikon käsittelyaika. (Ed. Jokinen: Ei ole koskaan ennen tehty!) Valiokunnan puheenjohtaja Zyskowicz totesi edelleen, että konsensuspolitiikan kannattaja hän on ja hän ei usko, että tämä lainsäädäntö vaikuttaa yhteisymmärryksen politiikkaa romuttavasti. Tämä on todella sinisilmäistä puhetta. Jos mikä niin tämä, kun vähemmistöltä viedään hampaat, varmasti vaikuttaa konsensuspolitiikan sisältöön. Ja tällä vaalikaudella on ollut näkyvissä selkeästi se, että kun hallitus ei piittaa oppositiosta tippaakaan, kentällä tilanne on se, että konsensusesta siellä ei voida enää puhua, ja se tulee kyllä vaaleissa näkymään.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos konsensus, ed. Virolainen ja ed. Anttila, on ollut juridista pakkoa, niin sellainen konsensus saa mennä. Kyllä konsensuksen ja yhteisymmärryksen täytyy syntyä itse asioista, ja silloin se on kestävä ja silloin se on politiikkaa ja silloin se on innostavaa ja silloin se on valintoja.

Minusta suomalainen parlamentarismi on juuri ollutkin näiden lepäämäänjättämisen ja määränemmistö säännösten takia enemmän kaupankäyntiä, pakottamista, ylipuhumista, joskus ylikävelemistäkin, enemmän kuin eduskunnan luottamukseen perustuvaa hallitsemista. Sen takia on erittäin tärkeää, että tästä tietyllä tavalla hyhmästä nyt 90-luvulla päästään irti. On luotava selkeät valta- ja vastuusuhteet, ja sitä varten vahentunutta valtiosääntöä pitää uudistaa.

Ihmetellään, että sosialidemokraatit ovat nyt tässä mukana, mutta sosialidemokraatit ovat aina olleet sitä mieltä, että kansalaissoidan valkoisten voittajien valtiosääntöä pitää demokratisoida tältä osin. Me olemme aina olleet sitä mieltä. Minusta on jopa jaloa, ed. Virolainen, erittäin jaloa, että me olemme nytkin sitä mieltä, vaikka voi olla joskus käymässä niin, että me itse tästä kärsimme. Silloinhan periaatteet ovat kunniallisia, jos niitä ei tehdä oman edun vuoksi, vaan tehdään periaatteitten vuoksi. Minusta tämän asian periaatteellinen puoli on tärkeä. Jos kuviteltaisiin, että me olemme tulevaisuudessa heikkoja, me vastustaisimme tätä, mutta meillä on sellainen käsitys, että sosialidemokratia on tulevaisuudessa vahva, ja sen takia me myös kannatamme tätä.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki aikaisemmin peräsi sitä, että kokeiltaisiin näitä lakeja 4—5 vuotta ja sitten tehtäisiin joitakin johtopäätöksiä. Eduskunta ei kuitenkaan nyt näytä tietävän, mitä se päättää. Se on tullut monissa puheenvuoroissa esille. Sitä ei ole pystynyt perustelemaan edes perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja. Sen vuoksi on kyseenalaista silloin, kun eduskunta päättää sellaisen lain, joka antaa blanko-valtakirjan tuleville hallituksille ja eduskunnan yksinkertaiselle enemmistölle, mennä tällaista lakia käytäntöön kokeilemaan.

Me, jotka vastustamme tällä hetkellä tätä lakia, olemme perustelleet ja tulemme perustelemaan myös jatkossa, miksi me vastustamme sitä. Jos tänne lakiin olisi sosialidemokraattien toimesta kirjoitettu sisälle mm. suurituloisten veroalen siirtäminen, niin me olisimme miettineet tätä vastustavaa kantamme, mutta tämä on kirjoitettu siihen muotoon, että tällä yksinkertaisesti voidaan tehdä mitä tahansa. Se mitä perusteluissa on

luettelonomaisesti lueteltu, ei ole lakipykälässä, vaan perusteluissa. Ja kun lakipykälä menee aina edelle perusteluista, niin on ymmärrettävää se seikka, mitä asiantuntijatkin sanoivat sosiaalivaliokunnassa, että ei siihen voi vastata, koska se on tulevaisuudessa tulkintakysymys.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Pohjola ja muutkin sosialidemokraatit sivuuttavat yhden aivan olennaisen asian, ja se on se, että tämän perustuslain muutoksen jälkeen voi yksinkertaisella enemmistöllä suorittaa vain menojen karsintaa. Myönteiset edistykselliset ratkaisut voidaan jatkossakin äänestää yli vaalien. Nyt te sivuutate tahallaan tällaisen perustavaa laatua olevan näkökulman, että voidaan siis vain suorittaa karsintaa yksinkertaiselle enemmistöllä, mutta ei voida ... (Eduskunnasta: Kuka vastustaa myönteisiä päätöksiä?) — No mistäpä sitä koskaan tietää, siinäpä se onkin, sehän on tulkinta. — Mutta te olette valmiita siihen, että karsintaa voidaan tehdä yksinkertaisella enemmistöllä. Te lähdette siis siihen, että voidaan supistaa.

Mitä tulee maatalouskeskusteluun, niin se on tietysti jokaiseen vaaliin liittyvää viihdekeskustelua. Minä olen aivan varma, mihin tällä tosiasialla tähdätään, iskuun kuntia vastaan. Siellä on se, mihin valtiovarainministeriö tähtää, lyönti kuntiin, kuntien valtionapujen supistaminen. Silloin isketään loppujen lopuksi kuitenkin lasten päivähoitoon, terveyskeskuksiin ja kaikkeen siihen, mitä kunnat ylläpitävät. Siellä se todellinen maali on, koska siellä on erittäin isot valtion tuet kyseessä. Sinne kun lyödään, niin sitten tulee säästöjä, mutta tulee myös pahaa jälkeä.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pohjola totesi: ”Luotan enemmistön harkintakykyyn.” Niinpä niin. Tämä hallitus on enemmistöllään kasvattanut tuloeroja, lisännyt eriarvoisuutta, antanut suurituloisille ja rikkaille ainutkertaiset veroalennukset ja pannut pienituloiset maksajan rooliin. Vasemmistolaisten arvojen mukaan nämä eivät ole hyviä tuloksia. Liekö niin, että ed. Pohjalalla ei ole koskaan ollutkaan vasemmistolaisia arvoja tai sitten ne ovat sinipunahallituksen aikana kuoleutuneet. Muuten, tämän hallituksen johdolla

Suomi on nyt syvimmässä lamassa, mitä koskaan Suomen historiassa sodan jälkeen. (Välihuutoja.) — Tämä on, arvoisat edustajat, Teollisuuden Keskusliiton suhdannearvion mukainen arvio.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. P. Leppänenhän sanoi, että eduskunta ei tiedä nyt, mistä se on päättämässä, ja väitti, että sosialidemokraatit eivät olisi ottaneet huomioon kaikkia niitä näkökohtia, jotka täällä on liitetty mm. pienituloisten ihmisten osalle. Väitehän on täysin virheellinen. Totta kai eduskunta tietää, mitä se on päättämässä. Se lukee hallituksen esityksessä ja perustuslakivaliokunnan mietinnössä ja pykälässä. Eduskunta voi yksinkertaisella enemmistöllä ilman lepäämään jättämistä säästää menoja, mutta ei kuitenkaan ihmisten perustoimeentuloturvasa. Eduskunta voi tällä hetkellä myös yksinkertaisella enemmistöllä lisätä menoja. Nyt tulevat nämä kaksi asiaa yhteismitallisiksi.

Nimenomaan sosialidemokraatit — ja olen ollut siinä käsityksessä, että työväenliike yleisesti — ovat pitäneet suomalaisessa demokratiassa pulmallisena juuri sitä seikkaa, että meillä on porvarillisen hegemonian vuoksi edelleen valtiosäännössämme oikeus lepäämään jättämiseen. Sehän on ollut nimenomaisesti, niin kuin ed. Jaakonsaari sanoi, valkoisen Suomen tapa varjella etuoikeutettujen ihmisten ryhmiä. Se on se, mikä on ollut myös kiinteästi yhteydessä omaisuuden suojaan. Nyt tätä puretaan, tehdään mahdolliseksi myös tehdä yksinkertaisella enemmistöllä järkeviä asioita. Jotta ne järkevät asiat kuitenkin pitäisivät kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten etuuden turvattuina, sitä varten olemme nimenomaisesti halunneet kirjata turvalausekkeen, jonka merkitystä on perusteluissa erinomaisen laajasti viety eteenpäin. Ja sitä paitsi harkinta on aina eduskunnan käsissä. Sen verran pitää luottaa suomalaiseen parlamentarismiin.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! On ollut mielenkiintoista seurata tätä keskustelua ja tehdä mm. se havainto, että erityisesti teknisillä seikoilla on pyritty vastustamaan uudistusta. Silloin joutuu kysymään, onko niin, että asialliset argumentit tuntuvat puuttuvan niiltä, jotka eivät halua sitä, että Suomessa-

kin siirryttäisiin enemmistödemokratiaan, niin että parlamentin enemmistö voi tehdä päätökset vähemmistön estämättä.

Täällä on myös harjoitettu, voi sanoa, pelottelupropagandaa sen synkimmässä mielessä, kun ed. Astala puhui, että Suomi eläisi muka historiansa syvintä lamaa. Missään tapauksessa mistään sellaisesta ei ole tällä hetkellä kyse. Katsokaamme vain ikkunasta ulos ja sitä hyvinvointia, mikä ympärillämme on. Emme näe mitään soppajonoja, joten turha tällainen pelottelu tänä päivänä on.

Ed. Virolainen viittaa siihen, että nyt ollaan panemassa maatalous maan rakoon. Siitäkään varmasti ei ole missään tapauksessa kyse, vaikka säästötoimenpiteet kohdistuisivatkin maatalouteen. Mutta, ed. Virolainen, on syytä kysyä, onko mitään järkeä siinä, että suomalaiset veronmaksajat maksavat 4 miljardia markkaa siitä, että suomalaisia maataloustuotteita pilkkahintaan viedään ulkomaille. Siinä varmasti ei ole mitään järkeä. On selvää, että täysin selviin epäkohtiin täytyy eduskunnan enemmistönkin voida puuttua.

Mielenkiintoista on keskustapuolueen politiikassa myös se, että kaikkein voimakkaimmin säästölakeja on ajanut tähän mennessä entinen valtiovarainministeri Ahti Pekkala, joka edusti keskustapuoluetta. Ymmärsin sillä tavalla, että keskustapuolueessa tunnettiin sympatiaa edellisellä eduskuntakaudella tällaiselle säästölakireformille. Nyt, kun keskustapuolue on oppositiossa, sitä tiukasti vastustetaan. Olisi mielenkiintoista tietää, että jos keskustapuolue olisi hallituksessa, mikä keskustapuolueen kanta sen jälkeen olisi. Luulen, että kyse on enemmän poliittisesta pelistä kuin periaatteesta keskustapuolueen osalta.

Suurin syytös, minkä keskustapuolue hallitukselle on esittänyt, on se, että hallitus ei ole harjoittanut ja että eduskunnan enemmistö ei ole harjoittanut tiukkaa talouspolitiikkaa, tiukkaa finanssipolitiikkaa, ja että siitä syystä Suomi on ajautunut taantumaan tai niin kuin keskustapuolue väittää jopa lamaan ja meillä on korkeat korot. No, kuinka olisi voitu harjoittaa tiukkaa finanssipolitiikkaa? Nimenomaan sillä tavalla, että olisi säästetty ja tuotu eduskuntaan säästölakeja.

Kun hallitus viime syksynä ehdotti keskustapuolueen puheenjohtajalle E. Aholle, voitaisiinko asiasta keskustella, tässä yhteydessä

Aho latasi välittömästi aivan mahdollottomat ehdot keskusteluille, joten keskusteluille ei löytynyt edes edellytyksiä. Kaikki säästölakiesitykset, mitä eduskuntaan on tuotu, ne on keskustapuolueenkin toimesta selvästi tyrmätty. On täysin selvää, että kun oppositio vastustaa kaikkia säästötoimenpiteitä, on turhaa tuoda sellaisia lakiesityksiä tänne, joihin eduskunnan yksinkertaisen enemmistön ja hallituspuolueitten kansanedustajien voima ei läpiviemisen osalta riitä.

Tässä suhteessa on välttämätöntä, että järjestelmälle on tehtävä jotakin, jotta voitaisiin harjoittaa kireämpää finanssipolitiikkaa ja saada lama kuriin ja jälleen nousukausi syntymään ja myös saada korot kuriin. Tämä on korostunut erityisesti siitä syystä, että kun kaikkialla Euroopassa, mutta myös Suomessa, markkinoita on vapautettu, niin se merkitsee sitä, että toisaalta korkopolitiikan merkitys on korostunut niissä tapauksissa, jos finanssipolitiikkaa ei ole onnistuneesti kyetty harjoittamaan. Eli mitä vastuullisempi eduskunta on, mitä paremmin se kykenee säästöihin, sitä paremmin voidaan finanssipolitiikkaa harjoittaa. Se merkitsee myös sitä, että paineet korkopolitiikkaan ja korkeampiin korkoihin vähenevät ja tällä tavalla kansalaiset viime kädessä hyötyvät niistäkin säästöpäätöksistä, joita eduskunnassa tehdään, vaikka ne ensi sijassa voisivatkin vaiuttaa kielteisiltä.

Mielestäni yleisestikin ottaen voidaan kysyä, onko mitään tarvetta tänä päivänä säilyttää vähemmistön mahdollisuus saattaa tavallisia lakeja lepäämään yli valtiopäivien. Niin kauan kuin meillä oli järjestelmä, että lait voitiin jättää lepäämään yli vaalien, voitiin perustella lepäämään jättämistä sillä, että annetaan kansan seuraavissa vaaleissa ratkaista, miten se suhtautuu lepäämään jätettyihin lakiesityksiin, ja valita sellainen puolue, joka suhtautuu niihin tietyllä tavalla. Kun tätä mahdollisuutta enää ei ole, niin voidaan kysyä, onko tarpeen ylipäänsä säilyttää tällainen lepäämäänjättämisinstituutio minkään tavallisten lakien osalta.

Edelleen kun me joudumme menemään ja mielestämme haluammekin mennä eteenpäin integraatiossa ja pyrkiä läheisempään yhteyteen Euroopan yhteisön kanssa joko Euroopan talousaluesopimuksen kautta tai jopa Euroopan yhteisön jäsenyyden kautta, niin on selvää, että meillä täytyy olla sama

reagointinopeus lainsäädännöllisiin toimenpiteissä kuin muillakin Länsi-Euroopan maille. Kun muissa Länsi-Euroopan maissa ei ole lepäämäänjättämismahdollisuutta, niin uskon, että ainakin tosiseikat tulevat lähivuosina osoittamaan, että tällainen järjestelmä meilläkin tulee olemaan kestävä, jos me haluamme olla Euroopan yhdentymisessä mukana.

Mielestäni tohtori Pekka Korpinen tämän keskustelun aikana on esittänyt hyvin mielenkiintoisen idean, joka oikeastaan olisi teoreettisesti ehkä oikeampi lähtökohta, nimittäin sen, että meillä olisi perusoikeudet, jotka on perustuslailla hyvin tiukalla enemmistöllä, niin kuin tänä päivänä on, suojattu. Sitten meillä olisi eräitä hyvin laajakantoisia asioita, joissa tarvittaisiin selvä määräenemmistö tai joissa ainakin vähemmistöllä olisi oikeus lykätä niiden voimaan saattamista, mutta vain laajakantoisissa periaatteellisissa kysymyksissä, jotka eivät kuitenkaan ole perusoikeuksia. Loput asiat, pienemmät asiat, kuten talouspoliittiset kysymykset, olisivat sitten yksinkertaisen enemmistön säädettävissä. Teoreettisesti tämä olisi varmasti kaikkein paras malli yhteiskuntaa varten, mutta valitettavasti luulen, ettei ole kovin helppoa löytää sellaista säännöstöä ja säädöstöä, jolla tällainen järjestelmä meille voitaisiin luoda.

On myös tässä yhteydessä syytä korostaa sitä, että mitä mieltä on siinä, että me voimme veroja korottaa ja tällä tavalla tasapainottaa budjettia, mutta emme voi menoja supistaa ja tällä tavalla tasapainottaa budjettia, joten on selvää, että sekä tulopuolen että menopuolen tulisi olla vastaavanlaisessa asemassa. Oikeastaan mielenkiintoista on se, että jos me ajattelemme kansalaisia ja kansalaisten oikeussuojaa suhteessa hallitsijaan, niin vuosisatojen kuluessa oikeastaan, kun enemmistöstä ja määräenemmistöstä on puhuttu, on lähdetty siitä, että pitäisi olla laaja konsensus hyväksymässä sellaisia päätöksiä, joilla hallitsija ottaa kansalaisilta lisää rahaa, ja tällä tavalla meillä oikeastaan jossakin vaiheessa asetelmat ovat kääntyneet aivan vastakkaisiksi sille, miten niiden ehkä pitäisi olla, joskin mielestäni oikea ratkaisu on se, että kaikkia sekä tuloja että menoja pitäisi kohdella yhdenmukaisesti.

Arvoisa puhemies! Muutaman sanan haluaisin perustuslakivaliokunnan mietinnöstä

sanoa. Ensinnäkin pidän varsin positiivisena sitä, että on lähdetty siitä, että nimenomaan, kuten hallituksen esityksessäkin, lakiesityksen tarkoituksena tulee olla valtion menojen säästäminen. Eli oikea tarkoitus, tarkoituksen harkinta, on erittäin tärkeä tässä suhteessa ja se, että harkintaa ei voida käyttää väärin, kuten tällä hetkellä mm. yksivuotisten verolakien osalta jossakin määrin voidaan mielestäni tehdä. Tärkeätä on myös se, että perustuslakivaliokunta lähtee siitä, että säästövaikutuksen ei tarvitse olla välitön vaan riittää myös välillinen vaikutus. Tärkeätä on myös se, että valiokunta lähtee siitä, että hallituksen esityksessä ei tarvitse ehdottaa vain yhden säästöpykälän muuttamista vaan hallituksen esityksessä voidaan muodostaa järjevä kokonaisuus, kuitenkin siten, että jos ehdotukseen sisältyy muitakin tähän aivan välittömästi liittymättömiä kohtia, niistä pitäisi antaa erillinen lakiehdotus.

Ongelmallinen asian käsittelyssä jossakin määrin on ollut lakisääteisen toimeentulon perusturvan käsitteen määrittäminen. Perustuslakivaliokunta lähtee siitä, että listauksen, joka hallituksen esityksessä on lueteltu, tulisi olla esimerkinomainen. Siihen perustuslakivaliokunta vielä lisäsi sotilasvammalain mukaiset korvaukset, elatustuen ja tänä vuonna voimaan tulevan kuntoutusrahan. Lisäykset perustuvat sosiaalivaliokunnan lausuntoon. Yleensäkin voidaan sanoa, että kun asiasta on keskusteltu, yksi ministeriö eli sosiaali- ja terveysministeriö on saanut ehkä hieman liian keskeisen roolin päästyään puolustamaan omia asemiaan, kun sen sijaan muut ministeriöt ovat, kun niillä ei ole tämän tyyppistä suojasäännöstä, jääneet puolustuksessa hieman heikompaan asemaan. Tosin täytyy todeta, että sosiaali- ja terveysministeriö yritti aivan liian pitkälle hankkia tuota suojaa itselleen, koska selvää on, että mm. palvelut eivät voi kuulua käsitykseni mukaan toimeentulon lakisääteisen perusturvan piiriin.

Kun laissa säädetään käsite toimeentulon lakisääteinen perusturva, niin tietysti lakisääteinen merkitsee sitä, että siitä on lailla säädetty. Se on mielestäni aivan yksiselitteinen. Mitä tulee toimeentulon turvaan, niin sillä kaiketi tarkoitetaan nimenomaan sitä, että se on sellaista korvausta, joka tulee ansion sijaan, mikäli henkilöllä ei ole normaalia ansiota. Mitä tulee perusturvaan, niin

sillä tietysti tarkoitetaan aivan sitä vähintään turvaa, minkä järjestelmä meille antaa, riippuen siitä, minkä korvausjärjestelmän piirissä kansalainen on. Mutta perusturva käsitykseni mukaan ei voi missään tapauksessa tarkoittaa sitä, että ansioon suhteutettu turva kuuluisi perusturvan piiriin, koska mistään perusturvasta ei enää ole kyse. Mikäli tähän voidaan soveltaa omaisuuden suojaäännöstä, niin tältä osin tilanne kuitenkin voi muuttua ja ansioon suhteutettu turva saada tietyn tyyppisen suojan omaisuuden suojaäännöksen kautta. Mielestäni itse käsite on suhteellisen selvä.

Täytyy todeta, että mielestäni tuon luettelon pitäisi olla esimerkkiluettelo. Mietinnössä perustuslakivaliokunta edellyttää, että vähintään nämä kuuluvat siihen. Mielestäni tuo on toive, ja joudutaan niissä tilanteissa, kun hallitus tulee antamaan esityksiä tältä osin, arvioimaan, onko arvio ollut oikea. Pelkään sitä tilannetta, johon professori Saraviita aikoo, kun komitea tätä asiaa valmisteli, viittasi, että kun näitä esityksiä perustuslakivaliokunnassa käsitellään ja asiaa voidaan puoltaa suuntaan tai toiseen, niin loppujen lopuksi päätöksistä, mitkä kuuluvat lakisääteiseen toimeentulon perusturvaan, voi helpostikin syntyä ensi sijassa poliittisia ja vasta toissijassa nimenomaan juridisia päätöksiä. Toivon, että juridinen tulkintakanta ainakin hieman rauhallisemmissa olosuhteissa myöhemmin voisi voittaa ja asiat voitaisiin rauhassa perustuslakivaliokunnassa aikanaan arvioida, sitten kun konkreettisia tapauksia meille tulee eteen.

Kokonaisuudessaan ongelmakenttä on tietysti varsin suuri. Voidaan ottaa esimerkki Ruotsista. Ruotsissahan ovat sairaspoissaolot erittäin suuri ongelma: toistakymmentä prosenttia työajasta, ja jotakin tälle on täytynyt tehdä. Kuten tiedämme, sosialidemokraattinen hallitus siellä esittää, että ensimmäisten päivien osalta ei korvausta työntekijälle suoritettaisi lainkaan. Tietysti näissäkin tapauksissa joudutaan kuten Ruotsissa miettimään, voidaanko tehdä tällaisia muutoksia, jotka Ruotsin tapaus tuntien olisivat oikeudenmukaisia eivätkä puuttuisi kenenkään varsinaiseen perusturvaan.

Lopuksi täytyy vain todeta se, että kun väitetään, että nyt ollaan välittömästi tekemässä joitakin muutoksia ja puuttumassa kansalaisten asemaan, niin tähän on vain

raami, minkä sisällä lainsäädäntö tapahtuu. Tällä lainsäädännöllä ei välittömästi kenenkään kansalaisen asemaan millään tavalla vaikuteta.

Haluaisin korostaa myös sitä, että kun sanotaan, että nyt on vaikeampi säästää etuisuuksien lisäämisestä, niin me kaikki tiedämme poliittisesta elämästä, että kovin monet kansanedustajat elävät sillä, että he jatkuvasti lupaavat parempia etuisuuksia ja haluavat jakaa parempia etuisuuksia. Se on tiettyjen poliitikkojen elämisen ehto. Tässä suhteessa täytyy todeta, että jos hallitus parannuksia esittää, varmoja voidaan olla siitä, että parannusesitykset eduskunnassa aina tulevat saamaan enemmistön taakseen, koska rahan jakaminen toki on aina helppoa.

Luulenkin, että on mahdollisuuksia, jos tämä laki säädetään seuraavilla valtiopäivillä, meidän hallitusmuodollamme päästä seläiseen järjestelmään, jossa ehkä voidaan saada joitakin säästöjä aikaan. Luulen, että jos eduskunnassa näissäkin tapauksissa kyetään tekemään päätöksiä, niin se varmasti on omiaan lisäämään eduskunnan arvovaltaa ja myös päätöksentekokykyä. Luulen, että tällä tavalla se antaa myös lisää poliittista vastuuta ja merkitystä eduskunnalle. Näen, että tällä on myönteisiä vaikutuksia eduskunnan työskentelyn kannalta. Mutta tietysti kaikkein tärkeimmät vaikutukset tulevat esille siinä yhteydessä, kun talouspolitiikkaa pyritään suunnittelemaan ja tekemään päätöksiä, jotka kokonaisvaikutuksiltaan ovat kansalaisten onneksi.

Ed. Vähäkangas merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasin puheenvuoro jakautuu tavallaan kolmeen osaan. Ihan alkuun, jossa hän arvosteli oppositiota, keskustapuoluetta, minä en tietysti yhdy. Minä en ole nähnyt hallituksen säästöehdotuksia enkä ole voinut ottaa kantaa, kun niitä ei ole ollut.

Mutta puheenvuoronsa keskiosassa hän tuli opposition kannalle, kun hän rupesi arvostelemaan, että tässä olisi pitänyt vähän pitemmälti harkita valtiosääntömme muutosta. Tämä on tehty aivan hätköiden ja ilman

valmistelua. Kyllä siinä varmasti, mitä Pekka Korpinen on esittänyt, on perää, mutta eihän hän tarkoittanut sitä, että pitäisi yksi osa ottaa ja tällä tavalla harkitsemattomasti menetellä, niin kuin nyt on tapahtunut.

Minä vielä vakuutan ed. Sasille, että itse en ole tehnyt mitään sellaisia esityksiä tällä valtiopäiväkaudella enkä muulloinkaan, joissa olisi paisutettu valtion menoja, enkä ole ketään kosiskellut tarjoamalla heille jotakin tietä tai rakennusta. Ei pitäisi tuollaisia harkitsemattomia puheenvuoroja käyttää edustajatovereita kohtaan.

Meidän täytyy vaalien jälkeen olimme oppositiossa tai hallituksessa ottaa lusikka kauniiseen käteen ja panna valtiontalous kuntoon. Silloin vain voidaan päästä irti tästä lamasta, missä nyt olemme.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Sasi oli ensimmäinen, joka sanoi hallitusrintamasta pelkäävänsä tämän lain sisältöä. Meillä on samanlainen olettamus oppositiossa, että tämä saattaa olla, niin kuin täällä on sanottu moneen kertaan, hyvin vaarallinen laki. Lähinnä me pelkäämme sitä, mitä tulee tapahtumaan kunnille ja sitä kautta ihmisille, jotka asustavat kunnissa.

Kun ed. Sasi totesi, että me emme voi menoja vähentää tällä hetkellä, niin ihmetellä kyllä täytyy, mihin tämä perustuu. Jos tulee esityksiä, niin kyllä me varmasti niitä tuemme, jos ne eivät kohdistu suoranaisesti ihmisiin, vaan esitetään sellaisten menojen karsintaa, jotka eivät ole tarpeellisia tällaisessa taloustilanteessa, johon olemme ajautuneet. Niitähän löytyy hyvin paljon. Uskoisin, että silloin kun menojen karsinnasta keskustellaan eduskunnassa paljon laajemmin eikä keskustelua käydä kabineteissa niin kuin on tehty tähän saakka, niin siihen löytyy paljon enemmän myös arvostusta ja karsintakohteita etsitään todella yhdessä eikä suinkaan hotellin kabinetissa. Toivoisin avointa rehellistä keskustelua tässä salissa ja ihmisten keskuudessa eikä siellä kabinettien savuverhojen takana.

Uskoisin, että tässäkin salissa monta kertaa, kun on käyty perusteellista keskustelua monissa suurissa kysymyksissä, ratkaisu on aina jäänyt siihen, että pääministeri tai valtiovarainministeri, joissain tapauksissa maan presidentti, on kävellyt hallituspuolueitten

edustajien ylitse. Se keskustelu on loppunut siihen.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kommentoisin ed. Sasin puheenvuoron sitä osaa, jossa ed. Sasi pyrki määrittelemään, mitä perusturvalla tarkoitetaan. Ed. Sasi totesi, jos oikein kuulin, että palvelut eivät kuulu perusturvaan.

Minulla on edessäni sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kansliapäällikön Heikki S. von Hertzenin sosiaalivaliokunnalle toimittama muistio, jossa kansliapäällikkö viittaa vuoden 1989 tulo- ja menoarvion perusteluihin, jotka siis eduskunta on hallituksen esittämänä hyväksynyt ja joissa todetaan näin: ”Perusturvan muodostaa yhteiskunnan toimesta järjestetty sosiaaliturva. Siihen sisältyy yhtä hyvin ansionmenetyksen korvaaminen, sosiaali- ja terveyspalvelujen tarjoaminen kuin vähimmäisetuuksista huolehtiminen.”

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin haluan ed. Alarannalle todeta sen, että perustuslakivaliokunta mietinnössään sivulla 5 toteaa: ”Monilla palveluilla on sellainen toimeentuloa turvaava merkitys, että niitä voidaan pitää asiallisesti ottaen toimeentulon perusturvaan kuuluvina, vaikkakaan niitä ei lakiehdotuksen mukaan siihen lueta.” Eli lakiehdotuksen mukaisesti nämä palvelut eivät kuulu perustoimeentulon piiriin, vaikka tietyksi niillä saattaa olla sen tyyppisiä ominaisuuksia, mutta tässä suhteessa perustuslakivaliokunnan kanta on selvä.

Sitten haluan todeta sen, että hallituksen esitystä on ollut varsin hyvin aikaa valmistella ja esitys on ollut erityisessä toimikunnassa valmisteltavana. Siinä suhteessa en usko, että lisäämällä olisi tuonut sen parempaa tulosta. Tietysti teoreettisia malleja voidaan aina esittää ja miettiä, ja tämä Korpisen ajatus varmasti voi hyvinkin tulla esille, kun toimikunta, joka ajatuksen on valmistellut, jatkaa työtään. Siinä yhteydessä voidaan varmasti keskustella, kun kokonaisuudistus lepäämäänjättämisen osalta tulee harkittavaksi.

On totta, että ed. Virolainen ei ole tehnyt kovin paljon menoja lisääviä esityksiä tässä eduskunnassa. Mutta muistelen kyllä lukeeneeni joskus hänen valtiovarainministerikaudeltaan 70-luvun alusta, että menojen lisäyk-

siä hän jonkin verran muistaakseni esitti. Mutta ehkä saan tässä yhteydessä en kohdistaa häneen tätä puheenvuoroa vaan ed. Anttilaan, jonka tiedoiteet keskustapuheenvuorossa ovat erittäin tunnettuja. Niitä kyllä on riittänyt, ja ne olisivat olennaisesti lisänneet valtion menoja.

Sitten ed. P. Leppäselle haluan vielä todeta sen, että tilannehan on se, että ne hallituksen esitykset, jotka ovat olleet täällä säästöesityksinä ja jotka eivät ole tulleet hyväksytyiksi, eivät ole kohdistuneet kansalaisten perusturvaan millään tavalla vaan johonkin aivan muuhun, ja silti oppositio on niitä vastustanut. Niitä on ollut hallituksen esityksessä laiksi maatalouslautakunnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta, hallituksen esityksessä kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista, hallituksen esityksessä laiksi valtionavustuksista kuntien elinkeinoasiamiesten palkkaukseen, hallituksen esityksessä arpa-jaislain 3 §:n muuttamisesta ja hallituksen esityksessä kuntien yleisestä valtionosuudesta ja yleisistä rahoitusavustuksista annetun lain 5 §:n muuttamisesta. Nämä ovat kaikkea muuta kuin kansalaisten perusturvaan liittyviä esityksiä, ja näitäkin te olette vastustaneet. Nämä olivat tämän eduskunnan ajalta tehdyt säästölakiehdotukset, jotka on jätetty lepäämään.

Ed. Andersson: Fru talman, arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on sanottu, että pitäisi luottaa siihen, että hallitus tekee viisaita ja kansalle hyviä päätöksiä. Mielestäni kuitenkin sinipunahallituksen kausi osoittaa, että hallitus ei ole tehnyt järkeviä päätöksiä eikä ole tasapuolisesti valvonut kansalaisten oikeuksia. Täällä on tehty hyvin paljon sellaisia päätöksiä, jotka ovat kohdistuneet niihin ihmisiin, joiden elämä on kaikkein ahtainta tällä hetkellä Suomessa.

Minua huolestuttavat nämä säästölait tällä hetkellä sitä taustaa vasten, että suomalaisesta yhteiskunnasta ja siitä tavasta, jolla tätä yhteiskuntaa nyt on hoidettu, näyttää puuttuvan jokin todella hyvässä ja syvässä mielessä tarkoitettu konsensus eli yhteisvastuu yhteiskunnan tasapuolisesta kehittämisestä. Sitä on mielestäni hyvin vaikea ymmärtää, sillä suomalainen yhteiskunta, valtio ja kansantalous on tänä päivänä lamasta ja talousvaikeuksista huolimatta huomattavasti va-

rakkaampi ja rikkaampi kuin kymmenen tai kaksikymmentä vuotta sitten. Tänä päivänä on kuitenkin jatkuvasti esillä sellainen trendi, ettei ole varaa enää turvata kaikille ihmisille peruspalveluja. Ei ole varaa huolehtia pitkäaikaissairaista, ei ole varaa huolehtia vanhusten huollosta ja hoidosta jne. Kun säästölait tässä tilanteessa tuodaan esille, niin helposti kyllä herää juuri se ajatus, joka täällä on tuotu esiin, että näitä voidaan käyttää tavalla, joka ei välttämättä ole kansalaisille eduksi.

Tarkoitin nyt esimerkiksi sitä, että kun Suomi on menossa Eurooppaan joko Eta-prosessin tai myöhemmin ehkä EY-jäsenyydenkin myötä, niin puhutaan hyvin paljon siitä, että meidän pitää oma yhteiskuntamme valmistaa nyt tähän uuteen Eurooppa-yhteisöön. Kuitenkin tiedämme, että esimerkiksi sosiaaliturva hyvin monessa EY-maassa ja koko EY-alueella poikkeaa suuresti siitä, mitä meillä Suomessa on rakennettu. Tiedämme esimerkiksi, että Keski-Euroopan maissa voidaan tuloverotus pitää alhaisempaa kuin meillä siitä syystä, että näissä maissa naiset eivät käy työssä yhtä paljon kuin meillä. Monissa maissa alle puolet naisista käy ansiotyössä eli tekee palkatonta työtä kotona, joka on tietysti valtiolle edullista ja mahdollistaa alhaisen tuloveroprosentin näissä maissa. En kuitenkaan usko, että me Suomessa haluamme palata tämän tyyppiseen järjestelmään, missä naiset tekevät palkatonta työtä kotonaan ja koko perheen sosiaaliturva rakentuu sille, että perheen miehellä on työsuhte, joka sitten turvaa perheen sosiaaliset edut ja sosiaalisen turvallisuuden.

Arvoisa puhemies! Tässä ed. Sasi pahaenteisesti sanoi myös, että palvelut eivät voi kuulua suojattuihin alueisiin. Tämä on mielestäni hyvin pahaenteinen lause, jota voidaan tulkita sillä tavalla, että näitä säästölajeja voidaan käyttää heikentämään ja supistamaan myös meidän julkisia palvelujamme.

Arvoisa puhemies! Valtiosääntöuudistus, joka koskee presidentin vaalitapaa, tulee merkitsemään aika suurta askelta kohti kaksipuoluejärjestelmää tässä maassa. Jos säästölait viedään läpi, niin se tulee myös merkitsemään sitä, että suomalainen parlamentaarinen oppositio tehdään hampaattomaksi ja siltä viedään viimeisetkin keinot vaikuttaa parlamentissa tärkeisiin päätöksiin. Tämä on mielestäni kielteistä. Vaikka täytyy myöntää,

että määrävähemmistösäännökset aikanaan laadittiin oikeiston ja porvariston toimesta suojaamaan omaisuutta, niin tänä päivänä näitä kyllä tarvitaan, jotta yksinkertaisella enemmistöllä ei voitaisi murentaa sosiaalivaltiotamme ja sen hyvinvointirakenteita, joita on Suomessa rakennettu sodan jälkeen yleensä vasemmiston ja osittain keskustan aloitteesta ja viety läpi näiden voimien turvin.

Arvoisa puhemies! Säästäminen on käsite, jonka yleinen merkityssisältö kuulostaa myönteiseltä. Säästäväinen, ahkera ja nöyrä ihminen on esivallan kiitoksella elävä protestanttisen etiikan ihanneolio. Totta kai haluamme olla säästäväisiä! Valtiotalouden piirissä säästämällä pyritään säilyttämään sanan myönteiset assosiaatiot ja yhteydet. Vastuunsa tunteva hallitus pyrkii estämään vastuutonta oppositiota tuhlaamasta veronmaksajien varoja, näin varmaan ajatellaan. Mutta ei kai kukaan vakavissaan kuitenkaan kuvittele, että oppositio tässä talossa tekisi esityksiä esimerkiksi kansalaisten perusturvan parantamisesta tai asuntotilanteen helpottamisesta vain lisätäkseen valtion menoja, vaikka tällaisiakin mielipiteitä on hallitukselta kuultu tällä vaalikaudella.

Kansalaisten tarvitsemat pohjoismaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan olennaisesti liittyvät palvelut ja kansalaisten perusturva muuttuvat "säästökohteiksi" silloin, kun politiikasta katoavat yhteiskuntakehitystä ohjaavat arvot ja niiden tärkeysjärjestys ja kun politiikka muuttuu päämäärättömäksi yhteiskunnalliseksi insinööritaidoksi. Tämä on mielestäni kaikkein huolestuttavin piirre tämän päivän suomalaisessa yhteiskunnassa. Kun kaikkea ruvetaan mittaamaan taloudellisen kannattavuuden mittareilla, näyttää siltä, että on unohtunut se perusasia, että taloudellisia arvoja luodaan, jotta voitaisiin tyydyttää ihmisten inhimillisiä perustarpeita ja toteuttaa yhteisiä yhteiskunnallisia tavoitteita ja visioita.

Kysyisinkin, missä ne kaikki rahat ovat, joita Suomessa tällä hetkellä on. Todistettavasti maassa on paljon enemmän pääomaa ja rahaa kuin 10 tai 20 vuotta sitten. Miten on mahdollista, että tässä tilanteessa on jo nyt jouduttu supistamaan peruspalveluja, lopettamaan postikonttoreita, lakkauttamaan pieniä rautatieasemia jne. Miten se on mahdollista, kun niihin oli varaa vielä 20—30 vuotta sitten, jolloin rahaa oli paljon vähemmän? Se

johtuu siitä, että aikaisemmin raha oli alistettu sosiaalisessa ajattelussa inhimillisten tarpeiden tyydyttämiseksi. Tänään siitä on tullut itseisarvo ja ihmisestä on tullut kannattamaton. Unohdetaan, miksi rahaa loppujen lopuksi tehdään ja mihin sitä tarvitaan.

Yhteiskunnallinen syvämpi vastuu puuttuu tänä päivänä, ja se on hyvin uusliberalistista ajattelua. Sanoihan pääministeri kehuen, että tämä hallitus on tehnyt Suomen historiassa porvarillisinta politiikkaa, porvarillisempaa kuin mikään muu hallitus ennen sitä. Se tarkoittaa juuri sitä, että tehdään sellaista politiikkaa, jossa pelkästään taloudellinen voitto ja taloudelliset kannattavuusarvot merkitsevät jotain. Ihmisten elämä ja kaikki, mikä liittyy ihmisten peruselintoihin, jää toisarvoiseen asemaan. Tämä on mielestäni sitä porvarillisinta politiikkaa eli uusliberalistista ja myös thatcherilaista politiikkaa, jota Suomessa nyt on harjoitettu. En tiedä, miksi sosialidemokraatit ovat olleet tässä mukana. Toivottavasti eivät enää maaliskuun jälkeen ole.

Arvoisa puhemies! Kuten ed. Männistö mietinnön vastalauseessa toteaa, millään lailla ei ole pelkästään menoja aiheuttavia tai säästäviä vaikutuksia. Menojen aiheuttaminen ei ole itsetarkoitus vaan keino jonkin yhteiskuntapoliittisen tavoitteen toteuttamiseksi. Vastaavasti menojen vähentäminen merkitsee samalla ainakin osittaista luopumista jonkin yhteiskuntapoliittisen tavoitteen toteuttamisesta.

Säästölakien avulla eduskunnan yksinkertainen enemmistö voisi luopua jonkin lailla säädetyin ja siten eduskunnan aiemmin tärkeänä pitämän yhteiskuntapoliittisen tavoitteen toteuttamisesta. Menoja voitaisiin siis vähentää yksinkertaisella enemmistöllä, mutta lepäämäänjättämismahdollisuus säilyisi 67 kansanedustajan vähemmistöllä niissä tapauksissa, joissa säädetään kansalaisten palvelujen ja etuuskien parantamisesta ja valtion menojen lisäyksestä. Lisäksi on todettava, että yksittäisten säästölakien menoja vähentävä vaikutus tuntuu julkisen vallan menojen kokonaisuudessa lisäyksenä jossain muualla.

Arvoisa puhemies! Säästölait ovat sekä hyvinvointivaltion että demokraattisen järjestelmämme kannalta erittäin vakava, laajoja seurauksia aiheuttava kokonaisuus. Siihen

nähden tuntuu siltä, että tätä asiaa ollaan viemässä aivan liian kevein perustein eteenpäin. Eduskunnan tulisi hylätä hallituksen esitys ja käynnistää perusoikeusjärjestelmämme kokonaisuudistus, jossa kansalaisten sosiaaliset, taloudelliset ja sivistykselliset perusoikeudet suojattaisiin perustuslaissa. Tämä tekisi mahdolliseksi poistaa lepäämäänjättämissäännökset kokonaisuudessaan valtiopäiväjärjestyksestä.

Ed. Ryyänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Andersson sanoi, että lepäämäänjättämissäännöksiä tarkistamalla viedään oppositiolta viimeisetkin hampaat, niin kysyisin ed. Anderssonilta, miten hän näkee länsieurooppalaisen normaaliparlamentarismiin. Eikö siellä ole oppositiolla hampaita lainkaan? Minusta siellä oppositiolla on hampaat, ja ne perustuvat todelliseen politiikan tekemisen taitoon eikä valtiosäännössä oleviin erityisiin kommervenkkeihin.

Mitä tulee siihen, kun ed. Andersson sanoo, että etuuskien parantamisen voi edelleen estää 67 kansanedustajaa, näin toki on. Mutta mistä löytyvät ne 67 kansanedustajaa, jotka estävät hyviä hankkeita? Ei toki! Me kaikki olemme valmiit myöntämään etuuskia. Esittäkööpä esimerkki siitä, koska on 67 kansanedustajaa tehnyt kielteisen esityksen.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pohjolalle sanoisin, että on runsaasti esimerkkejä siitä, miten tässä parlamentissa on estetty esimerkiksi sosiaalipoliittisia uudistuksia, joita mielestäni voidaan pitää erittäin tarpeellisina, hyödyllisinä ja välttämättöminä pienituloisille ihmisille.

Ed. Pohjola kysyy myös Euroopan muiden maiden parlamentaarista käytännöstä. Ainakaan minä en toivo, että meidän parlamentarismimme kehittyisi kaksipuoluejärjestelmäksi Englannin malliin. Siellähän tilanne on se, että sillä puolella, joka saa enemmistön ja muodostaa hallituksen, on kaikki valta. Silloin oppositiolla ei oikeastaan ole enää mitään todellista valtaa. Hallitus vie oman politiikkansa läpi, kunnes todetaan, että sillä ei enää ole kansan enemmistön

kannatusta, jolloin tämä hallitus enemmän tai myöhemmin vaihtuu ja uudella hallituksella on kaikki valta. Mitään tällaista parlamentarismaa pohjoismaisessa merkityksessä ei näissä kaksipuoluejärjestelmissä ole.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä tästä meidän tutkijamme ovat eri mieltä. He lähtevät siitä, että ei se, että me poistaisimme lepäämäänjättämissäännökset, sinänsä johda polarisoitumiseen kohti kaksipuoluejärjestelmää. Nämä seikat ovat kiinni pikemminkin poliittisesta järjestelmästä ja historiasta ja puoluelaitoksen kehittymisestä, joten tässä suhteessa voimme aivan huolettomasti poistaa lepäämäänjättämissäännökset laajemmaltikin.

Ed. P. Leppänen: Herra puhemies! Ed. Alho äsken puheenvuorossaan totesi, että on hyvä tietää, mitä päättää. Hän on tämän keskustelun ainoa edustaja, joka näin on todennut tässä salissa iltapäivän aikana. Muut eivät ole rohjenneet sitä näin rohkaisevasti sanoa. Minusta on erittäin hyvä, jos ed. Alho tietää perustuslakivaliokunnan jäsenenä, mitä me todella olemme päättämässä. Mutta kun tätä lakiesitystä on käsitelty myös sosiaalivaliokunnassa ja on yrittänyt siellä itselleen suomentaa, mitä tällä lakiesityksellä aiotaan jatkossa tuottaa eduskunnassa, ei ole löytänyt muuta vastausta kuin sen epäselvyyden, joka tähän esitykseen sisältyy, jota voidaan tulkita niillä poliittisilla voimasuhteilla, jotka seuraavassa eduskunnassa ovat hallitusta johtamassa. Sen tulkitsee perustuslakivaliokunta äänestyspäätöksillä, kuten halutaan.

Täällä on myös viitattu eräissä puheenvuoroissa siihen, että nämä perustelut eli tämä lista, joka koskee mm. sosiaaliturvaa, olisi eräänlainen mittari tämän lain sisällöstä. Mutta kaikki kansanedustajat tietävät sen, että lakipykälät ovat ensisijaisia ja perustelut ovat toissijaisia.

Kun täällä on eräissä puheenvuoroissa tullut myöskin esille se, voidaanko esimerkiksi lapsilisiä siirtää tai jäädyttää tai jotain työttömyysturvaan liittyvää tai työllisyysrahaan liittyvää, niin tähän ei ole kukaan pystynyt vielä vastaamaan. Kun se ei ole lakipykälässä, niin mielestäni niitä voidaan siirtää tai jäädyttää.

Kiireestä täällä on myöskin keskusteltu, miksi tällä asialla oli näin kiire. Tietojeni mukaan tätä erittäin pitkään oikeusministeri Halonen panttasi siitä syystä, että oli epäiltävissä, että tämä saisi enempikin vastustusta eduskunnassa jo tällä hetkellä. En usko tällä hetkellä, että seuraavassa eduskunnassa se saa sellaista enemmistöä taakseen, joka tämän hyväksyisi. En usko, että kansalaiset antavat tälle asialle valtakirjaa.

Se, miksi sosiaali- ja terveysministeriö syrjäytettiin lain valmisteluvaiheessa tästä asiasta, on eräs esimerkki siitä, mihin nämä leikkaukset nähtävästi aiotaan suunnata, myöskin osin sosiaali- ja terveysministeriön alueelle, ja siitä sitten kärsivät lähinnä kunnat ja kuntalaiset.

Kun sosiaalivaliokunnassa yritin eräältä asiantuntijalta pyytää tulkintaa siihen, mitä tämä laki pitää sisällään, mitä tällä haetaan, niin kuten jo aikaisemmin eräessä vastauspuheenvuorossani sanoin, eräät asiantuntijat totesivat, että se käsitys heillä on, että jos tuleva säästölakiesitys pitää sisällään joko jäädyttämistä tai siirtoja tai voimaantulosäännön osalta muutoksia ja se ei sisällä muuta asiaa, niin silloin lähes kaikkia voidaan tällä lailla muuttaa. Mutta tämäkin tuntui olevan erittäin epäselvä.

Aikaisemmin ed. Vähänäkki kysyi, miksi me vasemmistoliittolaiset vastustamme tätä lakiesitystä. Me olemme moneen kertaan täällä jo todenneet, että tämä on heikosti valmisteltu eikä pidä pykälien osalta sisällään sitä, mitä ehkä on haettu, vaan se jätetään tulevaisuuden päätettäväksi. Me vastustamme myöskin siitä syystä, että tällä kavennetaan demokratiaa.

Arvoisa puhemies! Yleensä viime aikoina ja vallankin Holkerin hallituksen aikana on hyvin suuria asioita niputettu budjettiin. Pelättävissä on, että myöskin jatkossa, vallankin jos tämä lakiesitys jostain syystä menisi lävitse, niputetaan entistä enemmän syksyyn budjetin käsittelyn yhteyteen ns. säästölakeja ja sitten valiokunnissa kerrotaan, että kun budjetti pitää saada silloin ja silloin lävitse, niin nämä lait pitää käsitellä kiireellisesti. Tämä on eräänlaista pikajuoksuja, johon olemme saaneet jo tottua. Toivottavasti tuleva eduskunta ei siihen sortuisi.

Olen ymmärtänyt niistä puheenvuoroista, jotka ovat edustaneet hallitusryhmiä tämänkin asian yhteydessä, että teillä ei ole vaih-

toehtoja. Teidän on pakko olla täällä puolustamassa hallituksen esitystä. Mutta valitettavasti tuolla kentällä kun kuulostaa niin sosialidemokraattien kuin eräitten yrittäjien edustajia, jotka olen käsitykseni mukaan lukenut kokoomuslaisiin yrittäjiin, he ovat kyllä asioista aivan eri mieltä. En luettele ihan rivijäseniä, vaan myöskin kunnallishallinnossa mukana olevia ihmisiä. Kyllä tätä lakiesitystä pelätään kentällä, mitä se tuo tullessaan. On valitettavaa, että on menty tähän suuntaan, ja se on eräissä asioissa tämän Holkerin hallituksen aikana näkynyt erittäin voimakkaasti. Pääministeri on kyllä pitänyt huolta, että hän ruoskaa heiluttaa. Silloin, jos ei kansanedustaja voi edustaa omaa itseään tai kansanosaa, mistä on tullut valituksi, kyllä mielestäni on menty liian pitkälle.

Tämä hallituksen esitys on puhtaasti blanko-valtakirja tuleville hallituksille, ja mielestäni se on häpeäksi demokraattiselle maalle. Mielestäni tämä hallituksen esitys tulee hylätä ja perustaa komitea tekemään laajempaa kokonaisuudistusta, koska ei voi olla hyväksymässä tätä ihmisten demokratiaa, kansalaisten demokratiaa ja kansalaisten oikeuksia kaventavaa esitystä. Niin kuin jo aikaisemmin totesin, minulla on tällä hetkellä sellainen kuva, että myöskään kansalaiset eivät anna valtakirjaa seuraavissa vaaleissa sellaisille poliittisille voimille, jotka voivat tämän lakiesityksen tulevassa eduskunnassa hyväksyä.

Herra puhemies! Olen jo tässä vaiheessa sitä mieltä, että tämä lakiesitys on hylättävä. Ellei se tule hylätyksi, se tulisi ottaa seuraavan kerran käsittelyyn vuonna 2010 syyskuussa aloittavilla valtiopäivillä.

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Lakien lepäämäänjättämissäännösten tausta kytkeytyy Suomen eduskuntalaitoksen syntyvaiheisiin, vuosiin 1905—1906. Tieto kaikista niistä yksityiskohdista ja perusteista, joita lepäämäänjättämissäännöksen säätämävaiheessa pohdittiin, on osittain arvailujen varassa. Se on kuitenkin varmaa, että eduskunnan päätöksentekoa kokonaisuudessaan, niin lakien lepäämäänjättämismahdollisuutta kuin määrävähemmistösäännöksiä, pohdittiin toisiinsa kytkeytyvinä asioina. Miksi näin tehtiin?

Eräs vastaus on se, että viitataan yksinker-

taisesti ja täsmentämättä suomalaisen demokratian olemukseen. Tämän näkemyksen mukaan suomalainen demokratia ei nojaa enemmistövallan käyttöön vaan siihen, että vähemmistöön jäävän näkemyksiä tulee ottaa kohtuullisesti huomioon. Ed. Laitisen perustuslakivaliokunnan mietintöön jättämän vastalauseen mukaan tämä periaate tunnetaan konsensuksen nimellä. Tähän ajatuksen sisältyy vähintään kaksi harhautusta.

Ensinnäkin suomalaisesta valtiosäännön ja vallankäytön historiasta annetaan sellainen väärä kuva, että siinä olisi erityisesti pyritty tasapainoilemaan erilaisten sosiaalisten ryhmien välillä ja muodostamaan päätöksenteko yhteisymmärryksen perustuvaksi.

Toiseksi siinä annetaan ymmärtää, että Suomessa olisi muka jotenkin erityisesti kunnioitettu poliittisen vähemmistön oikeuksia, esimerkiksi poliittisia perusoikeuksia ja -vapauksia. En puutu tässä yhteydessä viimeksi mainittuun osaan muuten kuin viittaamalla täällä aivan äskettäin käsitellyyn puolustustilalakiin ja siihen sisällytettyihin kansalaisoikeuksia surutta murentaviin yksityiskohtiin.

Mutta sen sijaan haluaisin kosketella tässä sitä vähemmistösuojaa, jota hallitusmuotomme omistusoikeuden suojalla on rakennettu. Hallitusmuodon perusoikeussäännöksissä on vain kaksi normilauseetta, joiden perusteella kansalaisen omistusoikeutta suojataan. Hallitusmuodon 6 §:n sanamuodon mukaan omistusoikeuden tulisi saada suojaa vain ”lain mukaan”. Eli, jos säännöstä luettaisiin kuten muita perusoikeuksia, olisi johtopäätös se, että lailla voitaisiin rajoittaa myös omistusoikeutta ainakin tiettyyn rajaan saakka. Tutkimustieto osoittaa kuitenkin, että omistusoikeus ja sen tulkinta eduskunnan porvarillisen enemmistön toimesta kytki yhteen omistusoikeuden suojan ja vanhat säätyoikeudet ajatuksellisesti vielä 1920-luvun alussa. Tuohon vaiheeseen liittyy se keskeinen ratkaisu omistusoikeuden myöhemmälle tulkintalinjalle, ettei ilmaisu ”lain mukaan” hallitusmuodon 6 §:ssä merkinnyt ainoastaan säätämävallan pidätystä eduskuntalain säätäjälle vaan että on monia omaisuuden luovutusvaltaa koskevia tilanteita tai omaisuuden käyttöoikeuden rajoituksia, joita ei saakaan toteuttaa tavallisella lailla.

Lisäksi eduskunnan perustuslakivaliokun-

ta ja koko säädösvalvontaa harjoittanut koneisto on suurimman osan itsenäisyyden ajan historiaa kohtainut niin, että vähemmistösuoja on konkretoitunut lähes yksinomaan omistusoikeuskysymyksenä.

Kysymys perustuslain vähemmistösuojasta on siis paljon moniulotteisempi kuin ed. Laitinen ja monet hänen ryhmätovereistaan suostuvat myöntämään.

Kun valtiosääntöuudistusta, toivottavasti, kehitetään edelleen perusoikeusuudistuksella, onkin syytä huomata, että lakien lepäämäänjättämistä koskeva mahdollisuus, 67 kansanedustajan vähemmistölle taattu suoja, on kiinteästi sidoksissa valtiosäännön muihin määrä vähemmistösäännöksiin. Mutta se ei ole sama asia kuin edellä kuvaamani perusoikeussuojan ja muun perustuslainmukaisuuden tutkinnan kautta toteutuva määrä vähemmistösuoja.

Koska perusoikeudet ovat mielestäni hyvin keskeisiä, jatkan vertailua niiden avulla.

Perusoikeuden suoja tai sen puuttuminen tietyiltä kansalaisten elämän kannalta tärkeiltä arvoilta jakaa eduskunnan laeista päätettäessä vähemmistöön ja enemmistöön eri tavalla kuin jos pohdimme sitä, että erittelemättömältä joukolta ns. säästölakeja poistetaan lain lepäämäänjättämismahdollisuus ja samalla jätetään lepäämäänjättämismahdollisuus muilta osin ennalleen. Ensimmäinen antaa kansalaisten tietyille ryhmälle suojaa, jälkimmäinen taas eduskunnan heikkäiselle poliittiselle vähemmistölle.

Jos perusoikeusuudistuksessa otetaan hallitusmuotoon kattavasti säännökset kansalaisten keskeisimmistä taloudellisista, sosiaalisista ja sivistyksellisistä oikeuksista sekä muotoillaan ja tulkitaan ne sellaisiksi, että ne vaikuttavat vakavasti tulevan lainsäädännön sisältöön, voidaan myös epäilyksittä luopua nykyisestä lepäämäänjättämismahdollisuudesta. Nykyisellään, kun kansalaisten taloudellisia ja sosiaalisia oikeuksia ei ole suojattu perustuslaissa, on lepäämäänjättämismahdollisuus eduskunnassa ollut ainoa keino jarruttaa hallituspuolueiden pyrkimyksiä hyvinvointivaltiollisten etujen purkamiseen. Poliittisen tilanteen muutos ja omistusoikeuden yksipuolinen suoja sekä muut puutteet perusoikeusjärjestelmässä ovat antaneet lepäämäänjättämissäännökselle osittain sen alkuperäisestä tarkoituksesta poikkeavan merkityksen. Oltakoon säännöksen alkuperäisestä

tai poikkeavasta merkityksestä mitä mieltä tahansa, erilaiset tulkinnat ja erilaiset lepäämäänjättämissäästösten käyttötarpeet todistavat kokonaisuudistuksen välttämättömyyttä ja esillä olevan osaratkaisun tarpeettomuutta ja jopa vahingollisuutta.

Ed. Mönkäre merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Laitinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei kannattane kovin pitkälle mennä pohdiskelemaan, sillä ed. Männistön ja minun näkemysten välillä on niin suuri ideologinen eroavuus, että tuskin pääsemme yhteisymmärrykseen. Vaikka me olemme jokseenkin saman ikäisiä, käsitykseni mukaan ed. Männistö katsoo asiaa vuoden 1906 tasosta ja minä taas 1980-luvun tasosta. Siitä syystä näkemysemme eivät voi kohdata.

Omistusoikeuden suoja on sellainen asia, jossa näen, että kokoomuksen ideologia pyrkii siihen, että pyrimme tekemään kaikista suomalaisista kapitalisteja, omistavaan luokkaan kuuluvia, ja silloin he ymmärtävät asian eri tavoin kuin ed. Männistön tavoitteet ovat olleet. Jos omistusoikeuden suoja Suomessa ei olisi ollut perustuslailla suojattu, ties missä me tällä hetkellä olisimme. Näistä näkökulmista on turha enempää mielestäni kylläkään kiistellä.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laitisen ja ed. Männistön käsityksissä on varmasti ideologisia eroja. Ilokseni olen havainnut, että ed. Laitinen on vastalauseensa lopussa päätyntä tiettyyn käytännön näkemykseen ja käytännön ratkaisuun. Loppuosassaan arvelen hänen tavoittaneen myös vasemmistoliiton mielipiteitä asiaan nähden. Ed. Laitinen nimittäin toteaa: "Erityisesti suhtaudun kielteisesti siihen, että säästölait toteuttaessaan valtion menojen supistamista merkitsevät kuntien tulojen vähentymistä ja myös yksityisten kansalaisten sosiaalisten ja sivistyksellisten palvelujen heikentämistä, perusturvan ja toimeentulon kaventumista." Näin suurta toutta ei tässä salissa ole esittänyt yksikään sosialidemokraatti eikä yksikään muu kokoomuslainen, joten olen mielihyvällä löytänyt tämän arvion hänen vastalauseestaan.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laitinen vastauspuheenvuorossaan painotti sitä, miten kokoomukselle on omistusoikeuden suoja tärkeää. Nyt haluan ed. Laitiselle muistuttaa, että päättymässä olevalla vaalikaudella nimenomaan tämä hallitus on aika merkittävästi omistusoikeuden suojaan puuttunut säätämällä lainmaan ansiottoman arvonnousun leikkaamisesta lunastuslain muutoksena, joka nyt toki on lepäämässä ja johon palataan vaalien jälkeen. Mutta tässä asiassa ei ainakaan kokoomuksella ole puhtaat jauhot pussissa.

Ed. Männistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laitinen voi tietysti luokitella niin minun kuin omatkin mielipiteensä johonkin vuosilukuun viittaaviksi. Olen kuitenkin täysin vakuuttunut siitä, että edustan käsityksineni tulevaisuutta, jossa enemmän kuin raha ja omaisuus tulevat merkittävään muut asiain, muut perusoikeudet: sosiaaliset, sivistykselliset ja sellaiset oikeudet kuin esimerkiksi oikeus puhtaaseen luontoon.

Ed. Laitinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Näin voi olla, kuten ed. Männistö sanoi, mutta siksi juuri en ymmärtänyt hänen esille ottamaansa kahden harhautuksen arviota vastalauseeni ensimmäisestä osasta. Toisaalta on tietysti hyvin mukava huomata, että vaikka edustamme poliittisia ääriä, me toisinaan kohtaamme, niin kuin ed. Astala on havainnut.

Haluan tässä yhteydessä myös korostaa sitä, että kun arvioin, että maan taloudellinen tila ei ole sellainen, että tämän tasoinen perustuslain väliaikainen muuttaminen on tarpeen, näen, että meillä olisi huomattavasti enemmän resursseja ja aihetta ryhtyä tekemään lisää rahaa, jota ed. Anderssonkin peräili. Meillä on erinomaisen hyvät mahdollisuudet tehdä sitä, ja hallituksen olisikin mielestäni ollut syytä ja seuraavan hallituksen myös syytä paneutua erityisesti siihen, millä tehdään lisää rahaa, eli tuotannollisten toimintojen elvyttämiseen eikä sosiaalisten ja sivistyksellisten saavutusten alaspainamiseen.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kun ensimmäinen varapuhemies jätti ä-pilkut pois ed. Vähänäkin sukunimen viimeisestä osasta ja ed. Vähänäkki tähän protestoi — tai ei

protestoinut vaan korjasi — haluan todeta, että ollessamme Kanadan turneella lakivaliokunnassa eräitten virallisten tilaisuuksien osanottajalistassa luki selvästi ed. Vahanakki samaten kuin ed. Vaisto myös. Kansainvälinen kieli on sellaista. Jos ed. Vähänäkki olisi Suomen hiihtojoukkueessa, hän olisi Vaehaenaekki ilmeisesti Val de Fiemmen kilpailuisa.

Herra puhemies! Ennen kuin minut palautetaan asiaan, palaan siihen oikein itse omasa tahdostani.

On luonnollisesti puhuttu säästölakien yhteydessä lamasta. Tähän tietysti säästölakien säätämisyrittäminen liittyy. On väitetty, että lama on tämän hallituksen syy. Se ei pidä paikkaansa. Totuuden nimessä on todettava, että lama on kansainvälisyydestä, kansainvälisistä tapahtumista johtuvaa, jolle me emme mitään mahda. Mutta se vain, että tietysti hallituksen tehtävänä on ensinnäkin varmistaa tietyllä tavalla pehmeä lasku laman huomaan, jos niin sanotaan, ja kun lama on päättymässä, varmistaa, että meillä moottorit ovat kuumina, jotta pääsemme mukaan uuteen nousuun siinä vaiheessa, kun se on mahdollista.

Tietysti voidaan hallitusta syyttää siitä, että se ei ole riittävällä tavalla ennakoitunut laman tuloa, joka oli varmasti asiantuntijoiden mielestä selvästi ennakoitavissa, ja valmistanut suomalaista taloutta siihen asiaan. Mutta tilannehan on se, että jos olisi esimerkiksi budjetin yhteydessä siihen valmistuttu, samanlainen meteli täällä salissa olisi tästä asiasta. Muistamme varsin hyvin kansaneläkeuudistuksen romuttamisen, joka ei ollut lamaan valmistumista vaan sosiaalista välinpitämättömyyttä nykyiseltä hallitukselta. Joka tapauksessa tämän tyyppiset toimet olisivat tietyllä tavalla olleet toimivia myös lamaan valmistautumiseksi, budjetin karsimista, jotka tehdään tällä hetkellä jälkikäteen. Se olisi tietysti aiheuttanut reaktioita täällä salissa.

No, hallituksen syyttelemisellä ei mihinkään päästä. Me olemme taantumassa, ehkä lamassa. Tärkeintä on, että selviämme siitä kohtuullisin vaurioin. Se on myös kulloinkin istuvan hallituksen työtä, ja sitä täytyy siinä tehtävässä sillä tavalla tukea kuin on mahdollista myös opposition taholta.

Herra puhemies! Ainakin ed. Pohjola on vedonnut siihen, että nykyiset lait ovat van-

hoja, vuosisadan alkupuolelta. Minä sanoisin näin, että ei tämä ole peruste lakien muuttamiselle. Vallankäytön perusteet ovat tänä päivänä samanlaisia kuin aikaisemminkin, ehkä jo viime vuosisadalla, ehkä aikaisemminkin, vaikka en anna ajatukseni nyt sen pidemmälle mennäkään. Poliittinen enemmistö käyttää lakeja härskisti hyväkseen tarvittaessa, jos sillä on siihen mahdollisuus. Näin on tässäkin tapauksessa, jos säästölait hyväksyttäisiin. Kysymys olisi tässä tapauksessa — kuten perinteisesti olen käyttänyt sanaa — parlamentaaraisesta diktatuurista, muodollisesti parlamentarisminä, muodollisesti demokratia, todellisuudessa diktatuuri parlamentarismin antamin mahdollisuuksin.

Aivan sama olisi ollut tilanne, jos viime vaalien jälkeen kokoomus, sosialidemokraatit ja keskusta olisivat muodostaneet hallituksen. Suomessa olisi silloin ollut parlamentaarinen diktatuuri. Oppositiolla ei olisi ollut minkäänlaista mahdollisuutta vaikuttaa mihinkään asioihin. Näinhän se olisi ollut. Onneksi tasavallan presidentti tietysti näki, ettei tällaiseen voi olla mahdollisuutta, eikä tietysti hyväksynytäkään tällaista vaihtoehtomallia, jolloin oppositiolle on jäänyt mahdollisuudet vaikuttaa parlamentaarisin keinoin eduskunnassa. Näitä keinoja ei tämän tyyppisellä lainsäädännöllä, kuin säästölait ovat, saa kaventaa. Opposition nykyisiä mahdollisuuksia käyttää tiettyä vähäistä valtaa, vaikutusmahdollisuuksia ei saa nykyisestä enää kaventaa.

Ongelma on vain vallankäyttäjien taholta ja enemmistön taholta Suomessa siinä, että he eivät ole oppineet neuvottelemaan opposition kanssa niin kuin täällä on jo monta kertaa todettu. Neuvottelut aloitetaan jossakin vaiheessa. Joululahjarahaa kourassa tullaan kysymään, että jos äänestätte tämän esityksen puolesta, niin se ja se tienpätke, vaikei nyt joululahjaroilla tienpätkeä, mutta sanotaan nyt urheiluseura taikka jokin yhdistys, saa tämän ja tämän rahan. Se on ollut hallituspuolueiden tapa lähestyä oppositiota. Muuten oppositio on pidetty sivusta räksyttävänä koirana, niin kuin voidaan sanoa. Suomalaisten vallankäyttäjien, siis enemmistön, pitäisi mennä ottamaan oppia Tanskasta, joka malli sellaisenahan ei toki ole hyvä. Sehän on mahdoton malli ja haittaa valtavasti Tanskan hallintoa toistuvine vaaleineen jne., koska siellä on jatkuvasti

vähemmistöhallitus. Mutta tavanomaisen suomalaisen enemmistön pitäisi Tanskassa käydä ottamassa mallia siitä, miten pitää opposition kanssa neuvotella, jotta asioissa pystytään etenemään ollenkaan.

Kyllä minulla tämän eduskuntakauden aikana on ollut se tunne, että hallituspuolueet aikoinaan sisältä katsoen, nyt ulkopuolelta katsoen, lähtevät siitä, että oppositiosta ei löydy koskaan rakentavaa halua neuvotteluun silloin, kun yhteiskunnalle tärkeistä asioista on kysymys. Minä en sitä kyllä usko. Voin sanoa ihan vilpittömästi ja ilman mitään populismia, että jos nykyisen SMP:n eduskuntaryhmän suuntaan otetaan yhteyttä hallituksen taholta tietyssä asiassa, joka on yhteiskunnallisesti välttämätön ja tärkeä, kyllä me olemme varmasti valmiit rakentavasti keskustelemaan siitä asiasta, koska kysymys on maan edusta. Minä uskon, että kaikki oppositiopuolueet ovat sellaisia, mutta hallitusvaltaa pitävät eivät usko sitä taikka eivät halua uskoa sitä. Näin ollen tilanne on sitten se, että pitää pyrkiä tekemään lait, jotka vievät loputkin vaikutusmahdollisuudet pois oppositiolta.

Pitäisi oppia neuvottelemaan. Siitä on kysymys. Näin minä asiat näen. Silloin tällaisia lakeja ei tarvita. Ei se merkitse tietysti millään tavalla pitkälle menevää konsensus-ta, mutta kyllä kai opposition edustajat tietävät, jos maan etu välttämättä sitä vaatii, mikä on heidän vastuunsa maan asioista. Ei siinä pakkoa eikä säästölakeja tarvita. (Ed. P. Lahtinen: Jos hallituksella ei ole neuvottelukykyä!)

Herra puhemies! Sanoisin näistä laeista vielä sen verran — en kovin syvällisesti eikä minulla ole varmasti kykyäkään mennä syvälliseen tarkasteluun — että niin kuin täällä on usean kerran todettu, tämä muodostaa aivan selvästi vaaran suomalaiselle perusturvalle, vaikka perusteluissa erotettaisiinkin lain vaikutuspiiristä tietyt lakisääteisen perusturvan osat; ne ovat joka tapauksessa perusteluissa. Mutta sitten on paljon sellaista perusturvaan vaikuttavaa asiaa, joka ei näy perusteluissa, joiden osalta voidaan tehdä ihan mitä vain. Tästä syystä tällaisiin lakeihin ei pidä mennä. Suomalainen perusturva on tänä päivänä kohtuullinen, ei siitä mihinkään päästä, mutta ei siinä ole kyllä mitään kohtia, joita väkivalloin lähdetään alentamaan, ei yhtään ainutta kohtaa suomalais-

sa perusturvassa. Päinvastoin toiseen suuntaan pitäisi edetä.

Sitten on myöskin alueelliset kysymykset. Kansanedustajista valtaosa on täältä etelästä, myöskin hallituksen miehet, harvoin kehitysalueelta. Sellaiset päätökset, jotka voimakkaasti koskevat köyhiin kuntiin, kehitysaluekuntiin, saatetaan niistä välittämättä eduskunnassa päättää epätasapuolisuuden pohjalta, jos tällaisia lakeja säädetään. Joku voi kysyä, millä tavalla. En minä ala sitä nyt selittelemään. Näitä esimerkkejä löytyy varmasti, ei yksinomaan minun mielestäni vaan monen muunkin. Tämä on tässäkin mielessä erittäin vaarallinen. (Ed. Kettunen: Puhuja on varsin oikeassa!)

Sitten eräs asia vielä. Minä tiedän, että maatalouden suunnassa pitää tehdä radikaaleja toimenpiteitä ylituotannon vähentämiseksi. Ensinnäkin täällä puhutaan, että suomalainen ruoka on kallista yksinomaan maa-jussin taholta tulneiden kustannuspaineiden johdosta. Se ei kyllä pidä paikkaansa. Yhtä suuri tai merkittävästi suurempi vaikutus on väliportaalla: välittäjillä, laskuttajilla, tällä systeemillä, joka tuo ruoan maanviljelijän aitasta meikäläisen suuhun. Siellä muodostuu hinta. Se vanha esimerkki on ollut ranskanpullan hinnasta. Jos se maksaa 7 markkaa tänä päivänä — mitä lienee — on ehkä 60—70 penniä viljan hintaa, loppu muodostuu muualla. Tietyn asteisena tämä pitää kyllä paikkansa monilla tuotannon alueilla.

Maatalouden ylituotantoa on vähennettävä. Se on selvä asia. Se saattaa olla kansainvälisten sopimusten sanelema tulevaisuudessa, mutta ei meidän tarvitse niitä odottaa, vaan on tietysti meillä omassa maassa lähde-ttävä siitä, että me pyrimme tätä ongelmaa korjaamaan. Mutta ei sitä saa lähteä tekemään, että ensin luodaan lait, joissa sanelaan systeemit selkeästi. Kyllä senkin tapahtua yhteistyössä maanviljelijäväestön kanssa. Mutta on selvää, että siltä suunnalta täytyy odottaa huomattavasti positiivisempaa suhtautumista tähän asiaan — merkkejä sellaisesta on ollut — ja lähtien siitä, että ei se saa tapahtua kuitenkaan loppujen lopuksi pakosanelulla vaan on pyrittävä sellaiseen ratkaisuun, jonka vaikkakin hampaitaan kiristellen kaikki osapuolet voivat hyväksyä.

Herra puhemies! Täällä on SMP:n edustajien taholta esitetty eri vaiheissa selkeät

kannanotot näiden säästölakien suhteen. Olen tämän lakiesityksen esittelyvaiheessa jo myöskin ilmaissut ryhmän kannan. Se on selkeä. Me emme tule hyväksymään missään vaiheessa tämän tyyppistä lainsäädäntöä, koska me emme kannata minkäänlaista diktatuuria, emme myöskään parlamentaarista diktatuuria.

Ed. Alho: Herra puhemies! Minä kuulun niihin, jotka ovat sitä mieltä, että Suomen valtiosäätöä on uudistettava ja ajanmukaistettava. Minusta meidän valtiosääntöämme on monia sellaisia puutteita, jotka ovat välittömän ja pikaisen korjauksen tarpeessa. (Ed. P. Leppänen: Niin mekin!) Näitä on esimerkiksi se, että valtiosääntömme ei tunne kansalaisten taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia. Mielestäni ne tulee Suomen hallitusmuotoon kirjata. Pidän hyvänä sitä, että perusoikeuskomitea istuu ja tekee tätä työtä, ja toivon, että tuleva eduskunta voi valtiosäätöä näiltä osin uudistaa.

Kuulun myös niihin, jotka uskovat siihen, että eduskunnan aseman kannalta on erinomaista tärkeätä, että se pystyy myös valtion-talouden näkökulmasta harjoittamaan tehokasta finanssipolitiikkaa. Ja kun olen tätä mieltä, tästä seuraa jo se, että mielestäni hallitusmuodon VI lukua, joka on seuraava päiväjärjestyksen kohta, tulee uudistaa, ajanmukaistaa, sen tulee elää yhteiskunnallisen kehityksen myötä. Olen myös sitä mieltä, että lepäämäänjättämissäädöstöstä meidän on päästävä eroon kokonaan.

Keskustelijat ovat täällä väittäneet, että lepäämäänjättämissäädös olisi ainoa poliittisen opposition turva. Ehkä kannattaa muistaa myös se, että jo edellisten valtiosääntöön uudistamisen yhteydessä lepäämäänjättämiskäytäntöön on puututtu niin, että lepäämään laki voidaan jättää vain seuraaville valtiopäiville. Eräät asiantuntijat, joita sekä perustuslakivaliokunta on kuullut että myös tätä hallituksen esitystä valmisteleva komitea tai työryhmä, ovat jo viitanneet siihen, että näiltä osin käytännöllisesti katsoen lepäämäänjättämisinstituution teho on jo tällä muutoksella, joka on olemassa olevaa arkipäivää, mennyt kokonaan ohi.

Hyvin monet ovat täällä keskusteluissa olleet sitä mieltä, että eduskunta ei tietäisi, mistä me olemme päättämässä ja että jää nähtäväksi, miten lainsäädäntö toimii. Mi-

nun mielestäni näin on melkein kaikessa lainsäädännössä. En voi ymmärtää ajatusta siitä, että lainsäädäntö olisi jollakin tavalla elämästä irrallaan olevaa objektiivista totuutta ja että siihen ei koskaan liittyisi poliittista ulottuvuutta.

Olen nyt istunut kahdeksan vuotta perustuslakivaliokunnassa ja havainnut, että melkein kaikki asiat ovat tulkintakysymyksiä ja tulkinnassa vaikuttavat hyvin paljon poliittiset näkökohdat. Olenkin ollut sitä mieltä, että näin pitääkin perustuslakivaliokunnan työskennellä. Sen pitää aktiivisesti poliittisilla tulkinnoillaan modernisoida valtiosäännön tulkintaa ja vaikuttaa siihen, miten asiat etenevät. Ei minusta ole vierasta se, että eduskunnassa tehdään politiikkaa. Minusta se kuuluu eduskunnan luonteeseen, ja sen vuoksi hämmästelen kovasti sitä, että erityisesti vasemmistoliitto pitää huolestuttavana sitä, että politiikkaa eduskunnassa todellakin voidaan tehdä sen jälkeen, kun voidaan antaa sisältöä sille, mitä säästölaki esimerkiksi on, minkä tyyppiisiin kysymyksiin sillä voidaan puuttua jne. (Ed. P. Lahtinen: Säästölaitko ovat ainoa este?) — Ei, vaan sanoin vain, että mielestäni se lisää eduskunnan mahdollisuuksia tehdä politiikkaa ja ilmaista tahtonsa, mitä en voi pitää pahana.

On tietysti niin, että minunkin mielestäni olisi pitänyt edetä hiukan toisella tavalla koko uudistuksessa kuin nyt on edetty eikä mielestäni pidäkään koko säästölakiesitystä tarkastella mustavalkoisena, linnoitautua sen vankkumattomaksi kannattajaksi tai sen vankkumattomaksi vastustajaksi. Itse olisin nähnyt hyvin tarpeellisena kytkeä koko tämän nk. säästölakiesityksen siihen, että lepäämäänjättämissäädöstöstä olisi voitu luopua kerralla kokonaan ja että samaan aikaan olisi myös voitu kirjata hallitusmuotoon edellä mainitsemani kansalaisten perusoikeudet. (Ed. Männistö: Tulkaa vasemmistoliittoon!) Silloin me olisimme voineet tietysti välttyä siltä, että nyt kun tämä säädös on väliaikaisesti voimassa, perustuslakivaliokunta joutuu toimimaan tulkitsijana siinä, mitä on säästäminen, ja toisaalta siinä, mikä on lakisääteistä perusturvaa. Mutta joka tapauksessa näin on nyt päätetty edetä.

Mielestäni sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä katson, että itsekkin olen jossakin määrin voinut vaikuttaa asiaan työryhmän ja perustuslakivaliokunnan jäsenenä — on huo-

mattavasti jäntevoittänyt ehdotusta edellyttämällä eräitä asioita. Perustuslakivaliokunta edellyttää, että ensinnäkin lakisääteinen toimeentulon turva on laveampi kuin hallituksen esityksessä ja siihen kuuluvat myös palvelut, joilla on perustoimeentuloa turvaava merkitys. Samoin perustuslakivaliokunnan mietinnössä todetaan, että ansiosidonnaisten etuuksien osalta on tulkittava vastaisuudessa, mitkä näistä kuuluvat lakisääteiseen perusturvaan. Mielestäni valiokunnan mietintö on näiltä osin varsin kelvollinen ja osoittaa hyvin eduskunnalle sen suunnan, miten hallituksen mahdollisesti aikanaan säästölakiesityksiä antaessaan tulee toimia.

Sanoin varhemmin, että mielestäni tässäkin tilanteessa on erinomaisen tärkeää se, että eduskunta pystyy harjoittamaan tehokasta ja kunnollista finanssipolitiikkaa. Mielestäni se on erityisen tarpeellista sen vuoksi, että markkinavoimat nyt jylläävät vailla suurempaa kontrollia ja rahapolitiikkakin on menettänyt siinä mielessä tehonsa, että ei kukaan kai tällä hetkellä usko voivansa väittää, että peruskoron säätelemisellä rahapolitiikassa voitaisiin tehdä yhtään mitään. Olisi kovin onnetonta, että samaan aikaan myös finanssipolitiikka olisi niin tehotonta, että ei voitaisi uskoa, että eduskunnan luotamusta nauttiva hallitus voi viedä eteenpäin talouden tervehdyttämiseen tai esimerkiksi julkisen talouden laajentamiseen tai kehittämiseen liittyviä pyrkimyksiänsä. Tällä minun mielestäni poistetaan se este, joka tällä hetkellä on ollut tehokkaan finanssipolitiikan harjoittamisen tiellä: se, että täytyy lähteä siitä, että saadaan aina tarvittavat hyvinkin laajat enemmistöt kootuksi keinolla millä tahansa. Sen vuoksi mielestäni esitystä voi perustella, ja uskon, että se on niin lähestyvän taantuman näkökulmasta kuin yleisemmin myös markkinoiden säätelämisen kanalta tarpeellinen.

Keskustelussa on myös väitetty, että tämä on askel hyvinvointivaltion purkamisen tiellä. (Ed. Astala: Voi olla!) — Se voi olla sitä, en tahdo kiistää sitä, koska jos eduskunnan enemmistö niin haluaa, se voi niin tehdä. — Mutta haluaisin kiinnittää huomiota myös toiseen seikkaan, joka mielestäni on suurempi vaara hyvinvointivaltiolle kuin se, että eduskunta voi säätää enemmistöllä myös julkisten menojen säästämistä. Se on se, että julkiset menot ovat paisuneet hyvin

nopeasti, ja ne ovat paisuneet niin nopeasti, että julkisten menojen sisällä on voinut syntyä etuuksia, joita tietyt kansalaisryhmittymät ovat voineet varsin vapaasti saalistaa, kohdentaa siihen vaatimuksensa ja käyttää hyväksi hyvinvointivaltion palveluita kuitenkin samalla niin, että ne, jotka ovat kaikkein kipeimmin hyvinvointipalvelujen tarpeessa, ovat tipahaneet eri luokkujen väliin tai kärryiltä kokonaan.

Esimerkiksi maatalouden tukijärjestelmistä on tullut niin monimutkainen, että maatalousyrittäjät voivat hyvin helposti hakea etuuksia yhteiskunnasta, kun kustannukset menevät leveälle, hyvin monen lain kautta. Näin mielestäni koko tämä viidakko on alkanut toimia jo paitsi tietysti kuluttajien kannalta myös maatalousyrittäjien itsensä kannalta huonoon suuntaan.

Uskon, että sosiaaliturvassa on aivan samanlaista viidakkoa ja monimutkaisuutta, joka johtaa siihen, että jotkut ryhmät voivat saada yhteiskunnalta etuuksia, jotka eivät oikeastaan oikeudenmukaisuusnäkökohdista heille kuuluisi. Mielestäni on hyvin tarpeellista ryhtyä katsomaan, mikä hyvinvointivaltiossa on sellaista, joka on kansalaisten kannalta erinomaisen tarpeellista, jolla turvataan tasa-arvoisuutta ja oikeudenmukaisuutta, mutta mikä on sellaista, joka siinä on uudistamisen tarpeessa. Viitataan tässä yhteydessä siihen keskusteluun, jota mm. Ruotsissa käydään julkisista menoista ja hyvinvointivaltiosta.

On aivan päivänselvä asia, että esimerkiksi päivähoidossa voi löytyä monennäköisiä ratkaisuja, jotka voivat olla palveluja käyttävien kannalta tarkoituksenmukaisempia kuin nykyjärjestelmä sinänsä voi olla. Ruotsissa on esimerkiksi päätetty siitä, että lasten vanhempien perustamaa osuuskuntaa yhteiskunta voi tukea yhtä lailla, kun vaaditaan yhä erikoistuneempia ja monimuotoisempia palveluita. Esimerkiksi kasvissyöjien lapset haluavat perustaa oman päiväkodin siksi, että haluavat päiväkodin ruokalistan olevan kasvisruokapohjainen. Olisi aivan järjetöntä edellyttää, että yhteiskunnan pitäisi tarjota jokaiselle kaikennäköisiä palveluita. Sen täytyy turvata tietyt perusedellytykset, mutta se voi myös tukea monimuotoisuutta esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa ikään kuin tämän kolmannen sektorin kautta, joka on juuri esimerkiksi järjestöjen ja yksityisten

kansalaisten aktiivisen toiminnan varassa.

Haluun tällä siis väittää sitä, että keskustelu hyvinvointivaltiosta on paljon paljon merkittävämpää ja tähdellisempää kuin sen puolustaminen linnoittautumalla valtiosäännön ja juridiikan taakse. Mielestäni näin tehdään suuri karhunpalvelus hyvinvointivaltiolle ja ihmisten keskinäisen tasa-arvoisuuden ja oikeudenmukaisuuden edistämiseksi, jos lähdetään siitä, että vain estämällä säästölait ihmisten etuuksia voidaan turvata. Kyllä mielestäni eduskunnassa niin poliittisen vasemmiston kuin myös oikeiston pitäisi kyetä tällainen haaste ottamaan vastaan.

Lisäksi haluaisin vielä muistuttaa erityisesti vasemmistoliiton keskustelijoita siitä, että nimenomaisesti sosialidemokraatit ovat halunneet, että tässä laissa on sosiaaliturvan turvalauseke. Kokoomus on tätä vastustanut, myös kokoomusta edustava ed. Kimmo Sasi työryhmässä jätti eriyvän mielipiteensä tältä perustalta. Eivät sosialidemokraatit siis ole tässä myymässä julkisia palveluita eikä missään tapauksessa purkamassa hyvinvointivaltiota, vaan mahdollistamassa avoimen parlamentaarisen keskustelun, kuitenkin niin että perusturva todella on aivan selkeästi turvattu tässä lakiesityksessä.

Herra puhemies! Olen siis sitä mieltä, että tämä esitys valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta voi mennä eteenpäin, koska mielestäni perustuslakivaliokunta ja sosiaalivaliokunta ovat tehneet erinomaisen hyvää työtä siitä huolimatta, että aikaa ei kovinkaan paljon ole ollut miettiä näitä kysymyksiä. Varmaa on, että sellaista lakia ei tästä olisi voitu kirjoittaaakaan, joka olisi yksiselitteinen ja ilman erimielisyyksiä tulkinnosta, nimenomaan siitä syystä, että nämä erimielisyydet ovat luonteeltaan poliittisia. Sen vuoksi, että erimielisyydet ovat poliittisia, en suinkaan kavahda tätä lakiesitystä vaan odotan innokkaana ensimmäisiä säästölakiesityksiä, joissa mitataan se, minkälaisen palvelujen takana eduskunnan enemmistö seisoo ja mistä se on valmis purkamaan. Minä mielelläni säästän enemmistöllä hävitäjäostoista, vientituesta, tarpeettomista byrokratiaa kasvattavista muista etuuksista, mutta pidän huolen siitä, että esimerkiksi lapsilisät tulkitaan sellaisiksi, että ne ovat kansalaisten perusturvaan kuuluvia. Kyllä minusta kannattaa ottaa politiikassakin haasteita vastaan.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli lohdullista kuulla, että sosialidemokraattisesta ryhmästä löytyi yksi, joka sanoi olevansa ei-vankkumaton säästölakien kannattaja. Kaikki muut sosialidemokraattiset puheenvuoron käyttäjät ovat osoittautuneet hyvin vankkumattoman suuriksi ja intomielisiksi näiden lakien kannattajiksi. (Ed. Jaakonsaaren välihuuto) — Onko ed. Jaakonsaarella jotain vastustamista? Ed. Jaakonsaari juuri kuuluu sarjaan, joka on täällä hyvin vankkumattomasti kannattanut säästölakeja.

Yhdyn ed. Alhon vaatimukseen siitä, että perustuslailla on voitava turvata kansalaisten taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet ja ne on myöskin käytännössä tulkittava sillä tavoin. Toivon mukaan sosialidemokraatit edistävät perusoikeuksien täydentämistä yhtä suurella innolla kuin nyt säästölakien säätämistä.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Alholle ilmoittaa, että me täältä vasemmalta tuemme valtiosääntöuudistuksia, mikäli ne ovat toisen suuntaisia, ettei niillä haluta purkaa ihmisten perusturvallisuutta, koska hyvinvointivaltiossa, joihin Suomi lukeutuu, käsityksemme mukaan ihmisillä kuuluu olla sellainen perusturva, joka on oikeudenmukainen. Rikkaat ihmisethän siitä eivät kannu huolta, vaan ne ihmiset, jotka tarvitsevat sitä turvallisuutta monissa eri muodoissa. Me kannamme ja haluamme kantaa siitä vastuuta. Toivomme myöskin, että sosialidemokraatit muuttaisivat tässä kantaansa ja lähtisivät tukemaan sitä ajatusta, jota me olemme täällä kaikkien asioiden yhteydessä esittäneet.

Sen vuoksi me emme voi tätä lakiesitystä tukea, koska tähän on päänavaus sille markkinapolitiikalle, jota täällä on tehty. Herää vain kysymys, kenenkä enemmistöllä se tehtiin tässä salissa, kun annettiin markkinavoimille vapaus, josta taas tuhannet ja tuhannet konkurssit tulevat perheille ja pikku yrittäjille. Enemmistöpäätöksellähän se täällä tehtiin. Nyt kun markkinavoimat vapaasti mellastavat maassa, niin kuin ed. Alho äsken totesi puheenvuorossaan, se aiheuttaa tuskaa kansalaisille niin monin eri keinoin ja muodoissa.

Ed. Pohjola: Arvoisa puhemies! Minä yhdyn ed. Alhon erinomaiseen puheenvuoroon ja tarkastelen samaa kysymystä hiukan toisesta näkökulmasta. Olen otsikoinut tämän: Tarvitaanko meillä säästölakeja? Suomessa kolmasosa eduskunnan jäsenistä eli 67 kansanedustajaa voi äänestää lakiehdotuksen lepäämään pääsääntöisesti seuraavien valtiopäivien jälkeen pidettäville valtiopäiville. Hallitus ehdottaa nyt valtiopäiväjärjestystä muutettavaksi väliaikaisesti lisäämällä siihen uuden 66 a §:n, jolla kielletään säästölakeja koskevien ehdotusten lepäämään jättäminen.

Säästölakiehdotuksen lepäämäänjättämiskiellolle asetettaisiin kuitenkin hyvin tiukat ehdot. Säästölain kaikkien säännösten tulee koskeva valtion menojen vähentämistä, lykkäämistä tai niiden toimeenpanoa. Toiseksi, lepäämäänjättämiskiellon edellytyksenä on, että laki on tarkoitettu olemaan voimassa enintään vuoden ja että säästölaille ei heikennetä yksilöiden toimeentulon lakisäätteistä perusturva.

Kepu vastustaa tätäkin uudistusta lähinnä kahdella perusteella. Se katsoo, että lepäämäänjättämissäännöksen poistaminen vesittäisi vähemmistösuojan. Vähemmistö tehtäisiin parlamentaarisesti hampaattomaksi. Toiseksi, näin tuhoettaisiin suomalainen konsensuspolitiikka eli erityislaatuinen suomalainen parlamentarismi.

Ovatko nämä vastustamisen perustelut kestäviä? Vai onko vastustamisen takana jokin muu syy, jota halutaan peitellä?

Nykyaikainen lepäämäänjättämissäännöstö on aikansa elänyt. Lepäämäänjättämissäännöstö on peräisin vuoden 1906 valtiopäiväjärjestyksestä. Se luotiin tuolloin pehmentämään siirtymistä nelikamarisesta säätyvaltiopäivälaitoksesta yksikamariseen, yleisellä äänioikeudella valittuun kansanedustuslaitokseen. Eduskunnan kolmasosan suuruiselle vähemmistölle eli 67 kansanedustajalle annettiin oikeus viivyttää lakiehdotuksen hyväksymistä — nimenomaan viivyttää.

Vuosisadan alussa monessa maassa kaksikamarisen parlamentin ylähuoneella oli samantapainen valtaoikeus. Nykyisin tiettävästi missään muussa Euroopan maassa perustuslait eivät tunne yleistä lepäämäänjättämissäännöstöä.

Lepäämäänjättämissäännöksen alkuperäinen tarkoitus oli siis lähinnä sellaisten lakihankkeiden viivyttäminen, joita määrävä-

hemmistö piti vähemmän harkittuina. Käytännössä lepäämäänjättämisoikeus on tosiasiallisesti muuttunut vähemmistön estämisevallaksi — ei viivytämisevallaksi, vaan estämisevallaksi. Näin erityisesti silloin, kun se on kohdistunut määräaikaiseksi tarkoitettuihin tai muutoin sellaisiin lakiehdotuksiin, jotka eivät siedä viivytelyä yli vaalien. Yli 80 prosenttia lepäämään jätetyistä laeista onkin viime vuosina ollut juuri säästölakeja.

Nykyaikainen ja lepäämäänjättämisseännöstä tehokkaampi tapa suojata vähemmistöjä ovat perustuslakiin otettavat perusoikeussäännökset, aivan kuten ed. Alho totesi. Suomen hallitusmuodon perusoikeussäännökset ovat eräiltä osin puutteelliset. Valtiosääntöä onkin täydennettävä perusoikeuksien osalta.

Miksi säästölakeja tarvitaan? Säästölakien lepäämäänjättämiskielto on koettu tarpeelliseksi jo toistakymmentä vuotta — vaikka täällä on puhuttu kiireisestä aikataulusta, kyllä tätä on pitkään harkittu. Tämä johtuu lähinnä kolmesta seikasta:

1) Suurin osa valtion menoista, noin 80 prosenttia, on siten sidottuja, ettei eduskunta voi niihin vaikuttaa pelkästään budjettipäätöksellään.

2) Julkisen talouden bruttokansantuoteosuus ja veroaste ovat jo niin korkeat meillä, ettei niitä voida enää kasvattaa.

3) Uusia perusteltuja menotarpeita jää vuosittain miljardien markkojen edestä toteuttamatta. Säästötoimenpiteitten kohdistaminen pelkästään valtion talousarviossa oleviin ns. harkinnanvaraisiin menoihin, joita on noin 20 prosenttia, ei ole kohtuullista, koska monet niistä ovat yhteiskunnalle hyvin keskeisiä; esimerkkinä mainittakoon asuminen, ympäristö, liikenne, koulutus, tutkimus jne.

Keskustelua säästölaeista ei tule käydä pelkästään oikeudelliselta tai valtio-opilliselta pohjalta, kuten keskusta haluaisi, vaan se on kytkettävä hyvinvointivaltion kehittämiseen ja kansantalouden suorituskykyyn. Tällä hetkellä valtion vaihtotaseen vaje on lähes 25 miljardia markkaa. Maan teollisuus odottaa pahinta laskusuhdannetta vuosikymmeniin, ja bruttokansantuote laskee miinuspuolelle ensimmäistä kertaa kymmeneen vuosiin. Suomen hintataso on noussut Oecd:n teollisuusmaiden korkeimmaksi. Joka tässä taloudellisessa tilanteessa asettuu vastustamaan

esteiden raivaamista säästölakien tieltä, toiminee muiden tarkoituksien pohjalta kuin maan talouden kuntoon saattamiseksi.

Mitä menetetään, jos siirrytään länsieurooppalaiseen enemmistöparlamentarismiin? Ilman lepäämäänjättämisseännöäkin Suomen valtiosäännössä on niin monia valtion johtamista kahlitsevia ja hidastavia ainesosia, että on aiheellista luopua lepäämäänjättämismahdollisuudesta. Missään muualla Euroopassa perustuslait eivät tunne yleistä lepäämäänjättämisseännöstä, kuten on todettu. Euroopan integroitua on edellytettävä, että lainsäädäntöä kyetään muuttamaan Suomessa yhtä joustavasti kuin muissa valtioissa.

Siirtymistä kohti länsieurooppalaista normaaliparlamentarismia on vastustettu mm. viittauksilla poliittisen kentän polarisoitumiseen ja politiikan koventumiseen. Tutkijoiden mukaan poliittisen kentän polarisoituminen on kiinni pikemminkin historiallisista tekijöistä ja puoluejärjestelmän kehittymisestä kuin lepäämäänjättämiseninstituutiosta. Myytti on myös politiikan koveneminen. Isoja lainsäädäntöesityksiä ei ole jätetty lepäämään, vaan lähes poikkeuksetta vain tulojakolakeja. Länsieurooppalaiset parlamentit toimivat ilman lepäämäänjättämisseännöstä. Niissä ei ole vähemmistöjä sortettu parlamentissa tai sen ulkopuolella.

Tahdotaanko säästölakien vastustamisen todellinen syy salata? Keskusta, vasemmistoliitto ja SMP vastustavat säästölakien säätämisyjärjestyksen muuttamista. Ne puhuvat toisaalta vähemmistösuojan säilyttämisen tarpeellisuudesta ja toisaalta konsensuspolitiikan jatkamisen puolesta. Edellä olen osoittanut, että kumpikaan näistä perusteista ei ole kestävä eikä rakennu länsieurooppalaiselle kansanvaltaiselle parlamentarismille. Vastustajat ovat vanhan, lohkoutuneen yhteiskunnan kannattajia ja edellyttävät, että pienimmätkin muutokset budjettiin täytyy neuvotella kabineteissa vähemmistön sanelemin ehdoin.

Myös suomalainen politiikka kaipaa avoimuutta ja raikkautta. Jos hallitus tekee poliittisesti huonoja esityksiä, se kantaa myös poliittisen vastuun. Olen saanut sen vaikutelman, että keskustan todellinen syy on estää hallitusta käymästä käsiksi maatalouden ylituotannon tukimiljardien järjettömään tuhlailuun, mikä saattaisi tulla kysymykseen yhtenä säästökohteena. Onhan niin, että siltä

osin, kuin maataloudesta on säädetty suoraan laissa, säästölakia voitaisiin käyttää. Tällöin säästölait voisivat koskea usean miljardin markan säästöjä. Tämän kansantalouden kannalta kestävämmän tilanteen purkamisen ja ylituotannon vientimiljardien säästämisen keskusta tahtoo estää kansantaloudesta ja muista kuin maatalousyrittäjistä piittaamatta.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Ihmettelen, että ed. Pohjola esiintyy suurena maatalousasiantuntijana. En tiedä, mihin hänen puheensa perustuu. Mitä hän tässä esitti, varsinkin lopussa, jonka kuulin, ei pidä ollenkaan paikkaansa. Olisin ed. Pohjolalta kysynyt, että kun kaikki lait, jotka koskevat maatalouden lakisäätöistä suojaa, on tehty sosialidemokraattien kanssa yhdessä, niin miten keskustapuolue voi yksin niistä vastata. Keskustapuolue on ollut neljä vuotta oppositiossa, eikä ole tullut yhtään sellaista lakia, jota olisimme kaataneet. Olisi hyvä saada vastaus eikä lähteä yleisesti syyttämään. Tietysti meitä voidaan syyttää kaikesta, mutta pitää myös perustella.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Pohjola puheenvuorossaan puuttui lopuksi maatalouden säästökohteisiin ja nimenomaan siihen, että sieltä voidaan miljardeja säästää. Tämä on tavattoman yksipuolinen näkemys asiasta. Nimittäin samassa suhteessa kuin vähennämme maataloustuotantoa, lisäämme viljelijöiden työttömyyttä. Ed. Pohjolan olisi syytä laskea, mitä tekee valtion kukkarolle se, että sen jälkeen osa viljelijöistä joutuu turvautumaan työttömyyskorvaukseen, koska nähdäkseni tämän päivän yhteiskunnassa ei ihmisiä kuitenkaan jätetä heille.

Se, mitä ed. Pohjola puheenvuorossaan pohdiskeli nimenomaan vähemmistösuojan vesityksestä ja konsensuspolitiikan tuhoamisesta, on tosiasia. Eli tällä esityksellä oppositiolta viedään hampaat, on se oppositio mikä puolue tai mitkä puolueet tahansa. Tätä taustaa vasten, kun ajatellaan, minkälainen kehitys Euroopassa, erityisesti itäisessä Euroopassa, tällä hetkellä on, saattaa olla aika lähellä ajankohta, jolloin suomalaiset sosialidemokraatit tarvitsisivat vähemmistösuojaa. Tänä päivänä olette voimainne tunnossa. Vaalien jälkeen nähdään, mikä on

tilanne. Muutamien vuosien päästä saattaa olla tilanne toinen. Se, että meillä on tiukka vähemmistösuoja, pakottaa asian valmistelijat jo ottamaan huomioon pientenkin väestöryhmien edut.

Ed. Pohjola: Herra puhemies! Ed. Virolaiselle: Suomalaiset eivät enää hyväksy sitä, että tuli sato tai kato, niin aina valtio maksaa. Myös maatalousyrittäjällä tulee olla yrittäjäriski. Meidän tulee luopua sodan jälkeisestä maataloussäännöstelypolitiikasta niin kuin on luovuttu kaikkialla muualla Euroopassa. Kysymys on kehityksestä, kysymys on valtiontalouden kantokyvystä. Kaikkineen maatalouden tuki Oecd:n laskelmien mukaan on vuosittain 20 miljardia markkaa, josta vientituki pelkästään noin 4 miljardin markan luokkaa. Tätä ei näin pienen maan kansantalous pitemmän päälle kestä. Tästä on kysymys.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Pohjolalle pitää jälleen kerran kertoa, mikä tämä 20 miljardia markkaa on, jota ed. Pohjola puheenvuorossaan viljelee. Aivan samanlainen laskelma kuin maatalouden osalta voitaisiin tehdä vaikka suomalaisen hierojan osalta ja verrata suomalaisen hierojan palvelumaksua Euroopan halvimpaan hierojaan, joka löytyy Portugalista. Jos Suomessa hieroja veloittaa 150 markkaa kerta ja Portugalissa 30 markkaa kerta, niin silloin suomalainen, joka käyttää näitä palveluja, tukee hierojaa 120 markalla joka ainoa kerta. 20 miljardia markkaa, ed. Pohjola, on sen maailmalla dumpatun elintarvikkeen hinnan ja Suomessa maksetun hinnan ero. Sillä ei ole mitään tekemistä todellisten tuotantokustannusten kanssa. Sellaista maataloutta Suomeen ei synnykään, jossa tuotantokustannuksia ei korvata.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! Kun puhutaan tukiaisista, niin ehkä pieni kuvaava esimerkki siitä, miten yhteiskunta tukee muita alueita Suomessa, ei vain maataloutta. Kun kansanedustaja esimerkiksi ostaa lipun oopperaan ja maksaa siitä 50 markkaa, niin valtio maksaa siitä 450 markkaa. Jos katsotaan, miten muut valtiot Euroopassa tukevat maataloutta, niin minulla on asiakirja, josta käy selville, että esimerkiksi suurimmat tuet, mitä Länsi-Saksa, siis nykyinen Saksa, antaa

ylipäänsä elinkeinoille, suuntautuvat maatalouteen ja vuoriteollisuuteen. Siellä maatalouden osuus on yli 45 miljardia Suomen markkaa. Ei Suomi maataloustuissansa ole suinkaan mikään yksinäinen ja kavahdettava ilmiö, se kuuluu asiaan kautta Euroopan.

Ed. Pohjola: Herra puhemies! Me menemme vähän sivuraiteille, jos puhumme pelkästään maataloudesta säästämiskohteenä. On niitä toki muitakin, mutta tämä nyt on otettu esille. Toteaisin sen, että 72 prosenttia on budjetista maksettuja tukia Suomessa maatalousyrittäjille taikka rajasuojan muodossa maksettuna. Euroopassa tuo luku on 32 prosenttia. Ero on huikea. Suomessa se on maailman korkein.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

21) Ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtionaloutta koskevien säännösten muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 262
Lakialoitteet n:ot 95/1988 vp. sekä 48 ja 127
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelu:

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle noin kolme kuukautta sitten eli viime vuoden marraskuun alussa esityksen Suomen hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtionaloutta koskevien säännösten muuttamisesta. Hallituksen esityksen perusteluissa kerrotaan lakiesityksen valmisteluista, jotka alkoivat keväällä 1989, ja sitä aikaisemmista asioista koskevista eduskunnan lausumista. En osaa sanoa, onko komitea ja muu valmistelutyö ollut riittävän perusteellista, mutta eduskunnalle kolmen kuukauden aika säättää näin laajaa ja merkittävää lainsäädäntöä on ollut

aivan liian lyhyt. Kun tuohon annettuun aikaan sisältyy budjetin käsittely ja eduskunnan joulutauko sekä monia hallituksen kiireellisenä pitämiä esityksiä, kuten päiväjärjestyksen edellinen asia, jotka halutaan valmiiksi ennen vaalilomaa, aikaa käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen perusteelliseen käsittelyyn ei tosiaan ole ollut tarpeeksi.

Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtionaloutta koskevat säännökset ovat vanhoja ja vanhentuneita, joten uudistamiseen kyllä on aihetta. Tavoitteeksi esitetty pyrkimys vahvistaa ja turvata eduskunnan budjettivaltaa sekä mahdollistaa valtion taloudenhoidon kehittäminen myös pitkällä aikavälillä samoin kuin säännösten ajanmukaistaminen ovat luonnollisesti oikeita. Muutakin tärkeitä tavoitteita olisi tullut asettaa, kuten budjettiesityksen julkisuuden parantaminen ja eduskunnan päätöksen sitovuus valtionaloutta koskevissa asioissa. Lisäksi voi hyvin yhtyä siihen perustuslakivaliokunnan asiantuntijan käsitykseen, jonka mukaan asetettujenkin tavoitteiden toteuttamiseksi on tässä esityksessä vasta raapaistu vähän pintaa. Aikapulan johdosta ei perustuslakivaliokunnassa kyetty perehtymään riittävällä perusteellisudella asiantuntijoiden esittämiin näkökohtiin.

Perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä vasemmistoliiton ja Suomen keskustan vastalauseessa puututaan muutosehdotuksin kahteen asiaan hallitusmuodossa ja yhteen valtiopäiväjärjestyksessä.

Ehdotamme vastalauseessamme uutta 66 a §:ää hallitusmuotoon vasemmistoliiton edustajan Laaksosen aloitteen pohjalta. Tämän pykälän hyväksyminen parantaisi kansalaisten mahdollisuuksia saada tietoa budjetin valmisteluun liittyvistä asioista kuten eri ministeriöiden ehdotuksista sekä virastojen, laitosten ja liikeyritysten toiminta- ja taloussuunnitelmista. Tällaisten tietojen julkistaminen parantaisi kansalaisvalvontaa ja auttaisi tietämään, mihin on vastaisuudessa ja budjetin eri käsittelyvaiheissa panostettava ja kiinnitettävä huomiota.

Perustuslakivaliokunnan enemmistö ei halunnut myöskään lisätä eduskunnan budjettivaltaa hyväksymällä kansanedustajan aloitteen pohjalta talousarvioon otetun määrärahan tai muun päätöksen yhtä sitovaksi kuin hallituksen ehdotuksesta hyväksytty päätös on. Edustaja-aloitteen pohjalta tehty päätös

otetaan siis valtion talousarvioon ehdollisena, vaikka valtiovarainvaliokunta yksimielisesti lausunnossaan perustuslakivaliokunnalle ehdottaa ehdollisuuden poistamista. Valtiovarainvaliokunnan hyvin perusteleman lausunnon mukaisesti pitäisikin hallitusmuodon 68 § kirjoittaa tuon lausunnon mukaisesti kuten vastalauseessamme ehdotamme.

Kansanedustajien ajallisia mahdollisuuksia talousarvioaloitteen tekemiseen ei hallituksen esityksessä ole parannettu siten kuin tulisi tehdä. Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ään sisältyy säännös, jonka mukaan talousarvioaloite voidaan tehdä aikana, joka alkaa siitä, kun valtion talousarvioesitys on ilmoitettu saapuneeksi, ja päättyy kello 12 seitsemäntenä päivänä sen jälkeen. Tämä viikon määräaika on liian lyhyt, lisätalousarvion osalta tätäkin lyhyempi, ja olisi kohtuullista, että määräajaksi asetettaisiin kaksi viikkoa eli 14 päivää.

Arvoisa puhemies! Tulen tekemään toisessa käsittelyssä vastalauseen sisältämät muutosehdotukset.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

22) Ehdotus laiksi valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 100
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 47

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 47.

Keskustelu:

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Olemme käsittelemässä tosiaan valtion paikallishallinnon uudistamista, jonka tarkoituksena on pitkälti saman tyyppinen uudistus kuin postien kohdalla nyt ollaan toteuttamassa eli lakkautetaan nimismiespiirejä jatkossa ja rakennetaan entistä suurempia hallinnollisia piirejä kihlakuntaperiaatteella.

Edessäni on keskustan vastalause, joka on valiokunnan mietintöön jätetty, ja tässä vastalauseessa lähdetään liikkeelle siitä lausumasta, jonka laki- ja talousvaliokunta antoi hallinnon selontekoa koskevaan esitykseen 29.5. Tässä todetaan, että ”käytännössä selonteossa kaavailtu paikallishallinnon järjestäminen merkitsisi hallinnon uudistamisen periaatteista poiketen hallinnon keskittämistä ja palvelujen heikkenemistä monissa kunnissa. Käytännössä yhden luukun periaatteen mukaisesti toimivista yli 200 nimismiespiiristä jäisi jäljelle 90—100 piiriä. Nykyinen järjestelmä, joka koskee keskeistä osaa valtion paikallishallintoa, on kuitenkin osoittautunut tehokkaaksi, palvelukykyiseksi ja kansanläheiseksi. Valiokunta katsoo, että nimismiespiirejä ei tule yhdistää ilman niiden kuntien suostumusta, joita muutos koskee”.

Tällaisen yksimielisen kannanoton laki- ja talousvaliokunta on ottanut 29.5.1990. Nyt kuitenkin tästä kannasta riippumatta eduskunta on saanut 11.9. tämän esityksen, joka on lähetetty valiokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi.

Tiedän sen, että tätä esitystä yritettiin saada siirtymään, tavallaan mätänemään valiokuntaan, mutta siinä käytännössä ei valitettavasti onnistuttu. Eli näin vähän painoarvoa eduskunnan laki- ja talousvaliokunnan yksimieliselle kannanotolle hallitus on antanut, kun se ajaa härkäpäisesti uudistuksen läpi, joka käytännössä valitettavasti tavallisen kansalaisen kohdalla merkitsee matkojen pitenemistä, turvattomuuden lisääntymistä jne.

Tämän esityksen kolmannessa käsittelyssä keskustan ryhmä tulee esittämään esitystä hylättäväksi. Tulemme tekemään kaikkemme sen eteen, että se ei tulisi voimaan ennen kuin vasta uuden eduskunnan mahdollisesti hyväksymänä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Samanaikaisesti on kaksi huonoa lakia käsitteilyssä eduskunnassa, paikallishallintoa koskeva laki sekä poliisihallintolaki. Sanon muutaman sanan poliisin osalta sikäli, että tähän merkitsee poliisipiirien yhdistämistä ja poliisipiirien koon merkittävää laajenemista.

Siihen on olemassa kyllä perusteita. Suomessa on tiettyjä poliisipiirejä, joiden erillään pitäminen on ollut täysin järjenvastaista. Mutta tämä laki ja poliisihallintolakikin on

tehty liian hätiköiden eikä ole otettu huomioon tiettyjä asioita, mm. sitä, että poliisien resurssit vähenevät tämän rakennemuutoksen kautta. Valtionhallinnossa vähenee useita satoja poliisivakansseja olemassa olevien suunnitelmien mukaisesti samalla, kun poliisipiirien koot kasvavat. On selvää, että poliisimpien lukumäärä poliisipiirejä kohden pysyy samana, mutta palvelut huononevat merkittävästi. Sen jälkeen, kun nämä asiat toteutuvat, poliiseja ei enää saa syrjäisille poliisipiirien laidoille silläkään tavoin kuin on tänä päivänä tapahtunut eli heikosti.

Samalla myös toimistopalvelut ja hallinnolliset palvelut tulevat aivan varmasti keskittymään. Eivät nykyisten nimismiespiirien kansliat tule säilymään palvelutehtävissä lupausista huolimatta, vaan keskittyvät nimenomaan poliisipiirien keskuspaikoille.

Tulemme tästä syystä, koska molemmatkin lakiehdotukset ovat mahdollisia, yhtymään täällä tehtäviin hylkäysesityksiin ja äänestämään niiden puolesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

23) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta 1990

Ainoa käsittely

Mainittu kertomus (K n:o 18)

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 34

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 34.

Keskustelu:

Ed. H e t e m ä k i - O l a n d e r: Herra puhemies! En voi muuta kuin valittaa, että ed. Laine ei ole käyttämässä puheenvuoroaan. Hänen kommenttinsa ovat usein olleet sekä kiinnostuneita että asiantuntevia ja niistä lisäksi on saanut aiheen vastauspuheenvuoroihin. Silläkin tavalla ne olisivat olleet paikallaan.

Haluan ihan muutamalla sanalla todeta eräitä keskeisiä asioita kertomuksesta, joka nyt on käsittelyssä. Erityisesti haluan painottaa sitä, että pohjoismaisten yhteistyöelinten keskeisenä tehtävänä on huolehtia Pohjolas-ta yhtenä kokonaisuutena ja luoda sellaisia yhteistyömuotoja, että pohjoismaista yhteistyötä voidaan edistää myös uusien yhteistyökuvioiden sävyttämässä Euroopassa. Tämä mielestäni on koko toiminnan lähtökohta. Se on myöskin ollut lähtökohta silloin, kun olemme halunneet laajentaa keskustelua kansainvälisempään suuntaan.

Haluaisin todeta myöskin sen, että Suomen valtuuskunnan taholta ei ole haluttu laajentaa varsinaisesti ulkopoliittista keskustelua, mutta kylläkin kansainvälistä keskustelua. Tämä aika on sellainen, että kansanedustajan vapaata keskustelu-oikeutta on mahdotonta rajata eräissä tai oikeastaan missään asioissa. Sen vuoksi katson itse, että ne säännöt, jotka on otettu tavaksi ja joista itse asiassa ei ole merkintää Pohjoismaiden neuvoston järjestyssäännöissä, ovat siltä osin vanhentuneita, että meidän on toki nähtävä kehitys muussa maailmassa ja meidän on nähtävä Pohjoismaat yhtenä osana tätä kehitystä. Uskon, että tähän suuntaan on aivan terveellistä viedä myöskin Pohjoismaiden neuvoston työtä, koska muutenhan me jäämme aivan yksinäiseksi saarekkeeksi, jonka merkityskin voi silloin kyseenalaistua.

Olen yhtä mieltä presidentti Koiviston esittämien kantojen kanssa, että on sääli, jos pohjoismaiset aspektit jäävät ulkopoliittisten kysymysten alle. Sehän toki ei ole tarkoitus. Mutta emme myöskään voi olla huomaamatta niitä tapahtumia, jotka lähialueilla ovat käynnissä.

Pohjoismaiden vaatimus kansainvälisen aspektin huomioon ottamiseksi tuli ilmiselvästi esiin siinä vaiheessa, kun Pohjoismaat ryhtyivät keskustelemaan eri tavoista liittyä Euroopan yhteiseen taloon eli tavalla tai toisella liittyä Euroopan talousyhteisöön ja lähteä rakentamaan näitä linjoja yhteisin päätöksin. En voi kuin valittaa sitä, että nämä ratkaisumallit ovat viime vuosina olleet hiukan hajanaiset. Eri Pohjoismailla on hiukan erilainen lähtökohta ollut, ja selkeätä yhtenäistä ratkaisumallia ei sittenkään ole voitu kehittää, vaikka kaksi vuotta sitten näytti aivan ilman muuta selvältä, että ne neljä Pohjoismaata, jotka eivät olleet Euroopan

talousyhteisön jäseniä, siis muut paitsi Tanska, ovat löytäneet Eta-neuvottelut yhteiseksi pohjaksi. Se olisi siinä vaiheessa ollut aivan selkeä ja hyvä lähtökohta. Nythän siitä on poikkeavia mielipiteitä. Mutta vielä tänä päivänä tuntuu pitävän paikkansa, että ensisijaisesti nyt pyritään yhteisiin tuloksiin Eta:n kautta, ja toivottavasti myöskin pohjoismaista ääntä saadaan enemmän kuuluviin.

Koska en halua puuttua tähän lähemmin, haluan vain todeta, että pohjoismaisen yhteistyön keskeinen tehtävä tulisi olla koordinointi ja yhteisten aloitteiden teko myöskin kansainvälisillä yhteistyöfoorumeilla. Sitä varten meillä on mainio koneisto, ja olemme oppineet tekemään yhteistyötä, josta itse asiassa tämä kertomus nytkin on osoitukseksi.

Kun Euroopan neuvoston presidentti Lalumière kävi täällä sen jälkeen kun Suomikin oli Euroopan neuvostoon liittynyt, hän useaan otteeseen totesi, mikä onni Suomella ja Pohjoismailla onkaan, kun olemme pystyneet rakentamaan yhteistyötä. Hän oli juuri palannut Itä-Eurooppaan tehdylt kierrokselta ja totesi valittaen, että siellä tätä valmiutta ei lainkaan ole ja sen vuoksi myöskin edistysaskeleet ovat lyhyempiä.

Tänä päivänä tuntuukin olevan asianlaita niin, että jos me haluamme saada — niin kuin toki joskus halusimme — tunnustusta pohjoismaiselle yhteistyölle, niin tunnustus täytyy hakea Euroopasta. Täältä me emme sitä saa, vaikka tässä suhteessa olemme edenneet monilla alueilla.

Viime vuoden poliittisesti ehkä kiinnostavin seikka lienee se, että Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto vieraili loka-kuussa Moskovassa ja Baltiassa. Tämä matka itse asiassa oli seurausta pitkälti siitä, että presidentti Gorbatsšov oli tämän tyyppistä lähentymistä ehdottanut Suomessa vieraillessaan. Meillä Pohjoismaiden neuvostossa oli kyllä suunnitelmia jo ennestäänkin ollut, että tällaista yhteistyötä lähialueisiin täytyy kehittää. Tämä työ on edelleen jatkunut ja uskon, että tulee myöskin jatkumaan. Luulen, että ne askeleet, jotka tähän asti olemme ottaneet saadaksemme yhteistyötä läheisemmäksi, ovat olleet täysin oikeita.

Me olemme pyrkineet antamaan Baltian maiden edustajille oppia parlamentarisesta käytännöstä. Olemme pyrkineet rakenta-

maan väyliä, että he myös näkisivät, millä tavalla yhteistyötä voidaan tehdä. Olemme myös kutsuneet Baltian edustajat Kööpenhaminan kokoukseen helmikuun viimeiselle viikolle näkemään, millä tavalla kansainvälistä yhteistyötä pohjoismaisella tasolla tehdään. Nämä kaikki suunnitelmat ovat varmasti ihan järkeviä, likeisiä ja tärkeitä lähialueiden kannalta katsottuna.

Me pyrimme myös organisatoriseen tarkistamiseen, ja tarkoituksena on tietysti helpottaa neuvoston työn kansainvälistämistä, vahvistaa parlamentaarikkojen vaikutusta pohjoismaista budjettia käsiteltäessä ja antaa valiokunnille ja puheenjohtajistolle mahdollisuudet tehdä suoraan poliittisia aloitteita. Lisäksi toivoisimme, että istuntoja tulisi olemaan useampi kuin yksi vuodessa, koska se selvästi jouduttaa asioiden käsittelyä, joka kieltämättä on kankeata ja hidasta.

Suomen valtuuskunta on omissa kannanotoissaan ja kiirehtiessään organisaatiouudistusta todennut, että Pohjoismaat voivat olla menestyksellisen alueellisen yhteistyön malli. Mutta meidän on sitä varten kyllä pyrittävä nopeisiin muutoksiin, joilla voimme työtä tehostaa. Mainitsin jo, että kaksi istuntoa vuodessa tehostaisi tätä omalta osaltaan. Budjettivalta, jos sitä annettaisiin parlamentaarikoille enemmän, tehostaisi sitä ja lisäksi vielä selkeä kannanotto siitä, että kansainvälisen yhteistyön edellytyksiä voitaisiin parantaa. Nämä ovat minusta ne kaikkein keskeisimmät ja merkittävimmät asiat, joita pohjoismaisen yhteistyön osalta voidaan odottaa.

Olen tavattoman iloinen siitä, että ulkoasiainvaliokunta mietinnössään on itse asiassa hyväksynyt Pohjoismaiden neuvoston esittämät ajatukset. He ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että Pohjoismaiden neuvoston viime vuoden istunnossa esitettiin kritiikkiä neuvoston päätöksenteon hitaudesta. Se on aivan selvä ja oikea kritiikki, ja tätä kritiikkiä mekin tietysti, jotka tätä työtä teemme, odotamme.

Meidän olisi tultava vahvemmiksi puolustaessamme pohjoismaisia arvostuksia meneillään olevassa Euroopan integraatioprosessissa, koska meillä on edellytykset. Meidän pitäisi vain ottaa ripeämmin kantaa siinä yhteydessä esille tuleviin kysymyksiin. Olen siis iloinen tästä mietinnöstä ja toivon, että se voi olla osviittana, kun me lähdemme

jatkossakin pohjoismaista yhteistyötä rakentamaan. Olen tänä päivänä melko lailla huolestunutkin asioiden tilanteesta. Se johdattaa tietysti myös siitä, että meidän pitää olla huolestuneita koko Euroopan tilanteesta, jopa koko maailman tilanteesta.

Mutta meidän pitäisi pohjoismaista yhteyttä, sen kykyä tehdä yhteistyötä ja sen ominaisuuksia, voida ylläpitää myös tuossa eurooppalaisessa talossa. Ne asiat ovat niin tavattoman arvokkaita, jotka meillä on puolustettavina. Ajattelen tietysti niitä asioita, jotka täälläkin on eri yhteyksissä moneen kertaan keskeisiksi pohjoismaisiksi voimavaroiksi todettu: meidän demokratia-käsityksemme, meidän vastuumme ympäristöstä, meidän sosiaaliturvamme. Ne ovat kaikki asioita, meidän kulttuuriperintömme, jota meidän pitää puolustaa myös Euroopassa. Sitä varten tarvitaan nopeammin toimivaa pohjoismaista yhteistyötä, suurempaa kiinnostusta siihen ja itse asiassa kyllä tämän työn arvostustakin enemmän. Kyllä me muuten olemme liian vähäinen osa Eurooppaa, jos emme sitä yhteistä Eurooppaa voi olla rakentamassa vähän isommassa joukossa.

Nyt on aivan ilmiselvästi näkynyt, että Strasbourgista, Genevestä, Pariisista tulevat ihmiset tulevat kertomaan minulle uutena asiana, että etpä ymmärrä kuinka tavattoman hyvin pohjoismainen yhteistyö toimii: Teimme siellä ja siellä kokouksessa ehdotuksen, ja se meni läpi. He kertovat sitä kuin uutta asiaa, ja kuitenkin se on tosiasia myös silloin, kun näillä foorumeilla tätä työtä teemme.

Toivon, että Pohjoismaiden neuvoston työ nousee entistä tärkeämmäksi ja sille kuuluvaan merkittävään asemaan vielä selkeämmin 90-luvulla. 80-luvulla ja varsinkin sen alkuvuosina tuijotettiin ehkä hiukan liian paljon siihen Eurooppaan, joka oli muodostumassa, ja unohdettiin lähialueet. Kuitenkin meidän pitää olla lähialueiden kanssa ystäviä ja niiden kanssa osata tehdä yhteistyötä, jotta me olisimme vahvoja maailmallakin.

Ed. Björkstrand: Herr talman, herra puhemies! Det är anmärkningsvärt att utrikesutskottet har hört endast två sakkunniga, ordföranden och generalsekreteraren i Finlands delegation i Nordiska rådet, vid behandlingen av verksamhetsberättelsen för år 1990. Båda personerna är alltså mycket nära

förtrogna med det arbete som just nu bedrivs, men det skulle ha varit viktigt med en kritisk distans till arbetet och en grundligare behandling inte minst med tanke på den genomgripande förändring det nordiska samarbetet står inför i den europeiska integrationsprocessen.

När nu Sverige har tagit ett steg längre från Ees-processen och meddelat att man kommer att lämna in sin EG-ansökan ter sig en gemensam nordisk linje och en gemensam nordisk EG-utredning om för- och nackdelarna med en anslutning till EG som mycket önskvärd. Också för EG skulle en gemensam nordisk EG-utredning och en eventuell gemensam medlemsansökan vara en inte obetydlig utmaning för EG. EG måste nämligen senast i det skedet presentera riktlinjerna för sin framtida utveckling när det gäller utrikes- och säkerhetspolitiken. En positiv inställning från de nordiska ländernas sida kunde vara av avgörande betydelse för EG:s beslut att välja en utvidgad integrationsgrad.

Oberoende av vilken den framtida relationen för de nordiska Efta-länderna blir till EG kommer det nordiska samarbetets betydelse att bestå när den största eurofebern har lagt sig. I det skedet kunde man också på allvar ta upp frågan om man kunde skapa Nordiska gemenskapen NG. Här kunde man hänvisa till erfarenheterna från EG:s arbete och från de s.k. Benelux-ländernas intensiva samarbete inom EG. Det nordiska samarbetet kunde alltså kraftigt byggas ut oberoende av vilken den framtida inställningen till EG blir.

Mot den här bakgrunden kan man bara beklaga att organisationskommittén har gått så försiktigt till väga vid skisserandet av utvecklandet av det nordiska samarbetet. Förslagen måste därför anses bara som ett första steg när det gäller att utveckla det nordiska samarbetets organisation. Det är av största vikt, som också utrikesutskottet framhåller, att ge riksdagsmännen reell budgetträtt och att effektivisera presidiesekretariatets och ministerrådssekretariatets arbete. Samarbetsministrarnas och ställföreträdarnas ställning måste också förstärkas nationellt.

Utrikesutskottet omfattar de framförda synpunkterna på att man borde genomdriva radikalare ändringar i organisationen än vad organisationskommittén föreslår. Jag vill bara kort påminna om att det finns färdiga

initiatiiv i den riktningen, till exempel förslaget att grunda en nordisk kommission, det kunde ha varit en framkomlig väg till ett effektivare arbete.

Slutligen är det skäl att konstatera att den nuvarande 0-linjen i budgeteringen för nordiskt samarbete är ett uttryck för den passiviteten som i dag är kännetecknande för samarbetet och till stor skada för de nordiska länderna, både på kort och litet längre sikt.

Arvoisa puhemies! On valitettavaa, että ulkoasiainvaliokunta on kuullut ainoastaan kahta asiantuntijaa Pohjoismaiden neuvoston kertomuksesta. Molemmat ovat kaiken lisäksi sellaisia, jotka ovat olleet hyvin läheisesti mukana itse työssä. Ajatellen sitä voimakasta murrosvaihetta, jossa pohjoismaiden yhteistyö tällä hetkellä on, olisi ollut toivottavaa, että olisi valotettu tämän yhteistyön mahdollisuuksia ja ongelmia yhdentyvässä Euroopassa.

Yhdyn valiokunnan kantaan siinä, että pohjoismaista yhteistyötä olisi voimakkaasti kehitettävä. Siksi on valitettavaa, että organisaatiokomitea tyytyi suhteellisen vaatimattomiin muutosehdotuksiin, sinänsä hyviin mutta vaatimattomiin. Muitakin vaihtoehtoja oli. Viittaan esimerkiksi aloitteeseeni pohjoismaisesta komissiosta, joka olisi voinut olla hyvä väline yhteistyön nopeuttamisessa. Olisi myös syytä vakavasti pohtia ehdotusta pohjoismaisesta yhteisöstä PY:stä, jossa voitaisiin käyttää hyväksi EY:ssä saavutettuja kokemuksia. Katson myös, että Pohjoismaiden olisi yhdessä selvitettävä mahdollisen EY:hyn liittymisen myönteiset ja kielteiset seuraukset. Tässä alkaa jo olla kiire, koska Ruotsi on jättämässä oman jäsenanomuksensa jo tämän kevään loppupuolella.

Lopuksi totean, että hallitusten nollalinjan budjetoinnissa on vahingoksi pohjoismaiselle yhteistyölle kokonaisuutena ja jokaiselle Pohjoismaalle erikseen. Tämä ongelma voitaisiin poistaa ainoastaan antamalla Pohjoismaiden neuvoston edustajille päätäntävaltaa budjettiasioissa. Kokemukseni on se, että Pohjoismaiden neuvoston edustajilla on huomattavasti enemmän ymmärrystä pohjoismaista yhteistyötä kohtaan kuin ministerineuvoston piirissä on.

Ed. H e t e m ä k i - O l a n d e r (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin

muutaman kommentin esittää ed. Björkstrandin puheenvuoron johdosta, vaikka suurelta osalta kyllä yhdyn sen jokaiseen kohtaan.

Haluaisin todeta vain sen, että kiire oli tämän työn todella huolellisen tekemisen esteenä varmasti. Saimme tämän vasta viime viikolla esittelyyn ulkoasiainvaliokuntaan, ja se haittasi, ikävä kyllä. Ehkä täytyy miettiä, mikä on se tapa, millä parhaiten ja hiukan perusteellisemmin voitaisiin Pohjoismaiden neuvoston kertomusta eduskunnassa esitellä.

Lisäksi usein kiitämme Benelux-yhteistyötä, mutta kun minulla on ollut mahdollisuus tutustua siihen, olen kyllä joutunut huomamaan, että Pohjoismaiden neuvoston yhteistyö on vähintään yhtä tiivistä, aikaansaavampaakin ja parempaa kuin Benelux-yhteistyö konsanaan.

Ed. V ä ä n ä n e n : Herra puhemies! Kohta kokoontuu Pohjoismaiden neuvosto istuntoonsa Kööpenhaminaan. Kysymyksessä on, jos oikein muistan, 39. istunto, seuraavana vuonna 40-vuotisjuhlaistunto on Suomessa.

Nyt tietysti voimme kysyä, mikä on Pohjoismaiden neuvoston tulevaisuus, kun se on vuosikymmenet ennättänyt toimia Pohjoismaiden parlamenttien ja hallitusten yhteistyöelimenä, jonka avulla on voitu yhteisiä oloja kehittää Pohjoismaiden passivapautta ja Pohjoismaiden työmarkkinoita myöten. Mitkä ovat Pohjoismaiden neuvoston suurimpia saavutuksia?

Paljon on Pohjoismaiden neuvoston työn avulla saatu Pohjoismaissa aikaan. Monet virkamieselimet hoitavat nyt yhteispohjoismaisia hankkeita. Eri järjestöt toimivat Pohjoismaiden neuvoston rohkaisun tukemina. Taidetta tuetaan Pohjoismaisin palkinnoin ja jopa lehtimiehiä perehdytetään Pohjoismaihin yhteispohjoismaisin apurahoin.

E erityisen hyvän foorumin sitä paitsi Pohjoismaiden neuvosto ja sen istunnot ovat antaneet Suomelle, kun Suomi on 30 vuoden aikana peräänkuuluttanut ruotsinsuomalaisille oikeuksia ja heidän asemansa parantamista ja myös tällä tavoin auttanut suurinta historiallista vähemmistöä, kielellistä vähemmistöä Ruotsissa.

Ajattelen edelleen, mitä Pohjoismaiden neuvosto on merkinnyt itäisimmälle jäsenmaalleen Suomelle. Kokoukset, istunnot ja perehtymismatkat Suomeen ovat auttaneet

muiden Pohjoismaitten edustajia Suomen tuntemukseen. Silti Suomi ja sen historia ja sen perustellutkin näkemykset keskeisistä asioista samoin kuin sen maantieteellinen ja historiallinen asema tunnetaan edelleenkin valitettavan pintapuolisesti ja vaillinaisesti Pohjoismaiden neuvoston muitten jäsenmaitten taholla. Enemmän työtä olisi vielä tehtävä siinä suhteessa Suomen osalta.

Kansainvälisillä foorumeilla Pohjoismaiden neuvostoa katsellaan arvostaen, kuten täällä jo edelliset puhujat ovat todenneet. Ihaillen muistutetaan, että Pohjoismaat ovat päässeet yhteistyöhön ja saaneet sillä tuloksia, joihin muut maailman valtiot eivät ole pystyneet, ja ulkopuoliset ovat todellakin kadehtineet tätä asiantilaa.

Mutta tällä hetkellä on todettava, että Pohjoismaiden neuvostolla ei yhteistyön suhteen mene niinkään hyvin. Tosin sadat yhteistyön työmuodot jatkuvat. Juuri on ministerineuvosto esittänyt Baltian ja Itämeren yhteistyöhanketta. Näillä alueilla ollaan kiinnostuneita pohjoismaisesta demokratiasta ja Pohjoismaiden neuvoston yhteistyömuodoista ja meidän tahollamme puolestaan ollaan valmiita tutustuttamaan Baltian maita, Itämeren maita näihin, kuten Gorbatshev Neuvostoliitosta viime keväänä toivoi.

Mutta hallitusten tasolla yhteistyö on viime aikoina ollut luvattoman vähäistä, lukuun ottamatta ympäristöministeriitten työtä ministerineuvostossa. Ajattelin esimerkiksi Ruotsin joulukuista päätöstä Eta-neuvottelujen ollessa delikaatissa vaiheessa ja Efta-yhteistyön lujuuksi tällöin jos koskaan tarvittaessa. Silloin Ruotsin hallitus yllättäen pyysi valtuuksia saada aloittaa neuvottelut EY-jäsenyydestä. Tämä oli kylmä suihku paitsi jäsenille Eftassa ennen kaikkea Pohjolan veljesmaille. Tällaiset toimet, joista ei informoitu edes muitten maitten hallituksia, merkitsevät pohjan putoamista Pohjoismaiden neuvoston yhteistyöedellytyksiltä. Sellainen merkitsee paitsi omien kansallisten etujen voimakkainta priorisointia myös yhteistyökumppaneitten tietoista sivuuttamista.

Oireellisia ovat myös olleet presidentti Koiviston sanat Baltia-kysymysten yhteydessä. Hän sanoi, ettei hänellä ole kontakteja enemmälti Pohjoismaissa ja että hän on yksinäinen asemassaan, koska ei ole vastavuotta hänen asemalleen muissa Pohjoismaissa. Tietysti joku voi sanoa, onko se

tarpeellistakaan, ja muistuttaa mieleen pohjoismaisen yhteistyön vuoden 1939 syksyltä. Silloin Ruotsin, Tanskan ja Norjan kuninkaat ja Suomen presidentti tapasivat tärkeitten asioiden vuoksi. Niissä neuvotteluissa haudattiin silloiset Suomen toiveet, ellei lukuun oteta niitä lähinnä sanallisen sympatian ilmauksia, joita varsinkin ruotsalaisilta, Pohjolan ranskalaisia kun ovat, tuli ja joita ovat saaneet muutamat muutkin kansakunnat myöhemminkin. Mutta silti presidenttimme sanat ovat jonkin verran oudot tässä tilanteessa, jolloin asiat ovat toisenlaiset ja yhteydet Pohjolan maitten välillä fyysisesti katsoen runsaammat ja tehokkaammat kuin koskaan historiamme aikana. Toisaalta informaation antaminen ja vastaanottaminen on nyt entistä laajempaa kansainvälisessä politiikassa.

Vaikuttaa siltä, että normaaleina aikoina pohjoismaiset naapurukset pystyvät monimuotoiseen yhteistyöhön, mutta vaikeina aikoina ne kulkevat omaa tietään ja tekevät ratkaisunsa pelkästään omien kansallisten etujensa mukaan muista välittämättä.

Voidaankin kysyä: Onko nyt tultu vaiheeseen, jolloin korkean tason kontaktit, etenkin hallitusten vähäinen yhteistyö, ovat haalennassa Pohjoismaiden neuvostossa? Onko Pohjoismaiden neuvoston merkitys katoamassa?

Pohjoismaiden neuvoston itsensä taholla kuitenkin pyritään organisaatiomuutosten avulla tehostamaan ja tiivistämään entisestään yhteistyötä ja vähentämään turhaa byrokratiaa. Parlamentaarikkojen asemaa esimerkiksi pyritään vahvistamaan lisäämällä heille budjettivaltaa. Kaikki riippuu tässäkin tapauksessa lopulta poliittisesta tahdosta. Onko sitä, sopii kysyä.

Suomen valtuuskunta on vastannut näihin dubioihin toteamalla, että Pohjoismaat voivat myös tulevaisuudessa olla muun alueellisen yhteistyön esikuvana syventämällä sisäistä yhdentymistään. Näin Pohjoismaat vahvistavat asemiaan muun Euroopan kehityksessä ja voivat vahvistaa etujaan laajemmissa yhteistyökuvioissa, toteaa Suomen valtuuskunta.

Muuan oleellinen asia, kissan nostaminen pöydälle, on Eurooppaan yhdentyminen ja suhtautuminen siihen. Mielestäni on aiheellista yhteispohjoismaisesti käydä Pohjoismaiden neuvoston elimissä keskustelu siitä, mit-

kä ovat EY:hyn yhdentymisen hyödyt ja haitat jäsenmaille. Liian paljon tietämättömyyttä, erilaisia arveluja ja käsityksiä vallitsee kussakin Pohjoismaassa tästä asiasta. Miksi emme voisi selvittää asiaa perin pohjin yhteisneuvotteluihin ja kunkin jäsenmaan osalta. Tässä suhteessa olen samaa mieltä ed. Björkstrandin kanssa.

Pohjoismaiden neuvosto on nyt yhteistyötehtäväkentäkseen ottamassa Baltiaa ja Itämeren aluetta. Ministerineuvoston Baltiaa ja Itä-Eurooppaa koskeva työohjelma hyväksyttiin viime lokakuussa. Ohjelmassa käynnistetään mm. pohjoismainen stipendijärjestelmä koulutusyhteistyötä varten Pohjoismaiden ja Baltian välillä, pohjoismaiset tiedotustoimistot avataan Tallinnassa, Riassa ja Vlnassa, määrärahoja varataan erilaisiin yhteistyöprojekteihin Baltian ja Itä-Euroopan kanssa, erilaiset seminaarit, kokoukset ja yhteistapaamiset kuuluvat asiaan. Lisäksi ministerineuvosto harkitsee uusia aloitteita tukeakseen ympäristötutkimusta ja edistääkseen pohjoismaista rahoitustukea infrastruktuuri-investointeihin, markkinatalouden kehittämiseen, ulkomaankauppaan ja ympäristönsuojeluun Baltiassa. Uuden työohjelman toteuttamiseen on vuodeksi 1991 varattu 14,3 miljoonaa Tanskan kruunua. Ohjelma rahoitetaan vuonna 1992 ja sen jälkeen varsinaisesta pohjoismaisesta budjetista. Tämä osoittaa, miten vakavasti ja määrätietoisesti Pohjoismaiden neuvosto pyrkii auttamaan Baltian maita tiellä demokratiaan ja yhteistyöhön.

Ministerineuvosto on myös viime vuonna päättänyt Itä-Eurooppaan suunnattavista pohjoismaisista tukijärjestelyistä ympäristöinvestointeihin. Yhteistyö on ymmärrettävää ottaen huomioon historian aikana jo tapahtuneen yhteistyön. Itämeri on aikojen alusta ollut yhdistävä eikä suinkaan erottava tekijä. Tämä yhteistyö näkyy monella tavoin yhä vieläkin, ja Suomessa sen lisäksi Viro on meidän kielisukulaisemme.

Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunnan puheenjohtajana olen saanut tilaisuuden tutustua Itämeren alueen maihin, myös Leningradin seutuun, ympäristötuhojen osalta. Vahingot ovat täällä arvioituja suuremmat. Tietysti tunnemme jo yleistä huolta ympäristön tuhoutumisesta lähialueilamme ja sen vahingollisesta vaikutuksesta väestöön sekä Itämeren alueen eteläpuolella

ja itäpuolella että tietysti omalla alueellamme. Lapsikuolleisuus Baltiassa on erityisen runsasta, runsaampaa kuin muualla. Keuhko- ja syöpäsairaudet ovat väestön keskuudessa yleisiä ja keski-ikä saastealueilla muiden alueiden väestöä alempi.

Sen lisäksi saastepäästöt Suomeen ja muualle Pohjoismaihin ovat vakava ja jatkuva tosiasia. Kymen läänin metsät kärsivät joidenkin asiantuntijoiden mukaan nyt jo enemmän kuin paljon puhutut metsät Lapis- sa. Päästöt Suomenlahteen ovat mahtavat, ja alueen ydinvoimalat ovat vanhat ja hatarat. Milloin tahansa saattaa tapahtua onnettomuus Ignalinan ydinvoimalassa tai Leningradin voimalassa.

Pohjoismaiden neuvoston investointipankki ja Nefco hoitavat ympäristötekniikan järjestämistä Itämeren maihin, mutta taloudelliset mahdollisuudet ovat rajoitetut. Tarvitaan Pohjoismaiden neuvoston poliittista tahtoa vaikuttaa voimakkaasti Euroopan ja YK:n rahastojen apuun. Asialla on kiire, sillä luonto ei odota.

Herra puhemies! Etenkin tämän eduskunnan aikana eduskunnan jäsenten kansainväliset tehtävät ja yhteydet ovat lisääntyneet huomattavasti. Se on osa kansainvälistä yhdentymistyötä ja välttämätöntä, jos parlamentarismia halutaan näissä yhteyksissä kehittää virkamiestyön rinnalla. Tähän työhön osallistuvat kansanedustajat joutuvat usein vaikeihin tilanteisiin. Vaikka kansainvälinen työ on arvokasta ja tarpeellista, pelätään, että valitsijat eivät välttämättä sitä arvosta. Tässäkin toiminnassa tulisi kuitenkin yleisesti ymmärtää, että kansainväliset tehtävät tulee hoitaa ja sille työlle on sallittava aikaa. Se ei ole lomamatkailua valtion varoilla, kuten usein kentältä kuuluu, vaan vakavaa työtä.

Tiettyjä ongelmia syntyy nyt lähestyvien eduskuntavaalien vuoksi esimerkiksi Kööpenhaminassa Pohjoismaiden neuvoston kokoontuessa istuntoonsa helmi — maaliskuun vaihteessa. Tämä sallittaneen todeta Pohjoismaiden neuvoston kertomusta vuodelta 1990 nyt eduskunnassa käsiteltäessä.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Pohjoismaiden neuvostossa on alettu viime aikoina keskustella kansainvälisistä kysymyksistä. Jo parin vuoden ajan on vilkkaasti keskusteltu Länsi-Euroopan integraatiosta ja viime vuo-

den aikana varsin vilkkaasta kehityksestä Baltiassa. Jopa niin pitkälle on menty, että Pohjoismaiden neuvoston ministerineuvosto on laatinut erityisen Baltia-ohjelman, jolla on aika laajojakin myös poliittisia ulottuvuuksia. Voidaankin sanoa, että tämä kansainvälisen keskustelun eteneminen on väistämättöntä ja sitä enää tässä vaiheessa on mahdollista estää.

Haluan korostaa sitä, että kun organisaatiokomitea esitti, että Helsingin sopimusta muutettaisiin siten, että pohjoismaisen yhteistyön tehtäväksi otettaisiin myös yhteistyö kansainvälisissä kysymyksissä, että organisaatiokomitean asettama tavoite voisi toteutua, ainakaan Suomi missään tapauksessa ei asettuisi vastustamaan Helsingin sopimuksen muuttamista tältä osin vastaamaan tällä hetkellä jo vallitsevia olosuhteita.

Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä kiinnitän huomiota siihen, että organisaatiokomitean olisi tullut mennä pitemmälle muutosehdotuksissaan. Mietintö on tässä suhteessa aivan oikeassa, mutta kun komiteassa mietittiin, minkälainen organisaatiomalli pitäisi tulevaisuutta varten esittää, konkreettisen ehdotuksen tekeminen oli hyvin vaikeata tässä vaiheessa, kun ei tiedetä, syntyykö Pohjoismaiden ja tätä kautta Eftan ja toisaalta Euroopan yhteisöjen välillä Ees-sopimus vai käykö todennäköisesti pian sillä tavalla, että ainakin osa, mahdollisesti kaikki Pohjoismaat, liittyvät Euroopan yhteisön jäseniksi. Tästä syystä komitea ei tehnyt ehdotuksia ja onkin jääty odottamaan sitä, että kun tuleva kehitys nähdään, pian sen jälkeen voidaan tehdä muutosehdotuksia, joissa todella Pohjoismaiden neuvoston organisaatio voidaan muuttaa niihin olosuhteisiin, jotka vallitsevat yhdentyneessä Euroopassa.

Herra puhemies! Lopuksi haluan todeta, että ehdotus siitä, että sihteeristöt yhdistettäisiin, on erittäin harkinnan arvoinen. Toivon, että Suomen valtuuskunta vie kehitystä nopeasti eteenpäin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

24) Hallituksen kehitysyhteistyökertomus vuodelta 1989

Ainoa käsittely

Mainittu kertomus (K n:o 11)

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 33

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 33.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kun ulkoasiainvaliokunta käsitteli kehitysyhteistyökertomusta, niin jouduin poistumaan kesken ulkoasiainvaliokunnan istunnon. Näin ollen en ole ollut mukana asian käsittelyssä. Todettakoon, että valiokunnan mietinnön sisällöstä paistaa tietyllä tavalla tarve kehitysyhteistyön uudelleenarviointiin, jos näin sanotaan, saatujen kokemusten ja eräiden asiantuntijoiden lausuntojen pohjalta. Jos olisin ollut tuossa kokouksessa mukana, josta poissaolo on tietysti oma syy, olisin ehkä jättänyt valiokunnan mietintöön vastalauseen, jossa olisin ottanut asiaan hiukan syvemmältä kantaa.

Mielestäni kehitysyhteistyötä sekä kohteiden, tavoitteiden että myös siihen uhrattujen varojen osalta tulisi uudelleenarvioida saatujen kokemusten perusteella samoin kuin myös osallistumista kehitysyhteistyörahoistoihin, jotka ovat käytössä Euroopassa. Siihenkin ulkoasiainvaliokunta on aikanaan kiinnittänyt huomiota ja kehottanut suhtautumaan kriittisesti erityisesti eräiden maiden kehitysyhteistyörahoistoihin, muistaakseni Jugoslavian kehitysyhteistyörahoisto jne., riippuen siitä, minkälainen poliittinen kehitys maassa on ollut.

Mielestäni, ja kun hallituskin on nyt puuttanut kehitysyhteistyörahoihin laman tullessa, tätä suuntaa pitäisi jatkaa, nimenomaan uudelleentarkastella siten, onko parantamista kehitysyhteistyömäärärahojen kohdentamisessa sekä jälkivalvonnassa, ja tällä perusteella katsoa, miten paljon voisimme saman tuloksen ylläpitäen vähentää kehitysyhteistyömäärärahoja kaikilta osin, koska yhteis-

kunnan talous todennäköisesti lähiaikoina tätä vaatii.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

25) Valtioneuvoston kertomukset päihdeolojen kehityksestä vuosina 1988 ja 1989

Ainoa käsittely

Mainitut kertomukset (K n:ot 15/1989 vp. ja 14)

Talousvaliokunnan mietintö n:o 18

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelu:

Ed. Lindroos: Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta teki kovan työrupeaman kautensa lopuksi käsittelemällä päihdekertomuksia perusteellisesti, jopa kaksin kappalein vuosilta 1988 ja 1989. Talousvaliokunta hoitelikin viimeisenä asianaan perimmäisiä tehtäviään, sillä 84 vuotta sitten 13 päivänä kesäkuuta 1907 pidetyssä talousvaliokunnan ensimmäisessä kokouksessa käsiteltiin kieltoain aikaansaamista koskevaa anomusta. Kieltolakihan siitä työstä sitten ajan oloon syntyikin. Tästä näemme, että alkoholi ja erilaiset siihen liittyvät ongelmat ovat työllistäneet talousvaliokuntaa jo yli 80 vuotta.

Nyt 1990-luvun alussa väittäisin, että me suomalaiset alamme vihdoin uskoa, ettei kielloilla, käskyillä ja rankaisulla suomalaisten viinan juontia hillitä. Tarvittiin lähes sata vuotta huomataksemme, ettei alkoholiasissa viranomaisvalvonta pitemmän päälle ratkaise oikeastaan mitään. Suomalaisten on kuten muuallakin sivistyneissä maissa uskallettava luottaa itseemme ja toisiimme. Tämä edellyttää tietysti sekä omasta, lähimmäisten että työtovereidenkin terveydestä aivan toisenlaisia huolenpitoa kuin nyt.

Euroopan maissa, joissa alkoholin kulutus 1980-luvulla kääntyi laskuun, arvostukset erityisesti nuorten keskuudessa ovat muuttuneet niin, että päihtyminen ei kerta kaik-

kiaan sovi terveisiin elämäntapoihin. Valiokunta mietti, miten meillä Suomessa tällainen elämänsäsenne saataisiin nousemaan, miten saada selväpäisyys kunniaan. Mietinnössä on muutamia ehdotuksia, joilla eurooppalaisen nuorison elämäntyylin etenemistä voitaisiin meilläkin edistää.

Osa päihdehuollon ja alkoholihuollon varoista voitaisiin ohjata esimerkiksi nuorten kahviloihin. Niiden tulee olla auki iltaisin, viikonloppuisin ja myös öiseen aikaan, jotta kaikkein pahimmin perheensä ja itsensä kanssa kriisiin joutuneet nuoretkin saisivat paikan, jossa höyryään purkaisivat. Valtion virastoissa noudatettava virka-aika on syytä unohtaa tässä ennalta ehkäisevässä työssä.

Toinen itselleni läheinen ja samalla kipeä asia, jota valiokuntakin käsitteli, on työpaikoilla tapahtuva alkoholin käyttö sekä suoranainen työpaikkajuopottelu. Vaikka on luotu hyvät hoitoonohjaussysteemit, ei homma niin sanotusti pelaa. Hyssyttely ja asioiden kaunistelu on saatava kerta kaikkiaan loppumaan. Hoitoonohjaussysteemiän on käytännössä sellainen, ainakin yleensä, että ei siinä kukaan tosiasiaa joudu kiinni alkoholin väärinkäytöstä ajallaan, vasta sitten tehdään jotakin, kun se on useimmiten jopa jo liian myöhäistä.

Olen myös itse ollut tekemässä hoitoonohjaussopimuksia, joissa liian hennolla kädellä puututaan todelliseen työpaikalla tapahtuvaan alkoholin väärinkäyttöön, yleensä alkoholin käyttöön. Sellaisiakin hoitosopimuksia on sovittu, joissa suusanallisilla huomautuksilla, toistuvilla kirjallisilla varoituksilla sekä sen jälkeen vasta tapahtuvilla mahdollisilla palkattomilla lomilla ja hoitoonohjauskehoituksilla saatetaan antaa tavallaan anteeksi toistakymmentä kertaa työmaalla alkoholin väärinkäytöstä kiinni joutuneelle ihmiselle. Tämä jos mikä vain rohkaisee mielestäni viinan väärinkäyttöä.

Kävimme myös valiokunnan kanssa Kyläsaaren ja Kalliolan hoitolaitoksissa. Eräs kansanedustajatoverini kysyi siellä, miten saisi rohkaistua itseään niin paljon, että menisi ja sanoisi selvästi juopoksi päättyvälle kaverilleen, että mene ihmeessä hoitoon ajoissa, ja ennen kaikkea miten hänen tai jonkun muun sanominen saataisiin sellaiseksi, että tämä ongelmallinen kaveri sen myös todesta ottaisi, koska kukaan alkoholisti ei tautiaan itse myönnä. Vastassa on vain

kiukku ja mahdollisesti pitkäkin vihoittelu, mikä saattaa vain pahentaa tätä kipeää ongelmaa.

Tähän asiaan saimme asiantuntijan neuvon, että kahden kolmen työtoverin tai muun läheisen ihmisen yhdessä pitäisi rohjeta mennä suorittamaan tätä tehtävää. Sanoma menee taatusti perille ja jää ainakin kaivelemaan väärinkäyttäjän mieltä. Porukalla asiaan puuttumisesta on sekin hyöty, että jos väärinkäyttäjät menee hoitoon, hän tarvitsee kuntoutuksessa todella paljon tukea. Yhdelle ihmiselle voi käydä turhan raskaaksi joutua ehkä pitkäksikin aikaa tällaiseksi tuen antajaksi.

Otan vielä esille säästötoimet, tähän asiaan varsin huonosti liittyvän asian. Valiokunta kantaa aivan oikein huolta siitä, ettei taas kerran lähdetä säästämään heikompiosaisen elämästä. Alkoholismi on usein valtaosin perinnöllinen sairaus, osin itse hankittu, mutta ylivoimaisesti eniten minun mielestäni se on yhteiskuntamme sairaus. Ei näitä sairaita kuitenkaan saa kohdella yhtään sen huonommin kuin muitakaan. Eli kun säästöjä etsitään, mennäänpä ensin katselemaan mm. hallinnon turhia byrokratioita, sellaisia pöhöttömiä, jotka eivät millään tavoin tuota suoranaisia palveluita kansalaisillemme.

Samaan säästämiseen liittyy myös toinen huoleni. Viime kesänä Lapinjärven päihdehuoltolaitos, jossa on 65 paikkaa, ja vuoden 1991 alusta alkaen Perniön kuntoutumiskeskus, jossa on 60 hoitopaikkaa, muutettiin pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksiksi. Perusteena oli mm. alhainen käyttöaste, joka perustelu ei vastaa missään tapauksessa totuutta. Pakolaiset tarvitsevatkin paikkansa, mutta miksi ottaa kovalla työllä hankitut alkoholistien paikat muihin tarkoituksiin? Nyt laitoksessa alkoholistien hoitoon koulutettu ja käytännössä erikoistunut väki hakeutuukin muihin hommiin.

Ed. Ala-Harja on tästä asiasta tehnyt myös 8.2.1991 valtioneuvostolle kirjallisen kysymyksen, jossa hän mm. kysyy näin: "Mitä hallitus aikoo tehdä varmistaakseen alkoholin ja päihdeiden väärinkäyttäjien laitoshoidon ja kuntoutuksen alkoholin kuluksen lisääntyessä ja miten Perniön ja Lapinjärven päihdehuollon kuntoutuskeskusten henkilökunnan ammattitaito ja työkokemus hyödynnetään?" Arvoisa puhemies! Rohke-

nen valiokuntani puolesta vedota sen puolesta, että tähänkin kysymykseen saatava vastaus ministerin taholta tulevaisuudessa perustuisi aikanaan annettavaan todelliseen tietouteen pohjautuviin asioihin eikä minusta tuntuu -periaatteeseen.

Valiokunta katsoi myös tarkoituksenmukaiseksi käsitellä kahden vuoden kertomukset samalla kertaa. Valiokunnan mielestä on syytä selvittää, voiko kertomuksen vuosittaista laadintaa uudistaa niin, että eduskunnalle annettaisiin tilastotiedot alkoholiolojen kehittymisestä joka vuosi, mutta valtioneuvoston kertomus ainoastaan joka toinen vuosi. Uskoisin itse tämän järjestelmän olevan entistä parempi. Ei ainakaan ole sitä vaaraa, että tulevat edustajat rutiininomaisesti, pintapuolisesti vuosittain perehtyisivät valtioneuvoston päihdekertomukseen.

Nykyisenlaista talousvaliokuntaa ei tulevien vaalien jälkeen enää ole. Uusien sosiaali- ja terveysvaliokuntalaisten tehtävänä onkin miettiä, onko tämä ehdotuksemme hyvä vai huono, voidaanko se toteuttaa vai jätetäänkö toteuttamatta.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Haluan aluksi talousvaliokunnan ulkopuolisena jäsenenä kiittää eduskunnan talousvaliokuntaa siitä, että se on jaksanut paneutua vaalikauden lopulla todella kahteen päihdekertomukseen, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja, ed. Lindroos edellä totesi.

Valiokunnan mietintö sisältää minunkin mielestäni hyvin paljon arvokkaita esityksiä ja toimenpidesuosituksia. Oikeastaan mietinnössä on vain pari kohtaa, joita olen lukenut hieman kriittisemmällä silmällä.

Mietinnön lopussahan on tuo esitys, johon ed. Lindroos lopuksi viittasi, että päihdekertomuksen antamista harvennettaisiin joka toinen vuosi tapahtuvaksi. Tätä esitystä en kannata. Mietin, onko tällaisen esityksen takana ajatus, että alkoholi- ja päihdehuoltoasioista keskusteleminen koetaan eduskunnassa ja valiokunnassakin kuitenkin vähemmän tärkeäksi asiaksi, vai merkitseekö se sitä, että näistä asioista puhuminen koetaan ylipäätään nykyaikana jo kiusalliseksi.

Viimeksi sanottua tukee mielestäni se arvostelu, jota eduskunnassa on esitetty usein näiden kertomusten keskustelujen yhteydessä, kun me raittiuden ja erityisesti me ehdotoman raittiuden kannattajat olemme tulleet

puhumaan alkoholipolitiikasta. Täällä on joskus käytetty sellaisiakin puheenvuoroja, että rajoittavaa alkoholipolitiikkaa vaativien kansanedustajien ei pitäisi puhua enää ollenkaan. Jopa eräältä korkealta kirkolliselta taholta huomautettiin viime syksynä, että raittiuspuhujille alkoholi olisi yhtä suuri ongelma kuin alkoholisteille. Tässäkin olen huomauttajan kanssa aivan eri mieltä. Demokratiallakin voidaan perustella erilaisten mielipiteiden tuomista mukaan keskusteluun.

Totean vain tässä yhteydessä sen, että talousvaliokunta on näiden kertomusten yhteydessä kuunnellut laskujeni mukaan 25:tä asiantuntijaa, joista viisi edustaa Alkoa. Se on minusta mielenkiintoinen luku. Siis joka viides asiantuntija on Alkosta.

Viime vuonna julkistetussa raittius- ja alkoholi-asiain neuvottelukunnan alkoholipoliittisessa kannanotossa on esitelty alkoholipoliittiset valta-aatteet. Niistä ensimmäisenä esitellään ns. rajoittava linja. Siitä todetaan: ”Rajoittava linja alkoholipolitiikassa edustaa yleensä vaatimusta vähentää alkoholijuomien kulutusta, harventaa jakeluverkostoa, säännellä markkinointia sekä pitää yllä korkeaa hintatasoa. Rajoittavaa linjaa ovat kannattaneet yleensä toiset tahot kuin alkoholi- ja muut siihen liittyvät elinkeinot sekä eräät talousintressit. Rajoittavaa linjaa voisi eräissä mielessä luonnehtia altruistiseksi: halutaan edistää ihmisten onnea ja menestystä. Toisaalta rajoittavaa linjaa on luonnehdittu yksilöllä holhoavaksi ja vapautta rajoittavaksi.”

Alleiviivaisin tästä sanan ”altruistiseksi”, jonka kantasana on altruismi. Se on mielestäni hyvä tulkinta tässä asiassa, asiallinen ja kiihkoton tulkinta. Ainakin itse olen kokenut tavoittelevani juuri ihmisten onnea ja menestystä, kun olen yrittänyt politiikassa pitää esillä raittiita ja terveitä elämäntapoja. Ratkaisut ja valinnathan tekee jokainen ihminen itse kaikista puhumisista huolimatta. Tähän voisi joku tietysti jatkaa, että se joka valitsee, kantaa myös vastuuta. Valitettavasti näin ei kuitenkaan asia ole. Vain harva ihminen pystyy kantamaan vastuunsa alkoholiasioissa. (Ed. Aittoniemi: Mistä edustaja tietää?) Tätä väitettäni tukee nyt käsiteltävänä olevassa viimeisessä kertomuksessa esimerkiksi sen 10. luku, joka on aihepiiriltään uusi päihdekertomuksissa ja joka on otsikoitu Lastensuojelu.

Kertomuksessa todetaan, että lastensuojel-

lun tarvetta aiheuttaa sekä vanhempien että lasten ja nuorten päihteiden väärinkäyttö. Varmasti on totta sekin, mitä valiokunta korostaa mietinnössään eli se, että kieltojen, pelottelun ja moralisoinnin sijasta vain pitkäjänteisellä ja asiantuntemukseen perustuvalla tiedotuksella ja kasvatuksella saadaan pysyviä tuloksia. Haluan uskoa tähän aivan niin kuin ed. Lindrooskin puheenvuorossaan. Tämähän on ns. kasvatusoptimismia, ja sille on omat perusteensa.

Ehkä liiallista optimismia on kuitenkin siinä, että valiokunnan mielestä yhtenä lähtökohdiana tulee olla kansalaisten kasvavan vastuun omasta, perheensä ja lähiympäristönsä ihmisten terveydestä. Vielä talousvaliokunta toteaa, että viranomaiskontrollin rinnalle ja vähitellen sen tilalle tulee saada itsekontrolli ja omaisten sekä työyhteisön huolenpito. Nämä ovat hyviä ja hienoja periaatteita, mutta on mielestäni valitettavan vaikea uskoa tällaisiin ajatuksiin eli siihen, että ihmiset kantaisivat vastuuta omasta, perheensä ja lähiympäristönsä ihmisten terveydestä ja että olisi jokin itsekontrolli. Se on tietysti olemassa, mutta se valitettavan harvoin toimii. Arkinen elämä todistaa tämän. Kontrollia yleisempiähän ovat sellaiset ajatusmallit, että itse kukin taaplaa tyylillään, että kukin kantaa itse vastuunsa ja sillä perusteella valitsee tiensä.

Tosiasiaksi jää mielestäni se, että kaikki ihmiset eivät pysty kantamaan vastuuta itsestään tai lapsistaan tässäkin asiassa. (Ed. Aittoniemi: Älkää tuomitko, ettei teitä tuomittaisi!) Mitä tulee lastensuojeluun, liian usein näissä yhteyksissä toteutuu englantilainen sananlasku: ”En kuule, mitä sanot, kun se mitä olet, huutaa niin kovaa!” Tämän takia tarvitaan rajoittavaa alkoholipolitiikkaa. Tarvitaan altruisteja, jotka tässäkin asiassa haluavat kaikista vastaväitteistä ja ed. Aittoniemenkin reunahuomautuksista huolimatta edistää ihmisten onnea ja menestystä.

Lopuksi kiinnitän vielä huomiota erääseen talousvaliokunnan mietinnön yksityiskohtaan sivulla 4. Tällä on raittiusyötä koskettava kappale, jossa sanotaan: ”Valiokunta katsoo, että terveysperusteisen päihdekasvatuksen osuutta on lisättävä. Neuvoloiden, koulujen, kutsuntojen, terveyskeskusten ja työpaikkojen terveydenhuoltohenkilöstön mahdollisuudet kohdata riittävän ajoissa lap-

sia, nuoria, äitejä, perheitä ja työssä käyviä luontevan päihdekasvatuksen antamiseksi ovat hyvät." Mihin unohtuivat miehet ja isät luettelosta? Kysymys on mielestäni aiheellinen, kun tekstissä mainitaan esimerkiksi kutsunnat ja työpaikat.

Ed. Lindroos (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tunnen jo tässä vaiheessa kuitenkin tyytyväisyyttä, että valiokunta on lähestynyt mietinnössään asiaa hyvältä kannalta, koska ed. Alaranta kuitenkin hyvin pitkälle oli valiokunnan mietinnön kanssa ainakin saman suuntainen. Se on paljon edustajalta, joka itse kertoo olevansa ehdotoman raittiuden kannattaja.

Kahteen asiaan haluaisin puuttua ed. Alarannan puheenvuorossa.

Toinen koskee sitä viimeisimpänä esille äsken ottamaani asiaa, jossa todettiin, että olemme harkinneet valiokunnassa heittää mietittäväksi, voitaisiinko kertomus antaa nykyisen asemasta vain joka toinen vuosi. Eräs peruste on se, että kuitenkin on niin suuresta asiasta kysymys, että jos ei sitä uskalleta lohkoa pienempiin osa-alueisiin, joihin kiinnitetään erityistä huomiota, lohkomatta jättäminen aiheuttaa sen, että mietinnöstä tulee väistämättä pintapuolinen. Se oli eräs syy, minkä takia tähän otimme uutta ajatusta, mutta jää tulevien päätöksentekijöitten harkintaan, miten käy.

Ed. Alaranta oli kiinnittänyt myös valiokunnassa kuultujen asiantuntijoiden lukumäärään huomiota ja kertoi, että olimme kuulleet mm. viittä Alkon edustajaa. Valiokunnan puheenjohtajana totean, että kutsu kävi Alkoon, ja jos sieltä törmää viisi miestä kuultavaksi, olen sen verran härkäpäinen, että en heitä kyllä valiokunnasta ulos heitä. Minun puolestani heitä olisi voinut tulla vaikka kymmenen, mutta siitä ei kannata vetää mielestäni tällaista suhteellisuusmateriaattista periaatetta.

En ole runoilija, mutta tiedän sen, että Eino Leino on joskus sanonut: "Ei hyvä tule huutaen, hyvä tulee hiljaa ja hiipien!" Suomalainen alkoholipolitiikka vaatii reivaamista, mutta jyrkät käännökset ovat turmioon tuomittuja.

Ed. Vastamäki: Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona ensin ed. Alarannalle: Nimenomaan päihdehuoltokertomuksen

harventamisen ajatuksena ei ollut kertomuksen arvostuksen heikentäminen, vaan sen lisääminen siinä mielessä, että kertomusta antaessaan ja laatiessaan viranomaiset joutuisivat tarkastelemaan sitä perinpohjaisemmin eikä siitä tulisi rutiininomaista.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan edustajana kiinnittäisin huomiota nimenomaan siihen, mihin talousvaliokunta myös perehtyi, eli nuorten päihdeongelman ennaltaestoon ja selvästi pähteiden käytöstä kärsivien, yhteiskunnasta jo täysin syrjäytyneiden nuorten löytämiseen ja motivoimiseen etsimään hoitoa. Talousvaliokunta oli vakuuttunut siitä, että ennalta ehkäisevän valituksen kohdentaminen nuorille jo varsin varhaisessa vaiheessa on välttämätöntä. Näin ollen päiväkotien, ja kuten ed. Alarantakin oli todennut, neuvoloiden, koulujen ja perheiden yhteistyötä on lisättävä ja kehitettävä ja otettava huomioon nimenomaan tilanteet, joissa nuoret saadaan käsiin. Näistä kutsuntatilanne on eräs nuorten miesten valistuksen saavuttamistilanne. Samoin nuorten etsintätyötä kaduilla ja kujilla on lisättävä. Sosiaali- ja terveysviranomaisten sekä poliisiviranomaisten yhteistyön lisäämisestä on hyviä kokemuksia esimerkiksi saapasryhmän työstä, jolloin herkemmin yhteydenotot vanhempiin pystytään ottamaan, kun yhteydenottajana on sosiaaliviranomainen, "ei poliisi eikä varsinaisesti sosiaalityötä tekevä sosiaalitoimen haltija".

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! On vanha sanonta, että "auta miestä mäessä". Autan tässä ed. Vastamäkeä, että hän ehtii kävellä korokkeelle pitämään puheenvuoroa, ja vastaan hänelle, että kun puhuin kertomuksen antamisen harventamisesta, en halunnut puuttua niinkään kertomuksen sisältöön. Kyllä minusta kertomukset viranomaisyön tuloksena ovat olleet hyvin perusteellisia.

Mutta niiden käsittely eduskunnassa niinä vuosina, jolloin itse olen voinut käsittelyä seurata, on ollut joskus ylimalkaista ja pintapuolista. Pelkään ja epäilen, että tämän esityksen takana saattaa olla tämä peruste. Ehkä minun pelkoni on turha. Mitä tulee miesten ja isien pois jättämiseen tästä luettelosta, kun puhutaan niistä tahoista, joiden kautta yritetään vaikuttaa päihde- ja alkoholipolitiikkaan, niin kyllä minusta tasa-arvo-

lainkin nimissä luettelossa voitaisiin mainita myös miespuoliset kansalaiset.

Ed. Vastamäki: Arvoisa puhemies! Ed. Alarannalle sanoisin, että kutsuntatilanteissa ymmärtääkseni on vain miehiä, ja neuvolatoikaan eivät ole nykyään miehiltä suljettuja. Kyllä neuvoloissa, äitiysneuvoloissa myös, isät ottavat osaa tähän toimintaan erittäin tarkasti. Samalla kiitän ”miestä mäessä”-avusta ja ilmoitan, että pidin puheenvuoroni paikaltani.

Ed. Väänänen: Rouva puhemies! Alkoholivero tuottaa valtion kassaan erittäin paljon tuloja. Olisi joskus hyvä saada selville ja eduskuntaan tiedoksi laskelma siitä, kuinka paljon käytetään pääomia toisaalta alkoholismien seurauksena tarvittaviin toimenpiteisiin. Toisin sanoen mikä on loppujen lopuksi se nettotulo, jonka alkoholi valtiolle tuottaa sen jälkeen, kun kaikki alkoholista aiheutuvat kustannukset on mahdollisia korvauksia, sairaalapäiväkustannuksia ja työstä poissaoloja myöten otettu huomioon?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

26) Eduskunnan palkkavaltuuskunnan kertomus vuodelta 1990

Ainoa käsittely
Mainittu kertomus (K n:o 19)
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 105

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 105.

Keskustelu:

Ed. Mattila: Rouva puhemies! Eduskunnan toivomuksen mukaisesti eduskunnan palkkavaltuuskunta on siirtymässä historiaan tämän vuoden lopussa, mikäli hallitusmuodon 6 luvun muutokset menevät esitteissä muodossa läpi. Nyt olemme käsittelemässä palkkavaltuuskunnan toiseksi viimeis-

tä kertomusta, ja tässä kertomuksessa samoin kuin valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on kirjattu yksityiskohtaisesti viime vuoden sopimuskauden palkkojen tarkistukset ja niistä aiheutuneet menot valtiolle. Niihin en sen kummemmin puutu, korostan vain sitä, että työrauha on kertomusvuoden aikana todettu koko julkisella sektorilla hyväksi, ja toivottavasti on vastakin näin.

Mutta palkkavaltuuskunnan kertomuksessa sivulla 7 on virhe, jonka haluaisin vielä tuoda esille, kappaleessa, joka alkaa: ”Kertomusvuoden aikana toteutetut valtion virkamiespalkkaratkaisut lisäävät valtion palkkausmenoja vuositasona noin 935 miljoonaa markkaa (ilman uusimuotoisia liikelaitoksia 285 miljoonaa markkaa).” Suluissa olevan kohdan tulee kuulua ”(josta uusimuotoisten liikelaitosten osuus on 285 miljoonaa markkaa)”. Tämä on tuotu esille valtiovarainvaliokunnan mietinnössä, mutta halusin myös asian vielä kirjata eduskunnan pöytäkirjaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

27) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

Ainoa käsittely
Mainittu ehdotus
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19. Ensinnäkin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään puhemiesneuvoston ehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Anttila: Rouva puhemies! Huomioon ottaen tämän ajankohdan, maanantai-ilta on jo varsin pitkällä, ehdotan, että asian jatkokäsittely siirretään huomenna kello 14 pidettävään täysistuntoon.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Asia on aika tärkeä valtiovarainvaliokunnan työskentelyn kannalta, ja siinä mielessä tämä ehkä vaatisi todella keskustelua sellaisena aikana, jolloin eduskunnassa on vähän enemmän miehitystä kuin tällä hetkellä. Tästä syystä kannatan ed. Anttilan tekemää ehdotusta.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja sitä on kannatettu, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Anttila ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomiseen täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Anttilan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle huomiseen täysistuntoon.

28) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan kanslian ohjesäännön muuttamisesta

Ainoa käsittely
Mainittu ehdotus

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on puhemiesneuvoston ehdotus. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään puhemiesneuvoston ehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Pyydän, että asia pannaan pöydälle huomenna tiistai-

na kello 14 pidettävään eduskunnan täysistuntoon.

Ed. Vastamäki: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Sasin tekemää pöydällepanoehdotusta.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja sitä on kannatettu, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Sasi ed. Vastamäen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomiseen täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Sasin ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle huomiseen täysistuntoon.

29) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 63 (HE n:o 324)

pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 19.05.

Täysistunto lopetetaan kello 18.56.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

